

STUDENT: VICTORIA HELSTRUP OLSEN OG RIKKE NAGELL HANSEN
VEILEDER: ÅSMUND HENNIG

Leselystens verktøykasse

Om stillelesing av tre bøker på mellomtrinnet

Masteroppgave i norsk

År: 2023/2024

Grunnskolelærerutdanning for trinn 5-10

Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora

Universitetet
i Stavanger

Antall ord: 35 461

Antall vedlegg/annet: 1

EMNEORD: Leselyst, transaksjon, stillelesing, mellomtrinnet og litteraturundervisning

Forord

Etter fem år på universitetet nærmer det seg endelig slutten. Å gå fra studentlivet til fulltidsjobb blir en spennende og lærerik overgang. Denne perioden hvor vi har jobbet med masteren har vært fylt av både motivasjon, glede og masse ideer. Samtidig som den har vært overveldende. En så omfangsrik oppgave har vi aldri skrevet før, og vi var usikre på hvordan vi skulle starte og utvikle oppgaven videre. Med dette vil vi gjerne takke hverandre for å ha støttet hverandre i hele denne skriveperioden. Vi hadde ikke klart oss uten hverandre for å kunne utveksle ideer med hverandre og støtte hverandre når det til tider ble tøft. Takk for et godt samarbeid.

Videre vil vi takke veilederen vår Åsmund Hennig for din tålmodighet og gode tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Uten din hjelp hadde ikke denne oppgaven vært mulig. Din tro på vårt prosjekt og dine innspill har gjort dette prosjektet til en realitet slik vi håpet. Takk for at du har hjulpet oss med vårt teoretiske landskap og holdt oss på riktig spor.

Vi vil gjerne si takk til våre familier og samboere som har holdt ut med oss i denne masterperioden. Til tross for tøffe dager har dere stått med oss i tykt og tynt. Tusen takk til Pappa og Munir for at dere har lest og kommet med innspill på masteren hvor vi selv har blitt blinde for den. Dette har vi satt utrolig pris på.

Takk til deg kjære leser som tar deg tid til å lese oppgaven, håper du får en nytte og inspirasjon av funnene i vår oppgave.

Med vennlig hilsen,

Victoria Helstrup Olsen og Rikke Nagell Hansen

Sammendrag

I denne masteroppgaven har vi brukt en lærerfaglig litterær analyse for å se nærmere på problemstillingen vår som er: *Hvordan kan individuell stillelesing, som lesesiesta eller lesekvart, fremme leselyst blant elever på mellomtrinnet ved bruk av tre utvalgte bøker?* En fordel ved en slik metode er at man får tatt et dypdykk i teori og analysen av tre utvalgte bøker. Derimot er det viktig å huske på at oppgaven er preget av subjektivitet som er en ulempe ved en slik metode. Ideen til oppgaven oppstod da vi var i praksis og erfarte stillelesing i klasserommet. Videre i oppgaven har vi lagt frem vårt teoretiske rammeverk som har gått ut på hva stillelesing er og hva begrepet leselyst innebærer. Vi har i tillegg lagt frem Jeffrey D. Wilhelms fem nytelser som grunn for leselyst. Disse fem nytelsene er: *glede ved lek, intellektuell nytelse, sosial nytelse, nytelse ved funksjonelt arbeid og nytelse ved indre arbeid*. I oppgaven har vi analysert tre populære bøker på mellomtrinnet som er *Hjertestopper - Gutt Møter Gutt, Harry Potter og Halvblodsprinsen og En pingles Dagbok - Den brutale sannheten*. I analysen har vi gått gjennom hver bok med bakgrunn i teori og Wilhelms fem nytelser. Vi har undersøkt hvilke aspekter ved bøkene som kan engasjere ulike type lesere, og i neste omgang kanskje motivere dem til å lese mer. Drøftingen har tatt for seg hvordan læreren kan arbeide med bøker før, under og etter stillelesing for å fremme leselyst.

Vi konkluderer analysen med tre av Wilhelms fem nytelser som vi har oppfattet som best egnet til å fremme leselyst. Dette er *glede ved lek, intellektuell nytelse og nytelse av indre arbeid*. Disse nytelsene er avhengig av hverandre og bygger på hverandre. Det første området vi fant sentralt i studien vår er *glede ved lek*, denne handler om viktigheten av å etablere en forestillingsverden for å kunne nyte litteratur. Dette handler om å kunne leve seg så langt inn i en bok at en glemmer tid og sted, at en går seg litt vill i litteraturen. Et annet område som vi fant sentralt, er *intellektuell nytelse* som handler om at nysgjerrigheten under lesing er viktig for å ha et ønske om å fortsette å lese. Det å undre seg over hva som skjer videre i en oppfølgende bok eller hva som kan være spennende i en ny bok, gir en motivasjon til å plukke opp den neste boken. Videre fant vi ut at *nytelse ved indre arbeid* er sentralt for leselyst. Dette er viktig for at leseren kan sette seg selv inn i litteraturen for å prøve å forstå karakterene. Man kan også prøve å forstå seg selv bedre ved å stille seg spørsmål om hva en selv hadde gjort i den samme situasjonen. I vår forskning er det vanskelig å se hvilke av disse nytelsene som har den største virkningen for å oppnå leselyst, men alle tre gir et positivt resultat. I drøftingen har vi avdekket viktigheten av lærerens rolle som underbygger vår

konklusjon. Dette handler om hvordan læreren kan hjelpe med å utvikle leselyst eller bygge på leselysten elevene allerede har. Det er to hovedområder læreren kan legge opp til for å prøve å realisere potensialet av leselyst. Den ene måten er å snakke om en bok som gir en bekreftelse for hvordan leseren har tolket teksten. Dette sosiale møtet med boken kan også bygge på nysgjerrigheten til elevene ved at de kan få snakke om de spørsmålene de har stilt seg underveis og etter endt lesing. Den andre måten som realiserer potensialet med leselyst er å bygge på temaer i bøkene som interesserer elevene. Dette kan læreren gjøre ved å for eksempel lage rollespill eller litterære samtaler. Dette viser hvordan læreren kan fremme leselyst, disse ulike måtene avhenger av kontekst, interesser og sammensetning av klassen.

Abstract

In this master thesis, we have taken a deep dive into our research problem which is: *How can independent silent reading, such as readingsiesta or readingquarter, build engaged reading for upper elementary students through three chosen books.* In order to find a solution to our problem, we have carried out a pedagogical literary analysis. When using this method there are both advantages and disadvantages. An advantage with this method is that the researcher can take a thorough analysis into the material and theories. A disadvantage with this method is that the research that is presented will be influenced by a great deal of subjectivity. The idea for our main problem in this thesis arose when we were in internship and experienced silent reading in the classroom. In this thesis we have presented what independent silent reading is and what engaged reading is through different researchers. Jeffrey D. Wilhelms article about five types of pleasure for readers has been used in this thesis as the foundation for reading engagement. These five pleasures are: *immersive play pleasure, social pleasure, intellectual pleasure, the pleasure of inner work and the pleasure of work.* We have analyzed three popular books for upper elementary students which are: *Heartstopper- Boy Meets Boy, Harry Potter and the Half- Blood Prince* and *Diary of a Wimpy Kid- The ugly truth.* In the analysis we have thoroughly examined each book in relation to the theory we have presented and Wilhelms five types of pleasure. We have examined how the books can engage different types of readers and how this can motivate them to read more books. The discussion part of this thesis has taken into account what the teacher can do to engage readers before, under and after independent silent reading.

We conclude our analysis with three of Wilhelms five pleasures that we have found important. These are: *immersive play pleasure, intellectual pleasure and the pleasure of inner work.* These pleasures all contribute to engaged reading. The first pleasure that we find important is *immersive play pleasure.* In this pleasure we find the importance of establishing an imaginary world in order to enjoy literature. Being able to immerse oneself so far into a book that you forget time and place, that you get lost in the literature. The second element in enjoying reading is the *intellectual pleasure,* this is based on the curiosity during reading which is important for having a desire to continue reading. Wondering what happens next, provide motivation to pick up the next book. *The pleasure of inner work* is important for the reader to understand oneself better by asking questions about what you would have done in the same situation. We found it important that the reader can insert oneself into the literature

to try to understand the characters. In our research there is a difficulty to point out which pleasure has the best outcome in engaged reading, but gives a positive outcome with all three pleasures. In the discussion we have concluded with the importance of the teacher's role and how the teacher can help develop a desire to read. We have also highlighted being able to talk to others about a book and how this can provide confirmation about how the person has interpreted the text. This social meeting about books can also build on curiosity by allowing students to talk about the questions they have asked themselves during and after reading. We have seen in our research that working with books can foster engaged reading, but not which approach is the most successful.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
ABSTRACT	5
INNLEDNING	9
VALG AV TEMA	9
PROBLEMSTILLING	9
DISPOSISJON FOR OPPGAVEN	10
METODE	10
UTVALG AV MATERIALE	12
TEORI	13
HVA ER Å LESE LITTERATUR?	13
STILLELESINGENS MANGFOLD: ULIKE TEORETIKERES PERSPEKTIV	15
<i>Silent Sustained Reading - stille individuell lesing</i>	15
<i>Free voluntary reading - fri frivillig lesing</i>	16
<i>Litterært verksted</i>	17
PEDAGOGISK BEGREP FOR STILLELESING: LESESIESTA/ LESEKVART	18
HVA ER INDIVIDUELL STILLELESING GODT FOR?	18
LESELYST	18
<i>Motivasjon</i>	19
<i>Leseengasjement</i>	20
<i>Langsiktig motivasjon som resultat av leseengasjement</i>	22
<i>Litterær kompetanse</i>	22
UTFORSKENDE LESELYST: EN STUDIE AV WILHELMS FEM FORMER FOR NYTELSE	23
FORUTSETNINGER FOR SUKSESSFULL INDIVIDUELL STILLELESING	28
<i>Bibliotekets rolle i stillelesing</i>	29
<i>Tidens rolle i stillelesing</i>	30
BARNLITTERATUR	31
<i>Hvordan leser barn litteratur?</i>	31
<i>Hvilken litteratur fanger barn?</i>	32
ANALYSE OG DRØFTING	35
ANALYSE AV TRE BØKER I SAMSVAR MED WILHELMS FEM FORMER FOR NYTELSE	35
HJERTESTOPPER	35
<i>Hjertestopper - Gutt Møter Gutt</i>	36
<i>Nytelser i Hjertestopper</i>	37
HVA KAN LÆREREN GJØRE FOR Å REALISERE POTENSIALET FOR LESELYST I HJERTESTOPPER- GUTT MØTER GUTT?	44
<i>Eksempel 1: Elever som sliter med mye tekst</i>	46
<i>Eksempel 2: Gutter som ikke tør å lese om romantikk</i>	47
HARRY POTTER	48
<i>Harry Potter og Halvblodsprinsen</i>	49
<i>Nytelser i Harry Potter og Halvblodsprinsen</i>	50
HVA KAN LÆREREN GJØRE FOR Å REALISERE POTENSIALET FOR LESELYST I HARRY POTTER OG HALVBLODSPRINSEN I STILLELESING	59
<i>Eksempel 1: Harry Potter åpner for et fellesskap og fantasiverden</i>	60
<i>Eksempel 2: Mer komplisert tekst som utfordrer leseren</i>	62
<i>Eksempel 3: Samfunnsengasjerte elever som leser Harry Potter og Halvblodsprinsen</i>	63

EN PINGLES DAGBOK.....	64
<i>En pingles dagbok- Den brutale sannheten</i>	65
<i>Nytelser i En pingles dagbok- Den brutale sannheten</i>	65
HVA KAN LÆREREN GJØRE FOR Å REALISERE POTENSIALET FOR LESELYST I <i>EN PINGLES DAGBOK - DEN BRUTALE</i>	
<i>SANNHETEN</i>	72
<i>Eksempel 1: Gutter som ikke liker å lese</i>	74
<i>Eksempel 2: Guttetypen som bare leser den ene serien, hvordan utvikle dette?</i>	75
KONKLUSJON	78
LITTERATURLISTE	82
VEDLEGG	85
VEDLEGG 1: SAMSKRIVINGSPROSESSEN	85

Innledning

Læreren kikker utover klasserommet hvor elevene sitter stille og leser. Hun prøver å studere og tolke ansiktene til elevene mens de leser. Hun ser på en elev som sitter og smiler til seg selv mens den blar om til neste side. En annen begynner å le høyt, stopper fort opp og kikker rundt seg. Læreren observerer at eleven puster med en følelse av lettelse når de andre elevene ikke retter unødvendig oppmerksomhet mot den. Læreren kikker på en annen elev som plutselig ser opp fra boken og stirrer opp i taket. Eleven ser ut som den er i dyp tanke, før han kikker fort ned i boken igjen og fortsetter å lese. I sidesynet ser læreren en kontinuerlig bevegelse. En elev som har albuen proppet opp på bordet og blar i boken uten å stoppe. Læreren tar blikket fra den siste eleven og får overblikk over hele klassen. Det er mange ulike roller som utspiller seg under stillelesing. Læreren undrer seg over hva hun kan gjøre for at den eleven som ikke leser får samme leseopplevelse som den som smiler og ler. Samtidig lurer hun også på hvordan de som allerede nyter lesingen kan få en enda bedre leseopplevelse.

Valg av tema

Bakgrunnen for hvorfor vi har valgt å skrive en masteroppgave om stillelesing er fordi vi ønsket å utforske hvilket potensial og muligheter individuell stillelesing har. I tillegg ønsket vi å utforske fordelene ved å benytte seg av stillelesing, og kikke nærmere på hvordan individuell stillelesing kan påvirke leseferdigheter og fremme leselyst. Vi ønsket også å undersøke hva forskning sier om ulike tilnærminger til stillelesing og hvilke erfaringer forskerne satt igjen med. Ettersom individuell stillelesing kan utføres på flere ulike måter, ønsket vi å se nærmere på hvordan denne praksisen kan engasjere elevene under lesetiden og hva læreren kan bidra med. Vi ønsket å komme frem til hvordan man kan få elevene interessert i en bok og hvordan man som lærer kan skape et meningsfylt lese miljø i klasserommet. Hovedønsket vårt er å legge frem hvordan lærere kan benytte seg av individuell stillelesing i klasserommet for å gi elevene en best mulig opplevelse med litteratur.

Problemstilling

Lesekvart eller lesesiesta er ikke uvanlig å se i klasserommet. Stillelesing kan regnes som en flott måte å utvikle leseferdigheter og oppdage nye bøker. Stillelesing har flere positive sider

og kan hjelpe elever med å slappe av, forbedre konsentrasjonen sin og utforske forskjellige temaer og perspektiver gjennom litteraturen. Individuell stillelesing gir elevene en pause i en travel hverdag, og lar dem fordype seg i en annen verden. Under den individuelle stillelesingen står elevene fritt til å velge hva de ønsker å lese og de kan dermed følge sine egne interesser gjennom litteraturen. Videre er det også interessant å studere hva slags bøker elevene velger å lese dersom de får bestemme bokvalget selv. Problemstillingen vår er som følger:

Hvordan kan individuell stillelesing, som lesesiesta eller lesekvart, fremme leselyst blant elever på mellomtrinnet ved bruk av tre utvalgte bøker?

Vi har også satt to forskningsspørsmål:

1. Hva er leselyst og hvilket potensial for leselyst finner vi i disse tre bøkene på mellomtrinnet?
2. Hvordan kan læreren utvikle leselyst i disse tre bøkene for elever i litteraturundervisningen?

Disposisjon for oppgaven

I denne oppgaven innleder vi med en teoretisk gjennomgang av ulike teoretikere sin tilnærming til stillelesing. Videre vil vi utforske leselyst og hvordan leselyst manifesterer seg i Wilhelms fem former for nytelse. Vi har tatt utgangspunkt i mellomtrinns elever og valgt bøker som fanger denne aldersgruppen. I denne oppgaven har vi valgt å kombinere analyse og drøfting da dette er kjernen av oppgavens fokus. Analysen består av leselyst i de tre utvalgte bøkene i samsvar med Jeffrey D. Wilhelms fem former for nytelse. Deretter vil vi finne ut hvordan nytelsene kan realiseres innenfor stillelesings arbeidsformer. Konklusjonen til slutt vil løfte frem hovedpunktene fra analysen, drøftingen og presentere videre forskning.

Metode

Denne masteroppgaven benytter seg av lærerfaglig litterær analyse. En lærerfaglig litterær analyse er en metode som går ut på at forskeren tar et dypdykk i litterære tekster for å få en forståelse av teksten. Dette kan være i form av karakterer, temaer, struktur osv. Ved at det er en lærerfaglig litterær analyse blir det pedagogiske aspektet også tatt med i analyse og

drøfting. Årsaken bak valget av metoden er å få et teoretisk syn på stillelesing og bøkene som er valgt. Målet med denne masteroppgaven er at den skal være til hjelp for lærere som vil fordype seg i stillelesingens muligheter. Vi har gjennomført masteroppgaven ved å bruke denne metoden ved å dykke ned i litteratur om stillelesing og leselyst. Vi har funnet frem til de teoretikere og relevante studier som gir lys til problemstillingen. Gjennom samtaler med veileder har vi prøvd å snevre inn vårt teoretiske landskap. Vi har kommet frem til at disse er de mest sentrale litterære verkene som kan belyse problemstillingen. Dermed består vårt teoretiske landskap av Steve Gardiner (2005), Stephen Krashen (2004 og 2011), Nancie Atwell (1998), Jeffrey D. Wilhelm (2016b) og Åsmund Hennig (2010 og 2019). Wilhelm (2016a) blir brukt som hovedkilde til analysen av de tre bøkene på mellomtrinnet. Han beskriver hvilken nytelse lesere kan oppleve i møte med litteratur. Vi har valgt å bruke Wilhelm, fordi vi selv mener at man kan nyte lesing og denne nytelsen kan bidra til leselyst. Videre analyserer vi tre bøker på mellomtrinnet som er *Hjertestopper - Gutt Møter Gutt*, *Harry Potter og Halvblodsprinsen*, og *En pingles dagbok - Den brutale sannheten*. Vi analyserer disse ut ifra de nytelsene Wilhelm presenterer. Til slutt i vår lærerfaglig litterær analyse vil vi drøfte den pedagogiske delen av metoden. Oppgaven vil drøfte hvordan læreren kan realisere leselyst i klasserommet gjennom individuell stillelesing i form av lesesiesta eller lesekvart. Oppgaven skal analysere de tre bøkene på mellomtrinnet med mål om å avdekke hvilket potensial for leselyst disse tre bøkene har.

Det er fordeler og ulemper ved en slik metode. En fordel ved en slik metode er at vi får ta et dypdykk i litteratur og forske på hvordan dette kan gi leselyst. Et slikt dypdykk gir oss en dypere forståelse for emnet. Denne dypere forståelsen vil også hjelpe oss med å se kritisk på de ulike måtene for leselyst. Vi får sett både hvordan en fremmer leselyst, men også hvordan denne kan bli redusert. Tolkingsferdighetene våre blir også utviklet ved en slik metode som er til fordel når vi skal tolke og analysere de tre bøkene vi har valgt ut. Derimot er vår analyse på ingen måte en objektiv handling, men den er preget av det verktøyet vi har valgt å bruke. Dette kan ses på som en ulempe ved en slik metode. Gjennom vår metodiske tilnærming og valg av teoretisk rammeverk formes vår oppfatning og tilnærming til oppgaven på en måte som reflekterer deres synspunkter og metodiske tilnærminger til emnet. Dette teoretiske rammeverket former vår forståelse av emnet, noe som hadde sett annerledes ut dersom andre teoretikere hadde blitt valgt. I denne teoretiske tilnærmingen er det en stor grad av subjektivitet og forskningen blir en del av subjektiviteten. En annen ulempe er overanalysering, ved et slikt dypdykk kan forskeren gå for dypt inn i teksten og gå glipp av et

bredere bilde eller hva som egentlig er hensikten med teksten. Det vil alltid være fordeler og ulemper ved en slik metode, men vi har opplevd fordelene som større enn ulempene.

Utvalg av materiale

Utvalget av materiale er basert på bøker som vi har erfart i praksis har vært populære i stillelesing. Disse tre bøkene er *Hjertestopper- Gutt Møter Gutt*, *Harry Potter og Halvblodsprinsen* og *En pingles dagbok- Den brutale sannheten*. Vi har valgt å bruke tre forskjellige bøker for å sikre at vi inkluderer et bredt spekter av lesere. Disse bøkene er ulike i form av tema, størrelse og sjanger, med et formål for å få en bredere forståelse av leseopplevelsen.

Teori

Hva er å lese litteratur?

Det er mange ulike måter å forstå og forklare litterær lesing på. I denne oppgaven tar vi utgangspunkt i transaksjonsteori fordi det er det vår utdanning har dreid seg mest om. Rosenblatt (1995, i Hennig, 2010, s. 112-113) forklarer transaksjonen som en meningsskapende kontekst som leseren lager i møte med tekst. Denne forståelsen leseren skaper er med på å hjelpe leseren å se for seg det den leser. Langer (1995, i Hennig, 2019, s. 23-25) bygger videre på denne transaksjonsforståelsen Rosenblatt har forklart og videre introduserer Langer begrepet forestillingsverden. Forestillingsverden blir utviklet gjennom den transaksjonen leseren har med teksten. Videre forklarer Langer forestillingsverden som noe man ser for seg basert på det den leser. Leseren må bruke fantasi og innlevelse for å kunne danne bilder av innholdet i teksten. Jeffrey D. Wilhelm bygger tydelig videre på disse to teoretikerne og har utviklet leseprosessens responsformer.

Å lese litteratur er en dynamisk prosess hvor leseren går inn og ut av en forestillingsverden som den er med på å lage ut fra det den blir fortalt i teksten. Forestillingsverden er et sted hvor leseren kan bevege seg inn i når den leser. Denne transaksjonen mellom leseren og teksten gjør leseren til en aktiv deltaker (Hennig, 2019, s. 22). Leseren involverer seg i teksten og samhandler med den. På denne måten blir ikke leseren en passiv deltaker som bare tar imot informasjon. Den forestillingsverdenen leseren skaper er individuell og baserer seg på individets erfaringer, kultur og sosialt samvær (s. 21).

Interessevekkende dimensjoner tar for seg forestillingsverdenen en trer inn i. Har man erfaringer og kunnskaper fra før bruker man disse for å forberede seg til den nye forestillingsverden en skal møte (Wilhelm, 2016b, s. 87). Ved å relatere seg til karakterene i teksten øker dette interessen og engasjementet for teksten. Videre stiller man spørsmål og spekulerer på hva som skjer videre. Leseren bruker også denne informasjonen for å visualisere det den leser.

I den neste dimensjonen, tar den konnektive dimensjonen for seg videre arbeid med litteraturen. Hvordan leseren oppsøker og trekker forbindelser i teksten. Leseren prøver å

finne meningen med teksten og forestillingsverden den utformer. Leseren videreutvikler forestillingsverdenen. Å trekke forbindelser mellom tekst og den virkelige verdenen er også en sentral del i denne dimensjonen. Dette kan være mellom virkelige hendelser, hendelser i teksten, karakterer og virkelige mennesker eller erfaringer (Wilhelm, 2016b, s. 88).

Den reflekterende dimensjonen dreier seg om å reflektere over seg selv som leser, teksten i seg selv og hva forfatteren prøver å fortelle med teksten. Leseren reflekterer over situasjoner og handlinger som har påvirket tekstens betydning. Gjerne og hva det er som har skapt denne betydningen en kommer frem til (Wilhelm, 2016b, s. 88). Hva gjør forfatteren for å formidle teksten og reflektere over egne tanker til disse valgene forfatteren har tatt. Transaksjonen mellom teksten forfatteren har skrevet og leseren kommer frem i denne dimensjonen. Man vurderer seg selv som leser, men også teksten og forfatteren.

Disse dimensjonene er med på å påvirke hvordan man leser litteratur og hva lesing av litteratur innebærer. Et viktig element for at disse dimensjonene skal kunne utvikles er fantasi. Fantasi trenger man for å utvikle en forestillingsverden hvor man kan visualisere hva man har lest og bygge videre med den nye informasjonen som forfatteren kommer med. Leseren må også være aktiv for å erfare den ideelle opplevelsen av litteraturen. Dersom leseren skal kunne bygge denne forestillingsverdenen, er man nødt til å forstå det man leser om (Hennig, 2019, s. 22-23). Læreplanverket har vektlagt lesing som en grunnleggende ferdighet. Ifølge Utdanningsdirektoratet handler lesing om å forstå og skape mening. Det dreier seg om å lese om både reelle og fiktive personer. I møtet med disse personene blir leseren nødt til å reflektere over egne tanker og tenke kritisk over innholdet. Dette indikerer Utdanningsdirektoratet som viktig for at man skal kunne delta aktivt og kritisk i samfunnet (Utdanningsdirektoratet, 2017b). Derfor er det viktig å ha fokus på lesing i skolen, det er flere måter å tilrettelegge for lesing og motivere for lesing slik at elevene kan oppleve glede ved å lese. Å kunne lese alene og av egen vilje er et mål i seg selv å oppnå. Videre i oppgaven vil vi utforske ulike tilnærminger til stillelesing.

Stillelesingens mangfold: ulike teoretikers perspektiv

Silent Sustained Reading - stille individuell lesing

Steve Gardiner var en engelsklærer på videregående nivå. Han har brukt "Silent Sustained Reading" i sin undervisning i over 27 år (Gardiner, 2005, s. 160). Gardiner er relevant for vår oppgave da han har både erfart og forsket på stillelesing i klasserommet. Gardiner definerer stillelesing som individuell lesing i klassen hvor fellesskapet leser stille over en viss tid (Gardiner, 2005, s. 15). Videre legger han til at elevene har selvvalgte bøker som de leser i denne tiden, og han råder at lærere leser på egen tid også. Derimot tillater han ikke at elevene leser aviser eller magasiner ettersom de blir fort lest ut og ofte må byttes. I tillegg påpeker han at elevene skal ha eierskap til det de leser (s. 35). Han setter strek under at lesing er en form for mengdetrening og at dette videreutvikler lesere. En arbeidsform som gir mange muligheter til å jobbe videre med de ulike tekstene som blir lest, eventuelt i form av bokrapport, snakke om teksten med medelever eller læreren (s. 17). Gardiner kaller denne arbeidsformen for "Silent Sustained Reading", forkortet med SSR som kan oversettes til stille individuell lesing (s. 15). Han mener også at de som leser og nyter det, blir bedre lesere. Dette er fordi de møter på nye ord, fraser, setningsoppbygging som er med på å utvikle dem, ikke bare i lesing, men også skriving og andre viktige ferdigheter (s. 17). Han legger til at det er åpning for modifisering av læreren ut ifra klassens og elevenes behov. Det ultimate målet mener Gardiner er å skape og utvikle livslange lesere (s. 21). Han forklarer elevene sine at disse 15 minutter med lesing er det viktigste de gjør i klasserommet (s. 45).

Gardiner viser til at dersom teksten er for utfordrende kan dette føre til at leseren gir opp og blir frustrert (Gardiner, 2005, s. 23). Derimot hvis utfordringen er for enkel blir den sett på som kjedelig og nytteløs. Derfor må man finne en balansegang mellom for utfordrende og ikke utfordrende nok slik at leseren holder på engasjementet sitt når de leser. Det er flytopplevelsen leseren får som bygger engasjementet deres rundt lesing. Han påpeker at dersom læreren modellerer lesingen og viser at lesing kan være helt oppslukende, kan dette være inspirerende og bekræftende for unge usikre lesere (s. 25). Læreren holdning til lesing er noe av det viktigste i leseundervisningen. Dersom læreren er negativ til lesing, vil elevene også bli det. Er læreren positiv og deltar selv, setter læreren et eksempel på hvordan det skal være under stillelesing (s. 39).

Bokrapport er en vurderingsform for å sjekke om elevene har lest boken. Da Gardiner brukte denne formen for vurdering opplevde han at disse ble for entydige og kjedelige. Elevene likte å lese og de likte å snakke om bøkene, men å skrive en bokrapport så elevene på som unødvendig og kjedelig. Han ble bekymret for at denne følelsen skulle smitte over på lesingen. Det ble også mye arbeid for læreren som skulle rette alle disse bokrapportene. Å kunne modifisere, endre planer og ta med elevmedvirkning er viktig for å kunne opprettholde engasjement og aktiviteten til elevene. En mulighet her var å kunne bruke muntlige “rapporter” hvor elevene snakket om bøkene. Selv om det kan forekomme utfordringer underveis, er lærdommen i fokus og hvordan denne blir gjenspeilet. Målet hans var å ansvarliggjøre elevene som lesere, i form av bokrapport eller fortelle om bøkene (Gardiner, 2005, s. 29).

Free voluntary reading - fri frivillig lesing

Stephen D. Krashen er en tidligere professor i pedagogikk ved Universitetet ved Sør-California og har en doktorgrad i lingvistikk. Han har flere utmerkelser og anerkjennelser for sitt bidrag innenfor lingvistikk, leseferdigheter og tospråklighet (USC Rossier School of Education, u.å.). Han er en sterk forkjemper for stillelesing og dens egenskaper til å utvikle leseferdigheter og leselyst. Det finnes flere former for stillelesing. Gardiner kaller dette for “Silent Sustained Reading”. Krashen har gitt navnet “Free Voluntary Reading”, forkortet med FVR (Krashen, 2004, s. 1). I likhet med hverandre vektlegger de frivalgsslesing. Gardiner er mer strukturert, mens Krashen fokuserer på frivillighet. Free Voluntary Reading kan oversettes til Fri frivillig lesing. Denne type lesing handler om å lese fordi man vil lese, ikke fordi eleven må skrive en rapport, ta en prøve eller bli målt etterpå. Det er en selvvalgt bok, enten det er et magasin, tegneserie, roman osv. Dersom eleven mister interesse eller ikke liker boken, blir boken byttet til en annen. Krashen mener at lesing er løsningen på en lese-og-skrivekrise i USA, der de fleste amerikanere kan lese og skrive, men ikke tilstrekkelig nok (Krashen, 2004, s. 1). Lesing kan ha en virkning på å lære andre språk (s. 9). Denne virkningen kaller Krashen “The power of reading”, dette viser til lesingens kraft og hvordan denne kraften hjelper lesere på flere områder (s. 13). Selv om Krashen er imot arbeid med bok i stillelesing, er Nancie Atwell en forkjemper for et slikt arbeid og kaller det litterært verksted.

Litterært verksted

Nancie Atwell er en respektert lærer fra USA og har undervist i engelsk på ungdomsskolen i nesten 40 år. Hun har tatt med seg denne erfaringen da hun skrev boken *In the middle*, som vi har valgt å bruke i oppgaven. Atwell presenterer hva hun kaller “workshop”. På norsk kan vi kalle “workshop” for litterære verksteder eller leseverksted (Atwell, 1998, s. 90). Disse verkstedene har et fokus på lese- og skriveundervisning. Her er verksted i leseundervisning interessant for oss ettersom stillelesing er en form for leseundervisning. Hun presiserer viktigheten med å gå gjennom forventninger hun har til elevene, på denne måten vet elevene hvordan standarden skal være (s. 111). Noen av forventningene hun har til lesing er at elevene velger bøker, forfattere og sjangere som er relevante for den enkelte. Hun vil at de skal eksperimentere med nye bøker og forfattere, ta et dypdykk inn i boken, oppleve og føle på hva som skjer, lese så mye som mulig og ta vare på bøkene (s. 113-114).

I tillegg til forventninger til disse litterære verkstedene er det også regler. Reglene er for at elevene skal lære seg rutiner og vaner innenfor lesing. Disse reglene går ut på å lese selvvalgte bøker, ikke magasiner eller tegneserier, da disse ikke inneholder nok ord for å utvikle seg videre som lesere. De skal ikke sløse bort tid på bøker de ikke liker, elevene bytter disse ut for bøker som er kjekkere. De må loggføre alle bøker de leser og bytter slik at de har en oversikt. Det er lov å hoppe over deler som er kjedelige, det er normalt for lesere. Det er også helt lov å lese bøker man har lest før (Atwell, 1998, s. 116-117).

Richard L. Allington og Rachael E. Gabriel mener at alle barn må oppleve ulike former for lesing for å bli engasjerte og suksessfulle lesere. Den første formen Allington og Gabriel nevner er lesing av selvvalgt tekst. Ved at elevene velger selv tekst velger de noe de selv synes er relevant og engasjerer seg i. Dette engasjementet betyr at de leser mer og sannsynligvis fører til en motivasjon for å lese enda mer (Allington & Gabriel, 2012, s. 10). Dersom det er noen elever som er usikre på hvilken bok de skal lese, kan læreren bidra med alternativer de kan velge mellom. På denne måten får de følelsen av medbestemmelse. En annen form de nevner som viktig, er å lese med nøyaktighet. Gode lesere leser med nøyaktighet og slik blir de bedre lesere (s. 12). Velger elevene en for utfordrende bok, kan dette føre til lavere selvtillit i leseferdighetene sine. Dette kan føre til at de leser mindre. For at elevene skal bli bedre lesere må de få tid til å lese. I skolen bruker lærerne ofte lesesiester eller lesekvart til stillelesing.

Pedagogisk begrep for stillelesing: Lesesiesta/ Lesekvart

Lesesiesta, lesestund eller lesekvart er en felles betegnelse på tid elevene får med lesing av valgfri bok på skolen hver dag. Dette er en konkretisering i undervisningen av individuell stillelesing. Liv C. Stuestøl hadde et ønske om å gi elevene leseglede, utvikle ferdighetene og lesevanene til elevene. Av denne grunn startet hun prosjektet "Lesesiesta" (Stuestøl, 2002, s. 9). Lesesiesta kan ses på som en arbeidsmetode hvor elevene skal lese for seg selv (Roe, 2014, s. 12). Ingvill Krogstad Svanes beskriver stillelesing som en egen tid hvor elevene får sitte for seg selv med en bok de selv har valgt (Svanes, 2016, s. 2). Lesestunden skal være en tid med ro for elevene. I tillegg skal siestaen fungere som en pause i skolehverdagen. Lesesiesta kan gjennomføres gjennom hele dagen, men for at elevene skal få godt utbytte av siestaen må det settes tydelige rammer. Ro i klasserommet er et eksempel på en tydelig ramme. Målet med lesesiesta er å inspirere til videre lesing på fritiden og videre i livet (Stuestøl, 2002, s. 42). Dette har vi vist at Gardiner også uttrykker gjennom at han har et ønske om å skape livslange lesere (Gardiner 2005, s. 15).

Hva er individuell stillelesing godt for?

Individuell stillelesing er viktig for at elevene skal få tilgang til og prøve ut flere ulike bøker, men dette er vanskelig dersom elevene ikke har leselyst. Samtidig kan stillelesing hjelpe med å øke leselysten til elevene. I dette kapitlet vil vi undersøke begrepet leselyst og hvilke elementer det består av og er godt for.

Leselyst

Våren 2023 kom Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet ut med en pressemelding på regjeringens nettside at de skulle satse på lesing (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023b). Daværende kunnskapsminister Tonje Brenna og kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen sto bak denne satsingen og pekte på hvor viktig leselyst er for lesing og for videre utdanning. Ministrene åpnet for innspill fra aktører som jobber innenfor dette feltet for å lage en strategi for leselyst som skal komme i løpet av 2024. Leselyst ble satt på dagsorden da resultater fra PISA-undersøkelsen 2018 viste at ungdom i 15-årsalderen leste mindre enn før og bare leste hvis de måtte (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023b). Formålet med leselyst-strategien er å øke lesegleden til barn og unge. Å øke denne leselysten kan ha mange positive virkninger, som å få

oppmuntrende opplevelser. Lesing hjelper med tilegnelsen av kunnskap og å utvikle unges kritiske sans som er avgjørende i vårt samfunn (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023a). Pressemeldingen påpeker videre at “Lesing er en grunnleggende ferdighet som er avgjørende for at demokratiet vårt skal fungere.” (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023a).

Leselyst er et ord som er innforstått, men kanskje vanskelig å forklare. Det vide begrepet er relatert til eller overlapper med flere andre begreper. For eksempel bruker kunnskapsministeren og kultur- og likestillingsministeren leseglede i pressemeldingen sin. I denne oppgaven forstår vi leselyst som en kombinasjon av motivasjon og engasjement (Hennig, 2019, s. 14). Det vil si at for å forstå leselyst bedre, må vi forklare grundigere hva som ligger i disse to begrepene. Leselyst er dessuten også tett knyttet til begrepet litterær kompetanse, som vi også skal forklare grundigere.

Motivasjon

Lesemotivasjon handler om hva som får elever til å ta opp en bok å lese i den. Det innebærer også hva som får elevene til å fortsette å lese litteraturen selv om de synes det er utfordrende (Hennig, 2019, s. 15). Motivasjonen er det som gjør at vi leser noe, altså en forutsetning. Det finnes en anerkjent distinksjon mellom to former for motivasjon, ytre og indre lese-motivasjon. Den ytre lese-motivasjonen går ut på at man leser for å oppnå noe. At det er en utenforstående faktor som gir leseren motivasjon til å lese. En leser gjerne for å få en belønning eller at en ser det lønner seg å lese (s. 15). Dette kan være for eksempel for å få en god karakter, oppnå anerkjennelse eller annen form for fortjeneste. Denne typen motivasjon er ofte for å tilfredsstille noen andre.

Indre lese-motivasjon er en form for drivkraft som kommer innenfra. Dette betyr at man leser av sin egen vilje, nyter det og opplever fornøyelse av det (Hennig, 2019, s. 15). Lesingen vekker positive opplevelser og følelser som å være engasjert, inspirert, grepet, avslappet, glad og lærende. Dette kaller man gjerne opplevelseslesing. Denne formen for lesing er den man ønsker å fremme, fordi det er denne formen som har en god virkning og utvikling både personlig og kunnskapsmessig (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023a). Det er viktig å ha et fokus på indre lese-motivasjon. Denne motivasjonen er viktig for å kunne utvikle gode leseferdigheter. Motivasjon og leseferdigheter går hånd i hånd, dersom barn ikke har

motivasjon til å lese vil de ikke utvikle leseferdighetene sine. Da kan de føle på mislykkethet og mangel på mestring, dette gjør det vanskelig å få opp motivasjonen igjen.

Indre motivasjon blir sett på som en positiv motivasjon, mens ytre er relativt negativ. Den ytre motivasjonen kan bli sett på som positiv, men da må den ikke føles kontrollerende (Hennig, 2019, s. 16). Dette er et viktig poeng som vi har nevnt tidligere av Krashen, der han påpeker at det må være selvvalgte bøker og at de ikke skal bli testet eller belønnet av å lese. Dette viser til at den ytre motivasjonen som ofte er i form av belønning kan ødelegge den indre motivasjonen. De skal lese fordi de har lyst, ikke fordi de får en stjerne i boken.

Jang m.fl. (2015, i Hennig, 2019, s. 16) forklarer motivasjon ved hjelp av seks dimensjoner. Disse er holdning, interesse, verdi, mestringstro, selvforståelse og mål. Disse dimensjonene handler alle om individet og hvorfor den leser. Hvilke **holdninger** man har til lesing påvirker viljen til å lese. Liker man å lese har man en positiv innstilling til lesing, liker man ikke å lese har man en negativ innstilling. **Interessen** baserer seg mer på nysgjerrighet og personlig preferanse om det temaet en leser. Dersom leseren ser **verdien** i å lese, gir dette en motivasjon til å bli en enda bedre leser. Dersom leseren ikke ser nytten vil man ikke bli bedre, Gardiner mener lesing er en mengdetrening. Å få til noe øker viljen til å gjøre det igjen eller gjøre det bedre (Gardiner, 2005, s. 17). Dette gir en **mestringstro**. Leserens er nødt til å stille seg kritisk om teksten er noe de kan mestre. Lesing er for alle og det finnes utallige ulike nivåer til enhver leser. Å være en leser er en identitet mange påtar seg, dette er **selvforståelsen**. Hvordan man ser på seg selv som en leser. **Målet** med å lese kan være av ulike grunner (Jang m.fl., 2015, i Hennig, 2019, s. 16). Det kan være for å nyte teksten, interesse eller for å oppnå noe som for eksempel bekræftelse. Her ser vi en klar kontrast mellom ytre og indre lesemotivasjonen i hva som er målet for lesingen.

Leseengasjement

Leseengasjement er mye mer enn bare positive holdninger til tekst, det handler også om viljestyrken til å fortsette en tekst til tross for at den er utfordrende. Å kunne ha utholdenhet til å lese komplekse tekster (Roe, 2020). Mens motivasjon beskriver forutsetningen for at man begynner å lese, kommer leseengasjementet til uttrykk mens vi leser. Leseengasjement kan deles inn i tre komponenter: Affektive, atferdsmessige og kognitive.

Affektive komponenter handler om at når man leser, utløser man følelsesmessige reaksjoner til det man leser. For å kunne utløse følelsesmessige reaksjoner er det en forutsetning at man forstår hva som skjer i teksten. Dersom det er spennende kjenner man på spenning, er det skummelt kjenner man på frykt og hvis det er lykkelig slutt kan man kjenne på entusiasme (Unrau & Quirk, 2014, s. 265). Når man kjenner på slike følelser, er man ofte oppslukt av teksten. Da er man engasjert, og blir gjerne også mer motivert til å lese videre.

Atferdsmessige komponenter er observerbare handlinger hos leseren, altså det den gjør. Dette kan en se dersom leseren plukker opp eller legger bort en bok (Unrau & Quirk, 2014, s. 266). Det kan også være målbart i hvor lang tid en bruker på en tekst. Dersom teksten er noe leseren er interessert i eller synes er spennende, har man ofte en tendens til å lese raskere. Dette påvirkes av leseferdigheter og interesser. Det kan også bli målt i antall bøker og tekster. Har man en identitet som en leser vil man gjerne lese mer bøker og tekster.

Kognitive komponenter handler om det man tenker mens man leser. Her er det flere strategiske valg leseren kan gjøre for å forstå teksten bedre. Dette kan være å stille spørsmål til teksten og tenke frem om hva som kan skje videre (Unrau & Quirk, 2014, s. 266-268). Dersom leseren kommer over vanskelige ord, kan leseren lese høyt for å få en bedre forståelse. Dersom det er bilder, kan leseren bruke disse strategiene for å forstå kontekst og innholdet bedre. Dersom det ikke er bilder, kan leseren prøve å visualisere tankene selv.

Leseengasjementet blir styrket dersom det man leser er engasjerende og interessant for den enkelte. Litteraturen må også være relevant for den som leser (Hennig, 2019, s. 18). Alle er forskjellige med tanke på hva man liker og synes er interessant. Dette forandrer seg over tid som man blir eldre, men også i møte med andre mennesker. Identiteten og personligheten er stadig i endring og utvikling. På denne måten er den sosiokulturelle konteksten som individet befinner seg i viktig. Det er motivasjonen vår som påvirker oss til å plukke opp en bok, interessen vår velger den eksakte boken og engasjementet og relevansen som gjør at vi fortsetter boken (s. 18). Vi trenger alle komponentene for å kunne opprettholde nysgjerrigheten.

Langsiktig motivasjon som resultat av leseengasjement

Positive erfaringer med engasjement kan bidra til langsiktig lesemotivasjon for å oppleve slike erfaringer igjen. Viktige elementer for at den langsiktige motivasjonen skal forekomme sier Schiefele m.fl (2012, i Hennig, 2019, s. 20) er:

- *nysgjerrighet og interesse*
- *ønsket om å tre inn og bli oppslukt i en annen verden og oppleve nært samvær med fiktive personer gjennom å bruke fantasien*
- *trangen til underholdning, spenning og å unngå kjedsomhet*
- *behovet for å få mer kunnskap og å oppleve mestring*
- *lengselen etter et sosialt fellesskap knyttet til lesingen*

Disse elementene henger sterkt sammen med Wilhelms fem former for nytelse som blir presentert grundigere senere i oppgaven (Wilhelm, 2016a). Nysgjerrighet, fantasi, kunnskap, mestring og sosialt fellesskap er begreper som Wilhelms også benytter i sin presentasjon om nytelser. Wilhelms fem former for nytelse viser til positive erfaringer man kan oppleve og nyte mens man leser litteratur. Ved å oppleve disse fem nytelsene kan man bli motivert til å lese videre og mer.

Litterær kompetanse

Før vi forklarer nærmere Wilhelms fem former for nytelse, vil vi gå gjennom litterær kompetanse. Litterær kompetanse ser vi som viktig og tydelig relatert til nytelsene. Denne litterære kompetansen er en fordel dersom man skal kunne nyte en tekst, ettersom det handler om forståelse, visualisering og analyse som kan øke leselysten. Litterær kompetanse er ifølge Culler (2002 i Kjelen, 2015) noe man har, det kan bare tilegnes i fellesskap og ikke alene. Det må læres i samspill med andre, som all annen sosialisering. Det blir betegnet som å ha forståelse og ferdigheter innenfor litteratur. Dette betyr å ha kunnskap om hvordan man skal lese litteratur og bruke regler og metoder for å få en bedre forståelse. For å oppnå dette må man lese ulike former litteratur gjentatte ganger og få erfaringer av det. Når man har litterær kompetanse har man evne til å tolke og forstå, samtidig sette pris på litterære verk.

Hennig bruker fire elementer for å forklare litterær kompetanse: Litterær leseferdighet, kunnskap om tekst, kontekst og lesing (Hennig, 2019, s. 23). **Litterær leseferdighet** fokuserer på innlevelse i form av visuelt og auditivt. Dette handler om hvorvidt leseren klarer

å visualisere det den leser eller skape forestillingsverdener i møte med litteraturen. Den tar også for seg det auditive, å lese med innlevelse og prøve seg ut i teksten. Leseren jobber for, med og mot teksten. Jobbe for å finne ut hva som foregår, stole på teksten til å dra deg inn i verdenen og ta et standpunkt om opplevelsen av teksten. Litterær leseferdighet er det som potensielt er viktigst for leselyst. Ettersom dette handler om transaksjonen mellom leser og tekst og responsen denne utgjør, men litterær leseferdighet er bare en del av det som inngår i begrepet litterær kompetanse. **Kunnskap om tekst** dreier seg om det litterære aspektet i teksten. Denne delen av litterær kompetanse bruker mye analyse av tekst. For å kunne analysere tekst må man ha kunnskap om litterære virkemidler, temaer, sjanger, oppbygging, argumenter, tolkning og formål. Enten man gjør dette for å utvikle en selv som leser eller i oppgave på skolen. **Kontekst** er omstendighetene til en tekst. Dette innebærer forfatterskap, kulturelle, historiske og sosiale bakgrunn, epoke og setting. Alt dette er med på å forme en tekst og påvirke den. Å kunne sammenligne tekster fra ulike perioder krever kunnskap om de ulike periodene (Hennig, 2019, s. 24). **Lesing** handler både om lesernes egen lesing og generelt om lesing. Her inngår hvilke strategier og metoder som finnes, og hvilke metoder som fungerer best for deg. Være bevisst på hvilke leseopplevelser og erfaringer en har tilegnet seg og hvordan disse er med på å påvirke lesingen. Litterær kompetanse henger sammen med både leselyst og nytelsene til Wilhelm. Litterær leseferdighet henger sammen med Wilhelms nytelse om lek, kunnskap om tekst bygger på den intellektuelle nytelsen, både kontekst og lesing bygger på nytelse ved funksjonelt arbeid og indre arbeid. På denne måten er det mange elementer som påvirker leselysten til elevene samtidig som de henger tett sammen.

Utforskende leselyst: en studie av Wilhelms fem former for nytelse

Jeffrey D. Wilhelm bruker ordet “pleasure” for å beskrive hvilken erfaring unge lesere får av å lese. Wilhelm mener at “pleasure” ofte blir forsømt eller glemt bort i skolen. Skolen prioriterer arbeid med tekst istedenfor å utnytte kraften lesing har (Wilhelm, 2016a s. 31). Selv om elevene leser bøker og tekster på skolen, er ikke motivasjonen alltid på topp. Det er leseferdigheter og dyp lesing som ofte blir vektlagt i leseundervisningen, hvor hensikten er å klargjøre elever og studenter til arbeidslivet og fremtidige studier. På denne måten mister man fokuset på gleden av å lese (s. 31). Ved å sette ord på denne form for lesing blir det mer bevisst hos lærere, leseren og muligens mer prioritert i leseundervisningen.

Det engelske ordet “pleasure” er et vanskelig ord å oversette uten at det blir for spesifikt, da det rommer mange følelser, erfaringer og behov. Vi har valgt å oversette “pleasure” til nytelse og glede. Vi har valgt disse ordene, fordi vi opplever at nytelse og glede er ord som passer bedre enn lyst. Lyst erfarer vi som noe man ønsker, mens nytelse er noe som en opplever i boken der og da eller etter endt lesing. Tilfredsstillelse var et annet ord vi vurderte å bruke, men dette ordet opplevde vi som lukket. At man er ferdig med boken, altså at nytelsen er ferdig og leseren er tilfreds. Nytelse ved lesing handler også om hungeren til å lese videre eller lese neste bok. Vi bruker hovedsakelig nytelse da dette er et begrep som vi opplevde rommer nok i denne konteksten. Nytelse handler om å oppleve noe som gir en form for glede, tilfredshet eller andre positive følelser, alt i ett. Det er et positivt ladet ord som er viktig for denne typen lesing, da det er slik lesing som øker motivasjonen til lesere. Nytelse dekker behov som nysgjerrighet ved å for eksempel løse mysterier. Nytelse er en følelse som en kan oppleve alene eller sammen med andre lesere. Glede har ikke like stor romslighet som nytelse, men vi har valgt å bruke glede når det passer bedre enn nytelse.

Jeffrey D. Wilhelm og Michael W. Smith (2014) har utforsket lesing på mellomtrinnet og ungdomsskolen i boken *Reading Unbound -Why Kids Need to Read What They Want—and Why We Should Let Them*. Studien tok utgangspunkt i elever som likte å lese bøker, og som hadde stor glede av dette (Wilhelm, 2016a, s. 30). Vi har valgt å bruke en artikkel skrevet av Wilhelm som hovedkilde for vår teori om leselyst. Denne artikkelen er basert på boken han skrev med Smith. Wilhelm har utført en studie hvor han videreutviklet denne studien som han og Smith forsket på. Hensikten med studien var å få lærere til å tenke over frivalgslesing og sette fokus på hvor mye dette kan bety for elevene. Wilhelm legger stor vekt på nytelse og glede når elevene leser bøker. Det kommer tydelig frem at lærere må verdsette fritt valg av lesing, gjerne med tanke på hvilke bøker elevene velger å lese (s. 30). Dette har vi vist er et hovedpunkt i Krashen sin teori om at elevene må velge selv hva de vil lese, uavhengig av hvilken type litteratur det er (Krashen, 2004, s. 1). Alle elever får glede og nytelse av forskjellige bøker og forskjellige sjangre. Videre har Wilhelm undersøkt hvorfor elevene velger de forskjellige sjangrene og hva de får ut av å lese bøkene de velger. Studien viste at valgfri lesing ga leserne fem ulike typer nytelse: *glede ved lek, intellektuell nytelse, sosial nytelse, nytelse ved funksjonelt arbeid og nytelse av indre arbeid* (Wilhelm, 2016a, s. 31).

Immersive play pleasure- glede knyttet til lek

Lek fenger barn og kan skape fantasi og glede. Barn har ulike forståelser og kan lett skape sin egen verden. På samme måte som barn kan skape sin egen verden, kan forfattere gjøre det med bøker. Her skaper forfatteren en verden barna har lyst til å leve i eller oppleve, som for eksempel fantasy-sjangeren. Ikke bare føles det som en lek når en leser slike bøker, de kan også transformeres til en lek i det virkelige liv hvor en enten leker at en er en av karakterene eller lager seg nye karakterer i denne verdenen. Lek i bøker kan foregå på samme måte. Leseren kan leve seg så dypt inn i boken at man kan ende opp med å gå seg vill (Wilhelm, 2016a, s. 34). Karakterene i bøkene kan gi en følelse av å være vennene dine. Hvor dypere i leken man befinner seg, desto virkeligere vil disse karakterene oppleves og kan gjerne oppfattes som dine venner. Du lever da livet gjennom en historie som egentlig ikke er sann, men som kan oppleves som ekte for den som leser, det blir en form for aktiv lesing (Rebecca i Wilhelm, 2016a, s. 34). Denne formen for lesing kan ifølge Wilhelm kalles for total nytelse.

Intellectual pleasure- intellektuell nytelse og glede

Wilhelm viser til at John Dewey (1913, i Wilhelm, 2016a, s. 34)) mener at man kan oppleve stor glede av å finne ut av ting. Det å bli interessert i problemer og ønske om å utforske problemene henger sammen med det intellektuelle. Den intellektuelle nytelsen handler om å benytte seg av informasjon og finne ulike løsninger til problemer som dukker opp. Dersom man skal undersøke problemer og komme frem med ulike løsninger, kan man føle seg som en detektiv eller etterforsker. Dette kan oppleves som spennende, dersom man klarer å løse problemet kan man oppleve stor glede og utvikle lyst til å lese flere lignende bøker (Wilhelm, 2016a, s. 34). Intellektuell nytelse og glede handler også om å tolke og å forstå det som skjer i bøkene (Hennig, 2019, s. 30). Lysten til å stille spørsmål til teksten og det som foregår kan bli engasjerende. Selv om man prøver å finne svar på et problem, er det ikke sikkert det er mulig å komme fram til et riktig svar. Selv om det ikke finnes et svar, kan leseren bli klokere og utvikle ny kunnskap for å reflektere og undre seg over problemet (s. 30). Denne form for nysgjerrighet engasjerer Krashen seg også for. Dette mener han er viktig og at leseren skal kunne undersøke elementer for sin egen nytelse og ikke for lærerens forventninger som for eksempel logg og bokrapport (Krashen, 2004, s. 1). Dette støtter læreplanen ved at den understreker i opplæringens verdigrunnlag at “Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling” (Utdanningsdirektoratet, 2017a).

Sakprosa-sjangeren er en typisk sjanger som fremmer kunnskap og refleksjon innenfor et emne som kan bidra til å utvikle den iboende nysgjerrigheten mennesker har. På skolen skal man ofte lete etter spesifikke ting eller svar i en tekst. Wilhelm mener at denne jakten på riktig svar kan ødelegge gleden ved egen jakt på riktige problemløsninger (Wilhelm, 2016a, s. 35). Fokuset blir flyttet fra hva elevene selv finner ut, til hva læreren forventer at de skal finne ut. Det er mange måter læreren kan bruke elevenes skaperglede og nysgjerrighet som ikke har et riktig svar. For eksempel kan elevene få skape egen slutt, eller undre seg over hva de selv hadde gjort, hva skjer videre osv.

Social pleasure- sosial nytelse og glede

Gjennom studien kom Wilhelm frem til at sosial nytelse kunne skje på to forskjellige måter. Den ene er gleden av å bruke lesing til å koble seg til andre, og den andre er gleden av å bruke lesing til å identifisere seg selv som person (Wilhelm, 2016a, s. 35). Denne gleden henger sammen med glede knyttet til lek, særlig med tanke på det sosiale. Wilhelm viser til at Dewey (1913, i Wilhelm, 2016a, s. 35) mener at det å komme i kontakt med karakterene i en bok bygger på det sosiale i leken, samtidig som man ofte identifiserer seg selv i karakterene man leser. Han mener også at man ikke bare kan komme i kontakt med karakterer i bøkene, men også med andre lesere (s. 35). Når man kommer i kontakt med andre lesere kan man bli inspirert til å lese det de leser og man kan få anbefalinger fra andre. Denne formen for kontakt med andre lesere er også med på å gi en bekreftelse til leseren. Enten dette er i form av diskusjoner, deling av synspunkter, følelser og erfaringer. Dette kan være med på å styrke relasjonen en har til en bok samtidig inspirere leseren og de andre leserne til å lese mer. Dersom flere lesere beundrer en karakter, kan dette styrke elevens selvbilde om en identifiserer seg med karakteren. Eller så kan en begynne å tenke mer som denne karakteren da den ser at flere beundrer den. Barn er kontinuerlig i en utviklende alder hvor mange er usikre på seg selv og gjerne ikke har funnet ut hvordan en ønsker å bli oppfattet av andre.

Wilhelm poengterer at det man leser i bøker også kan brukes i virkeligheten, gjerne dersom man befinner seg i liknende situasjoner som karakterene i bøkene (Wilhelm, 2016a, s. 35). Man kan også lese bøker for å kunne forstå andre mennesker bedre. I bøker blir man ofte kjent med karakterenes tanker og følelser, og får dermed grave dypere i hvordan ulike personer tenker. Wilhelm fant ut at elever har glede av å arbeide med personlige problemer, gjerne gjennom karakterene i bøkene (s. 35). På denne måten kan barn og unge bearbeide sine egne sosiale problemer ved å ta utgangspunkt i karakterene de leser om.

The pleasure of work- nytelsen av funksjonelt arbeid

Den fjerde nytelsen er funksjonelt arbeid. For å oppnå glede her, må man bruke teksten som et verktøy. Arbeid med tekst kan foregå på flere måter. Man kan for eksempel lese for å innhente informasjon, og man kan lese for å forbedre eller lære nye måter å skrive på. Slik kan lesing gi ideer til skriving i form av ordforråd og handling, samtidig som det gir ideer til lek (Wilhelm, 2016a, s. 35-36). Arbeid med tekster kan skape kreativitet hos leseren. Man finner gjerne noe i en fortelling som kan passe godt inn i en annen fortelling. Dersom man selv skal skrive en tekst, kan man hente denne inspirasjonen. Det man selv liker å skrive om henger også sammen med hva man liker å lese. Hennig mener at denne nytelsen kan gi leseren et rikere vokabular (Hennig, 2019, s. 31).

Noen av ungdommene i studien til Wilhelm opplevde at de brukte lesingen i diskusjoner og samtaler med andre. Flere av ungdommene opplevde også at de leste for å få en forståelse for andre mennesker. For å få til alt dette må man arbeide med teksten. Når man klarer å se sammenhenger, kan det oppstå en nytelse. Wilhelms studie kom frem til to forskjellige typer nytelse ved arbeid. Elevene i studien opplevde glede av å arbeide med tekst for å oppnå noe praktisk, og elevene opplevde som tidligere nevnt glede av å jobbe med forståelsen av andres personlige problemer (Wilhelm, 2016a, s. 35).

The pleasure of inner work- nytelse og glede ved indre arbeid

Denne nytelsen var det som var mest spennende ved studiene til Wilhelm. Det ble nemlig oppdaget at alle ungdommene i alle tilfellene opplevde en stor glede av å lese bøker for å klare å bli de menneskene de ønsket å være. Dermed fikk denne nytelsen navnet indre arbeid. Indre arbeid mener Robert Johnsen (1986, i Wilhelm, 2016a, s. 36) er en innsats som gjør at vi klarer å utvikle oss til et dypere selv. Noen av ungdommene i studien la frem at de lærte om seg selv gjennom å lese bøker. De fortalte at de ofte satt seg selv inn i situasjonen karakterene møtte i boken. Ungdommene la også frem at karakterene som var modige og gode i bøkene kunne oppleves som et idol de ønsket å være mer like som. Bøkene kan ikke alltid lære oss mer om oss selv, men gjerne gi oss inspirasjon til hvordan vi ønsker å være (Wilhelm, 2016a, s. 36). Under denne nytelsen vil det være relevant å trekke frem valg av bøker. Når elevene får lov til å velge selv hva de leser, velger de ofte det de føler at de trenger. På skolen er det ofte tekster du må lese, men som du ikke hadde lest dersom du ikke måtte. Dette kaller Wilhelm for skolelesing. Den ekte lesingen er lesing som lar tiden fly av sted, og som åpner dører for nye reiser og som fordyper seg i alle disse fem nytelsene som

Wilhelm har kommet frem til (s. 36). Selv om skolelesing ofte oppleves uten nytelse, kan lærere også bruke disse fem nytelsene for å fremme en ekte lesing.

Mange av nytelsene går inn i hverandre ved at de bygger på hverandre. Dette kan man se i flere av nytelsene til Wilhelm. Glede knyttet til lek henger tett sammen med sosial nytelse og glede. Når man leker går man inn i en rolle og får dermed gjerne kontakt med karakterene i boken, ofte hovedpersonen. Lek og sosial nytelse kan også henge sammen utenfor boken. Lek er ofte gøy sammen med andre barn og dermed blir man også en del av noe sosialt. Dette kan for eksempel være å tenke at man er karakterene i en bok eller lignende hendelser som skjer i bøkene. Lek henger også sammen med nytelsen av funksjonelt arbeid. Når man leser, innhenter man informasjon og man kan få ideer til å få et nytt ordforråd eller få ideer til lek. Funksjonelt arbeid kan skape kreativitet, og kreativitet henger tett sammen med lek hos barn. Videre kan man også finne andre nytelser som henger sammen. Både nytelse av funksjonelt arbeid og sosial nytelse trekker frem egne og andre menneskers personlige problemer. Sosial nytelse poengterer at det man leser i bøker også kan brukes i virkeligheten. Dette henger sammen med funksjonelt arbeid. Her bruker man teksten i virkeligheten, gjerne i form av vokabularet. Intellektuell nytelse henger sammen med glede ved indre arbeid. Selv om man ikke skal lete etter en gjerningsperson eller finne ut av et mysterium, kan man lete i seg selv. Da leter man gjerne etter hvem man vil være og hva man liker. Dermed kan også disse to nytelsene knyttes sammen med hverandre. Selv om alle nytelsene har sine hovedpunkter, kan alle nytelsene finne sted i en og samme bok. Dersom en bok oppfyller en form for alle de fem nytelsene, kan dette føre til stor leseglede og nytelse hos elevene. Det er dermed viktig at elevene har tilgang til bøker de ønsker å lese, dette er en forutsetning for suksessfull individuell stillelesing.

Forutsetninger for suksessfull individuell stillelesing

Det er flere forutsetninger for at det skal bli en suksessfull individuell stillelesing. Blant annet trekker vi frem bibliotekets rolle og tidsaspektet i stillelesing. Dette kan ha en innvirkning på om elevene leser, men også om de får positive opplevelser ved lesing. Dette er viktig for at elevene skal ha motivasjon til å lese mer.

Bibliotekets rolle i stillelesing

Biblioteket spiller en stor rolle når det gjelder å gjøre variert litteratur tilgjengelig for elevene. Det viktigste er ikke hva elevene leser, men at de liker det som blir lest, enten det er tegneserier, romaner, noveller eller sakprosa. Alle bøker er forskjellige og bøkene kan variere mellom å være fulle av bilder eller være fulle av tekst. For å engasjere elevene i lesing må det finnes et bredt utvalg av litteratur. Her kommer skolebiblioteket inn som en nøkkelressurs ved å tilby et variert utvalg litteratur. Skolebibliotekaren spiller også en sentral rolle ved å tilby elevene hjelp med å finne tilpasset tekster for elevene (Fredwall & Bergan, 2023, s. 61).

For at barn skal utvikle en interesse for litteratur, må de eksponeres for den. Skolebiblioteket har en plikt til å følge dette opp dersom det finnes et bibliotek på skolen (Fredwall & Bergan, 2023, s. 54). Det er læreren sitt ansvar å sikre at biblioteket blir brukt aktivt. På biblioteket kan man velge og vrake i ulike bøker. Når elevene får velge litteratur selv, kan dette skape leselyst og elevene kan få en følelse av å bli behandlet som voksne med ansvar for egne valg (Gardiner, 2005, s. 48). For å fremme motivasjon og mestring, må bokutvalget være varierende i vanskelighetsgrad og dekke ulike sjangre (Rygvold, 1994 i Stuestøl, 2002, s. 39). Elevene må ha tilgang til et stort utvalg bøker for å finne noe de ønsker å lese, og dermed oppmuntres til å lese mer.

Krashen tar også opp tilgangen av biblioteket. Han påpeker at barn som bor i nærheten og har tilgang til et bibliotek leser mer (Krashen, 2004, s. 60). I Norge er det skolebibliotek på de fleste skolene. Krashen mener at jo bedre biblioteket er, jo bedre og mer leser barn (s. 65). Han forklarer at lesere som har positive opplevelser og erfaringer med bøker kan få motivasjon til å lese mer. Slik skapes en leser. Barn leser når de ser andre leser, på denne måten imiterer de den som modellerer og kan ende opp med å interessere seg for lesing (s. 82). Dette blir en form for indirekte oppmuntring og oppfordring uten at det blir sagt direkte til barna. Krashen understreker viktigheten av bibliotek. I Norge er bibliotek så viktig at vi har folkebibliotekloven. Denne loven fastslår at alle kommuner skal ha et folkebibliotek (Folkebibliotekloven, 1985, §4). Dersom elevene skal ha utbytte av biblioteket, må det også lages tid til lesing.

Tidens rolle i stillelesing

Stillelesing kan variere i tid, noen lærere bruker 10 minutter, andre bruker mer. Dette erfarte Gardiner ble for lite, han opplevde at lærere avbrøt lesingen når noen elever akkurat hadde startet. 30 minutter opplevde han som litt for lenge, da elevene mistet fokuset (Gardiner, 2005, s. 34). Mennesker er vanedyr, dermed blir det uforutsigbart å ha flere ulike tider. Derfor er det viktig for elevene å vite hvor lang tid de kan forvente å lese. Gardiner kom frem til sin ideelle tid som 15 minutter i begynnelsen av timen, da det ikke ble for kort eller for langt, samtidig som det ikke avbrøt det de hadde planlagt i timen (s. 34). For elever som ikke setter pris på lesetiden vil disse minuttene føles lange, mens for elever som glemmer tid og sted mens de leser vil disse minuttene rase avgårde (s. 24).

Gardiner trekker frem at den ideelle tiden er 15 minutter. Stuestøl setter av 20 minutter til lesesiesta (Stuestøl, 2002, s. 42). Ut ifra en rapport av Siri Hovda Ottesen og Aasfrid Tysvær, kan man se at lærere gir elevene en lesetid mellom 15-30 minutter (Ottesen & Tysvær, 2017). Når elevene gjennomfører en lesesiesta eller lesekvart skal de ikke forstyrres. Minuttene er ikke mange og mens elevene er inne i "the flow", skal ikke boken arbeides med. Den skal kun nytes (Hennig, 2019, s. 65). Videre påpeker Hennig at dersom man skal utvikle seg som lesere må man også ha tid til å lese (s. 117).

Noen av retningslinjene Krashen legger frem for en suksessfull stillelesing er at den må være hyppig, gjerne litt hver dag (Krashen, 2011, s. 9-10). Han legger til at mindre er mer, små perioder på 10-15 minutter. Som vi har sett, er det viktig at det er et bredt utvalg av tekster tilgjengelig for elevene. Dette er viktig da elevene ikke er nødt til å fullføre boken og kan bytte den om de ønsker. Her kan elevene lese magasiner, tegneserier og nivådelte bøker i tillegg til tradisjonelle bøker. Hovedpoenget som har blitt nevnt tidligere er at eleven velger selv hva den ønsker å lese, enten disse bøkene er på, under eller over det lesenivået eleven er på. Igjen påpeker Krashen hvor viktig det er at elevene ikke må bli testet på det de har lest. Han legger også frem at de heller ikke skal bli belønnet av å lese, dette blir nesten sett på som skadelig enn behjelpelig (s. 9-10). Gardiner har samme vurdering av belønning til stillelesing, han mener at dersom elever får belønning av å lese, vil de slutte å lese når belønningen slutter (Gardiner, 2005, s. 70).

Barnelitteratur

Hvordan leser barn litteratur?

Lesing har en stor plass i livet til unge mennesker. Spesielt ettersom man møter bøker for første gang i ung alder og får et forhold til dem. Det å kunne lese litteratur er en viktig beherskelse for mennesker for å ruste dem til å klare seg i verden. I tillegg skjer det noe med selvforståelsen vår når man leser bøker. Med andre ord skjer det en læringsprosess mens man leser. Alle barn vil før eller siden bli kjent med litteratur på ulikt vis, og dette implanterer barn i sin verden helt fra de er små (Hennig, 2010, s. 32). Ifølge Allington og Gabriel er barns lesing av litteratur den mest effektive veien til gode lese- og skriveferdigheter (Allington & Gabriel, 2012, s. 12). Dette henger også sammen med hvordan barnet gjerne ser på litteratur og hvordan barnet leser litteraturen gjennom livet.

Når barn leser litteratur utvikles de gjennom ulike faser eller leserroller. Disse leserrollene er formet av J.A Appleyard som Hennig har bygget videre på i boken *Litterær forståelse - Innføring i litteraturdidaktikk* (2010). Leserrollene som blir presentert er formet av den sosiale settingen vår som en leser. Dette trekker vi frem som relevant i vår analyse da vi også bruker Wilhelms fem former for nytelse i analyse av tre bøker for mellomtrinnslever. Appleyards faser og Wilhelms former for nytelser kan på enkelte steder sammenlignes og kobles til Wilhelm. Disse lesefasene er med på å hjelpe oss å forstå leseopplevelsen og lesepraksisen for elever på mellomtrinnet.

Dette er en modell som ikke kan tolkes i det strengeste laget. Alle barn utvikler lesingen på en egen måte (Hennig, 2010, s. 51). Den ene leserrollen Appleyard legger frem er den lekende leseren. Barn kan allerede mye om litteratur før de har lært seg å lese. Barn er kjent for å bruke fortellinger eller historier i sin egen fantasifulle verden. Det er viktig at barn tar vare på fantasien, fordi fantasien fungerer som en viktig del av leseutviklingen til mennesker. Lek og fantasi i litteratur kan sammenlignes med Jeffrey D. Wilhelm sin forståelse av lek. Dette er et eksempel på en lekende leser. Andre former å lese på som Appleyard trekker frem er leseren som helt eller heltinne. I en alder fra 6- 12 år skjer det noe med hovedmønsteret til barnets tekstvalg. De begynner å lese lengre bøker og bøker med færre bilder i. Gjennom bøkene blir barna kjent med utfordringer og dette stiller krav til leseren. Leserens blir også mer kjent med roller og typer i bøker som for eksempel en helt. De blir også kjent med

hvilken rolle en helt har, for eksempel at en helt skal være modig (s. 54). Dette kan knyttes sammen med å lese som lek.

Videre blir man kjent med den tenkende leseren. Gjennom denne lesingen blir barnet kjent med følelser, meninger og tanker. Her vil også barnet i en voksende prosess begynne å undre seg over ting og stille spørsmål. Dette kan litteraturen hjelpe barna med. Det er også naturlig at evnen til å reflektere utvikles. Eksempler på dette kan være å reflektere over hvor realistisk noe er fremstilt (Hennig, 2010, s. 56). Denne fasen hos barn vil opparbeide seg hele livet. Når forfatteren har produsert en tekst, finnes det gjerne en mening med den. Det er her leseren som tolker kommer inn. Leseren har klart å innse at teksten kan inneholde ulike meninger. Dette henger også sammen med tekstkompetanse og lesekompetanse (s. 58). Den siste leserrollen Appleyard legger frem er den pragmatiske leserrollen. Her er det snakk om kompetente lesere som gjerne er klare over sine egne lesevaner og lesevalg. Den pragmatiske leseren er også klar over hva de liker, hva de ikke liker å lese og hvorfor de leser. Flukt fra hverdagen og oppsøking av sannhet er to begreper som godt beskriver den pragmatiske leseren (s. 58). For å komme til dette stadiet må man være en mer erfaren leser, som man gjerne blir gjennom årene. Disse fasene henger tett sammen med Wilhelms nytelser, hvor man ser mange likheter. Dette er med på å vise hvordan barn leser og nyter litteraturen.

Hvilken litteratur fenger barn?

Litteratur som fenger barn er viktig for oppgaven, ettersom dette gjør at barn leser mer. Det er ikke vits å lese bøker som ikke fenger, da tvinger man gjennom noe som ikke oppleves behagelig og kan heller gi dårlige erfaringer. Når barn skal foreta valg av litteratur på egen hånd, snakker man om frivalgslesing. Her får barnet selv velge hvilken litteratur de ønsker. Som vi har nevnt tidligere er det viktig at barn får lov til å ta egne valg, da kan de få en følelse av ansvarlighet, dette gir ansvar for egen lesing (Gardiner, 2005, s. 48). Å velge litteratur som en ønsker å lese gir motivasjon til lesing fordi handlingen er av fri vilje. Dette gir en større mulighet til å fullføre det man har startet å lese som gir en mestringsfølelse hos elevene (Allington & Gabriel, 2012, s. 11).

Når barn får velge litteratur, velger de mye forskjellig ettersom man liker ulike former for litteratur. Skolen har som formål at barn skal få positive erfaringer med å lese litteratur, og skolen ønsker å fremme leselyst (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 23). Det er ikke ofte barn får

velge det de leser utenom i stillelesing. Dette tar fra dem muligheten til å få lese om ting som interesserer dem (Hennig, 2010, s. 140). Et unntak her er lesekvartet som flere elever møter i skolehverdagen. Her får de velge selv hva de ønsker å lese i disse minuttene. Selv om barna får velge selv, er det de voksne som fyller hyllene og gir råd om bøker. Derfor er det viktig at utvalget er variert (s. 140). I tillegg må litteraturen bestå av flere ulike sjangre, slik at alle unge lesere kan finne noe som passer for dem.

Videre skal oppgaven trekke frem noen sentrale sjangere som fenger flere unge lesere til å velge litteratur innenfor denne sjangeren.

Fantasy

Fantasy kan beskrives som litteratur som forteller om ting som helt umulig kunne ha skjedd i virkeligheten (Attebery, 2014 i Stokke & Tønnessen, 2018, s. 107). Fantasysjangeren viser stor interesse for unge lesere. Årsaken til dette kan være fordi denne sjangeren tar leseren med seg inn i en spennende og ny verden. I tillegg mener Michael Saler (2012 i Stokke & Tønnessen, 2018, s. 107) at fantasy litteraturen henger tett sammen med dataspill og internett. Lesere av fantasysjangeren kan da utvikle evne til å møte en magisk verden. Dette kan også være en av årsakene til at barn blir tiltrukket av fantasy litteraturen. Fantasy kan leseren finne både mye og lite av i bøker. Man kan for eksempel finne flere fantasytrekk i *Harry Potter*, hvor hekser, trollmenn og magi finnes, men man kan også finne en snev av fantasy i for eksempel *Pippi Langstrømpe* som er så sterk at hun kan løfte en hest (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 110). Fantasy henger tett sammen med eventyr og kan romme flere ulike temaer som for eksempel skrekk, magi og utenomjordiske hendelser. Når en sjanger tilbyr noe nytt og spennende, som man gjerne skulle ønske fantes, kan dette få barn til å velge bøker fra denne kategorien.

Visuelle barneromaner

Visuelle barnebøker har det blitt mer interesse for, hvertfall siden det visuelle bokåret i 2015. Her spiller illustrasjon og tekst sammen. De visuelle barneromanene kan også minne elevene om det de leser på fritiden sin (Stokke og Tønnessen, 2018, s. 173). I tillegg kan barna kjenne seg igjen i disse bøkene. Dette gjør at elevene får en god opplevelse og en stor mestringsfølelse (s. 173). En prototype som er populær blant barn er *En pingles dagbok*. Dette er en bokserie som består av strektegninger, snakkebobler og tegneseriespråk (s. 174). Innenfor det visuelle, kan man også trekke inn tegneserier (s. 178). Disse formene for visuelle

romaner henger tett sammen med bildebøker. Dette er også bøker som ikke består av masse tekst. Disse populære visuelle barneromanene kan skape interesse og engasjement hos barn som vanligvis ikke liker å lese. De visuelle barneromanene kan gi leseren nye leseerfaringer. Ettersom disse bøkene er lettere å lese, fordi de består av flere bilder, kan dette også føre til at man velger å lese disse bøkene (s. 192). Når temaene i boken omhandler temaer som kan knyttes til det virkelige livet, kan interessen for å velge disse bøkene øke. Denne lekne litteraturformen kan også være kilden til at barn velger å lese disse visuelle romanene.

Grafisk roman

Grafisk roman er en slags fortelling som er kombinert av ord og bilder. Dette er en sjanger som appellerer til lesere i alle aldre. Det er en sjanger som har mye ulikt å by på, og gjennom de siste årene har populariteten av grafisk roman økt kraftig. Flere lærere og bibliotekarer mener at grafisk roman kan fremme leselyst hos barn. Det er også ofte disse grafiske romanene som blir valgt på biblioteket (Fredheim, 2023). Grafisk roman har ingen konkret alder som målgruppe, og åpner dermed opp dører for at alle aldre kan lese denne litteraturen.

Både unge og eldre lesere kan få glede av å lese litteraturen, selv om de gjerne leser og forstår på ulike måter. Den grafiske romanen bærer ofte med seg et særpreg av bokens forside. Denne forsiden er ofte iøynefallende slik at man lett får øye på boken i hyllene. Man kan også raskt oppdage litteraturen dersom man ser at andre leser den. Dette lokker til seg oppmerksomhet og lesere. Grafisk roman stiller også krav til leseren. Leserens må selv klare å navigere seg gjennom boken, se sammenhenger og koblinger mellom uttrykksformene (Fredheim, 2023).

Analyse og drøfting

I denne analysen vil vi forsøke å belyse problemstillingen vår som er: *Hvordan kan individuell stillelesing, som lesesiesta eller lesekvart, fremme leselyst blant elever på mellomtrinnet ved bruk av tre utvalgte bøker?* Vi skal analysere de tre utvalgte bøkene til Wilhelms fem former for nytelse og hvordan disse nytelsene kan føre til leselyst. I denne analysen av bøkene vil vi bruke det vi har skrevet om nytelsene i sammenligning med vår opplevelse og tenkte elevers opplevelse av bøkene. Videre vil vi fortsette med den pedagogiske delen av oppgaven. Denne går ut på hvordan læreren kan bidra til leselyst ved hjelp av disse bøkene i individuell stillelesing, som lesesiesta eller lesekvart. Dette kan læreren gjøre før, under eller etter stillelesingen.

Analyse av tre bøker i samsvar med Wilhelms fem former for nytelse

Vi har valgt å analysere tre bøker i sammenheng med Wilhelms fem former for nytelse. Bøkene vi har valgt er *Hjertestopper - Gutt Møter Gutt*, *Harry Potter og Halvblodsprinsen* og *En pingles dagbok - Den brutale sannheten*. Vi har valgt disse bøkene da dette er bøker vi har observert på elevers pulter når vi har vært i praksis eller jobbet på skoler. Det er også disse bøkene vi har sett at elever har lest i stillelesing. Disse bøkene er relevante for barn og ungdom fordi de inneholder temaer som fenger barn på mellomtrinnet. Vi har nevnt tidligere at både fantasy og visuelle barneromaner er svært populære sjangre. Disse tar opp elementer som er fantastiske og temaer som en kan kjenne seg igjen i. *Hjertestopper* er en nyere observasjon for oss da vi så den på pultene til elevene, men likevel har boken tatt norske klasserom med storm. *Harry Potter* er ikke noe nytt fenomen for oss da den har vært populær siden vi selv har gått på skolen. *En pingles dagbok* kom ut for første gang i 2007, det er en bokserie som har kommet mellom *Harry Potter* og *Hjertestopper*. Disse tre bøkene har ulike sjanger, form, tekst, tema og budskap, slik at vi håper at vi får et mangfoldig utvalg av bøker i denne analysen.

Hjertestopper

Hjertestopper ble raskt en populær bokserie og filmserie på Netflix. *Hjertestopper* regnes som en grafisk roman og er anbefalt for barn i en alder fra 12-15 år. Denne boken kan antagelig kategoriseres som mest passende på ungdomstrinnet, fordi det handler om ungdom. Likevel har vi erfart i praksis at denne serien er veldig populær på mellomtrinnet og det er

ofte venteliste på bøkene. Vi har opplevd at dagens elever viser en større interesse i litteratur som tradisjonelt er rettet mot en eldre målgruppe. En grafisk roman er en form for fortelling som kombinerer ord og bilder (Fredheim, 2023). *Hjertestopper-serien* er skrevet av Alice Oseman som er en ung forfatter fra England. Hun retter fokus mot LGBTQ og tenåringer i kriser. Serien er relativt ny og ble først utgitt på engelsk i 2019. Først i 2022 ble bøkene solgt på norsk.

Hjertestopper er en romantisk grafisk roman som handler om Charlie Spring, en gutt som er homofil. Leseren møter Charlie for første gang i en alder av 14 år i volum 1 i *Hjertestopper* - serien. Charlie Spring har også vært en karakter i andre bøker Alice Oseman har skrevet, men denne masteroppgaven tar utgangspunkt i *Hjertestopper* - serien. Charlie går på gutteskolen Truham. Han har en mobbehistorie bak seg, fordi han er åpen homofil. I skjul på skolen møter han sin første kjæreste Ben, som tidlig blir en ekskjæreste. Gjennom serien blir leseren også kjent med Charlie sine venner. Leseren blir kjent med Tao Xu som ikke liker den nye eldre bestevennen til Charlie, Nicholas Nelson, kalt Nick. Vennskapet mellom guttene begynner tilfeldig når guttene havner ved siden av hverandre på skolebenken. Den nye kompisen Nick spiller på rugbylaget og har dårlig rykte på seg, men han viser seg å være en veldig støttende og god venn til tross for ryktene. Charlie blir forelsket i Nick, og Nick som hele livet har vært heterofil er nå i tvil over hva han føler.

Hjertestopper-bøkene inneholder mange ungdomsromanser mellom det samme kjønn. I tillegg tar bøkene opp vanskelighetene rundt homofili. Selv om bøkene fokuserer på homofili, handler de også om vennskap, mobbing, identitet og sport. Alle *Hjertestopper*-bøkene handler om homofili og kjærlighet hos den samme hovedpersonen Charlie Spring. Hovedoppgaven i bøkene er å finne kjærligheten og nyte den.

Hjertestopper - Gutt Møter Gutt

Hjertestopper volum 1 er en lettlest grafisk roman med masse bilder. Hele boken består av svarte, hvite og grå bilder på innsiden, mens utsiden av boken er full av farger. Boken starter med at Charlie og kjæresten Ben glemmer seg på skolen for å kysse i fred.

Charlie har ikke særlig mange venner utenom kompisen Tao Xu. Dette endrer seg raskt når han blir kjent med Nicholas Nelson. Begge guttene har gått på samme skole, men aldri kjent

hverandre før. Det tar ikke lang tid før guttene utvikler et sterkt vennskap. De begynner å tilbringe mye tid sammen. Nick får Charlie med på rugby-laget på skolen, og i tillegg begynner de å henge sammen på fritiden. Charlie glemmer tiden når han er sammen med Nick, og dette går ut over forholdet han har til Ben. Når Charlie får greie på at Ben er sammen med en jente og bare har utnyttet ham, vil han ikke snakke med Ben mer og avslutter forholdet deres. I denne tiden støtter Nick ham og de snakker mye på meldinger som blir vist i boken.

Charlie vet at Nick liker jenter, men blir forelsket i ham likevel. Guttene begynner også å flørte i skjul. Dette legger Tao Xu merke til og advarer Charlie. Moren til Nick merker også at Charlie skiller seg ut fra de andre vennene han har. Nick pleide å henge mye sammen med Harry, Christian, Sai og Otis. Disse blir tydelig presentert som dårlige venner, fordi de raskt dømmer andre mennesker. Kompisene begynner å tro at Nick er homofil. De prøver også å ødelegge forholdet til Nick og Charlie ved å få Charlie til å tro at Nick er interessert i en jente, Tara Jones. Det kompisene ikke vet er at Tara er lesbisk. Charlie befinner seg i en vanskelig situasjon, fordi han tror at Nick er heterofil. Uavhengig av hva Charlie tror begynner Nick å utvikle følelser for ham. I slutten av boken tar Charlie mot til seg og kysser Nick. Kysset blir avbrutt og Nick går sin vei. Charlie blir sittende igjen på gulvet alene og vi får ikke vite hva som skjer videre.

Nytelser i Hjertestopper

Immersive play pleasure- glede knyttet til lek

Hjertestopper gir leseren flere nytelser, gjerne innenfor glede knyttet til lek. Når leseren leser *Hjertestopper*, kan man finne flere antydninger til lek. Leseren får hjelp til å skape en forestillingsverden ved å bruke bildene som blir presentert i boken. Karakterene i boken er få. Dermed er det enkelt å bli kjent med de ulike personene man møter i boken. I tillegg står det informasjon bakerst i boken om hver person. Bak i boken står det om alderen, kallenavn og fun-fact om personene. Personene er også godt beskrevet utseendemessig, og man får se bilder av dem gjennom hele boken. Dette gjør at man blir godt kjent med personene man leser om og kan identifisere seg med dem. *Hjertestopper* lar oss bli så godt kjent med hovedpersonene at man får en følelse av at man kjenner dem. Dette åpner for å leve seg inn i rollene i bøkene. Et eksempel på dette kan være at leseren kan begynne å fantasere om at de har et vennskap til for eksempel Charlie eller vennene hans. Leseren kan også for eksempel

begynne å tenke over hva de ville gjort hvis Charlie var deres venn eller gjerne hva de ville skrevet på meldingene som sendes mellom karakterene. Barn kan da også begynne å stille seg selv spørsmål om de ville støttet Charlie og om de tror Nick er interessert i gutter eller ikke.

Forelskelse og drama har alltid vært populært blant barn og unge. Denne romantiske fortellingen *Hjertestopper* fremstiller kan skape interesse og være med på å bygge ut forestillingsverden og hvilke karakterer som er en del av denne verdenen. I boken får man vite at Charlie er en rolig person og at Nick er en sterk person. Når vi får så mye informasjon, kan det lett bygge seg et fantasivennskap mellom bok og leser. Barn kan få en følelse av at de kjenner karakterene og er venner med dem. Denne innlevelsen i karakterene kan være spennende og betryggende.

Boken handler mest om gutter, og har få kvinnelige karakterer i seg. Vi møter noen jenter i boken som for eksempel rugbytreneren, Charlies søster Victoria og Tara Jones. På bakgrunn av at hovedpersonen er gutt kan dette tiltrekke flere gutter til bøkene. Til tross for at jenter har lettere for å identifisere seg med gutter enn omvendt, er boken interessant for både gutter og jenter. Fantasien setter ingen grenser og selv om hovedpersonene er gutter finnes det flere muligheter for alle barn å leve seg inn i *Hjertestopper*.

Boken interesserer leseren slik at den åpner for meddiktning. En mulighet er å lage en egen fortsettelse på boken eller lage en egen slutt. Boken inneholder også en tydelig beskrivelse av skoleuniform og rugbyuniform. Her kan det være en mulighet å se for seg selv i en slik uniform og gjerne spille for denne skolen. Man kan også leke med tankene og forestille egne bilder av fortellingen og gjerne utvikle dem og finne på nye scener. Her kan det også komme frem hvordan de ser og oppfatter hovedpersonen. Denne formen for lek trenger ikke foregå som tegning på papir, leken kan gjerne foregå gjennom dagdrømming eller fantasering basert på fortellingen i boken. Da vil det foregå en indre visualisering hos leseren.

Intellectual pleasure- intellektuell nytelse og glede

Hjertestopper inneholder også noen elementer av intellektuell nytelse og glede. Gjennom boken er det ulike ting man må finne ut av. Boken oppfordrer leseren til å finne ut hvorfor Charlie ble mobbet på skolen. Dette får ikke leseren vite før lenger ut i boken. Leserens må også finne ut om Nick er interessert i gutter eller ikke. Dette får leseren aldri skikkelig svar på av å bare lese den første boken i serien, men det er fullt mulig å tenke over dette spørsmålet.

Det vil også være relevant å tenke over hvorfor Charlie og Nick blir så gode venner og hvorfor Nick egentlig begynner å henge med Charlie. Dette er spesielt relevant ettersom vennskapet oppstår så fort og Nick får også tyn for å henge så mye sammen med Charlie. Rundt karakteren Nick surrer det en del spørsmål som leseren må tenke over. Er han en bra person eller ikke? Det er flere karakterer i boken som ikke liker ham. Andre eksempler fra boken som leseren må lete etter, er for eksempel hvorfor Charlie blir forelsket i Nick. Hva er så spesielt med akkurat han? Leseren må også for eksempel tenke over hvorfor Charlie godtok det skjulte forholdet med Ben. Alle disse spørsmålene henger sammen med det intellektuelle.

Hjertestopper er full av både skrift og bilder til informasjon. Derfor må leseren reflektere over skjulte meninger i tekst samtidig som i bildet. Leseren kan undersøke problemene og spørsmålene og finne en løsning på dem. Dersom barn undersøker spørsmålene som nevnt i avsnittet over, kan de få en følelse av å leke detektiv eller etterforsker. Flere av spørsmålene boken trekker frem finnes det ingen fasit på. Man får ikke vite svaret, selv om man leser hele boken. Da kan leseren bruke den informasjonen som gis i boken til å undre seg og til å prøve å finne svar på spørsmålene. Boken avslutter med en åpen slutt og man må dermed tenke seg til hva som skjer videre. Det store spørsmålet er om Charlie og Nick blir kjærester eller ikke, men svaret får man ikke. Dersom man klarer å løse problemene som boken trekker frem, eller finne gode svar på dem, kan leseren få en opplevelse av glede og utvikle lyst til å lese neste bok i serien.

Social pleasure- sosial nytelse og glede

Boken *Hjertestopper* kobler leseren til sosial nytelse og glede. På den ene siden fremmer *Hjertestopper* en glede av å koble seg til andre. For å kunne forstå karakterene i denne boken, må leseren ha en forståelse for hvem den andre er. Her kan man trekke frem Edward Saids (i Hauge, 2007, s. 16) tanker om den andre. "Den andre" har hatt en lang historie med å ikke bli hørt og gjerne sett ned på og beskrevet dårlig. Dette var i forbindelse med Vesten og ikke-vestlige land. Selv om samfunnet har endret seg, kan man likevel finne utfordringer med å kunne forstå den andre. Det er leseren sin oppgave å prøve å forstå karakterer og handlinger i bøker, selv om det kan være ukjent. Homofili kan i dette tilfellet oppfattes som noe ukjent ettersom ikke alle har erfaringer rundt dette eller nok kunnskap om begrepet. Det er enkelt for leseren å koble seg til den andre i denne boken, fordi man blir godt kjent med hovedpersonene. Man vet også hvordan karakterene ser ut i form av tegninger. Boken

benytter en del tekstmeldinger gjennom mobilene til guttene i boken. Når man får nærbilde av personlige meldinger, blir man godt knyttet til andre mennesker.

Man kan også bli kjent med hovedkarakterene sine tanker og følelser. Denne innlevelsen kan oppleves utfordrende ettersom grafiske romaner har klare begrensninger for å fremstille personers indre liv. Kjennskapen til karakterene kan oppleves som overfladisk uten fremstillingen av karakterens indre tanker. Likevel kan det bli skapt en god nærhet mellom leseren og boken. Bøker kan hjelpe oss å koble oss til andre, nettopp fordi vi blir kjent med tanker, følelser, ansiktsuttrykk og handlinger. Her kan man trekke frem vinduteorien. Denne teorien handler om å kunne seg selv gjennom tekster og forstå andre mennesker og erfaringene deres (Hennig, 2010, s. 105). *Hjertestopper* har flere sider ved teksten som åpner opp for slike leseresponser. Et eksempel på dette er at leseren kan lese litt i dagboken til Charlie og Nick. Her får leseren innblikk i tanker og følelser guttene har, og man får en form for forståelse av hva disse guttene opplever og hvordan de har det i hverdagen. Vinduteorien kan brukes for å videreutvikle empati. Det finnes flere kategorier innenfor empati, som for eksempel kognitiv og emosjonell empati. Kognitiv empati handler om å kunne forstå andre menneskers opplevelse av en situasjon (Svartdal & Blystad, 2022). Ut ifra at vi får innblikk i form av ansiktsuttrykk og informasjon fra dagbok, kan *Hjertestopper* gi leseren en form for kognitiv empati. Emosjonell empati handler mer om følelser enn forståelse slik som i kognitiv empati. Den emosjonelle empatien tar for seg andres følelser, å kunne anerkjenne følelser som andre har (Svartdal & Blystad, 2022). Den emosjonelle empatien oppstår når leseren leser teksten og får en forståelse for karakterene (Hennig, 2010, s. 106). Ettersom tegneserien lar leseren få så mye informasjon, kan leseren fort utvikle empati overfor karakterene. Det er ikke like enkelt å koble oss til virkeligheten ettersom man ikke kan lese andre mennesker som en åpen bok.

På den andre siden finner vi også den andre formen for sosial nytelse og glede. Man finner glede av å bruke lesing til å identifisere seg selv som person. *Hjertestopper* trekker frem flere vanskelige og tunge temaer. Temaer som venner, homofili, forelskelse, mobbing og hemmeligheter. Dette er temaer som barn kan kjenne seg igjen i. Når leseren blir kjent med disse temaene, kan egne tanker begynne å spinne. Da kan leseren stille seg selv ulike spørsmål. Det kan være spørsmål som for eksempel om de ser opp til noen av karakterene eller om det er noen egenskaper de gjerne ville hatt. Leserens kan også stille seg selv spørsmål om de ville gjort noe annerledes eller hva de ville svart på meldingene Charlie og Nick sendte

til hverandre. Alle får tanker når man leser bøker, både på godt og vondt. Ettersom *Hjertestopper* trekker frem et tema som for eksempel homofili, er det ikke sikkert alle støtter homofili, og homofili kan være vanskelig for barn å forstå. Alle disse spørsmålene hjelper leseren til å bedre kunne bli kjent med seg selv og egne meninger. Man blir også kjent med egen identitet og seg selv som person.

Hjertestopper er en bok som kan være gøy å diskutere med andre. Det kan være interessant å diskutere temaene boken trekker frem. Ikke minst kan det være spennende og interessant å diskutere tanker og synspunkter. Her kan det dukke opp mange ulike meninger om temaene. Dersom andre barn mener det samme som en selv gjør, kan dette gi en følelse av bekreftelse. På den andre siden kan boken være svært utfordrende og vanskelig, for eksempel for elever som lever som skjult homofile, eller befinner seg i klasserom der det er elever med fordommer mot homofili. Dette vil vi komme tilbake til senere i oppgaven. Boken rommer flere hendelser og personer som kan diskuteres. I tillegg kan man også prøve å tolke bildene og se hva man får ut av dette.

Boken inviterer leseren til å tenke og reflektere over det som skjer. I tillegg må leseren gjøre opp sine egne meninger om ting som skjer og hvordan de blant annet opplever karakterene i boken. Dersom man har gravd seg dypt inn i boken, kan dette bli svært spennende. Man kan også diskutere karakterene og situasjonene med andre lesere for å få høre andre sine synspunkter om boken. Her kan man møte mange spennende og utfordrende tanker. Forskjellige lesere kan befinne seg i ulike virkeligheter. En leser kan gjerne befinne seg i en kultur som ikke aksepterer homofili, mens en annen leser kan være homofil selv. Det finnes lesere som ikke tør å stå frem som homofil eller som er usikre på hvilken legning de har, slik som Nick. Dersom disse leserne diskuterer boken sammen, vil de få muligheten til å se mennesker med andre synspunkter og meninger enn seg selv. Leserene kan da for eksempel reflektere rundt politikk og diskriminering. Aksept av homofili er et tema som er relevant i skolen i dag. Selv om det er større aksept for ulike legninger i dagens samfunn, har det ikke alltid vært slik. Tidligere har homofile ofte blitt møtt med manglende respekt og diskriminering. Likevel opplever flere dette fremdeles.

The pleasure of work- nytelsen av funksjonelt arbeid

Den fjerde nytelsen er nytelse av funksjonelt arbeid. For å oppleve denne nytelsen kan man bruke teksten som et verktøy. Dette kan man gjøre bevisst eller ubevisst. Nytelse av

funksjonelt arbeid handler også om en mer generell opplevelse, som for eksempel å klare å lese seg gjennom en hel bok. *Hjertestopper* består av 263 sider med tekst og bilder. Selv om boken er lettlest med lite tekst, kan man fortsatt oppleve stor mestring av å lese en bok som ser tykk ut. Funksjonelt arbeid er gjerne knyttet sammen med mestring og mestringsfølelsen. Som vi har nevnt tidligere kan lesing av tekster og bøker føre til at elevene blir flinkere til å skrive og formulere seg. Dette kan man gjøre av egen fri vilje for å fange opp nye ord og uttrykk man kan bruke i eget språk eller egne tekster. Et eksempel på slike ord kan være ordet “pfft” som Nick bruker når han ler av at genseren hans er altfor stor for Charlie. Man kan også fange opp nye skrivestiler og få tips til forfatterstiler. Alle disse forslagene kan også foregå ubevisst. Når man leser bøker, kan man plukke opp ting man ikke selv er klare over. Dette kan brukes videre i livet både skriftlig og muntlig. I tillegg kan man fange opp ideer man kan skrive om selv.

Hjertestopper kan være et godt eksempel på et verktøy for å øke skrive- og leseferdigheter. Etersom boken bærer preg av grafisk roman, kan man bli bedre kjent med denne sjangeren. Man kan også utvikle evnen til å lese bilder. Flere av bildene i *Hjertestopper* har ikke tekst, og man må lese stemningen og ansiktsuttrykk uten noen form for tekst. Eksempler på dette kan være å studere hvordan Charlie og Nick ser på hverandre, med fokus på øynene. Andre eksempler er å studere forskjellen på bildene mellom Charlie og Ben og Charlie og Nick. Man kan se at Charlie endrer seg basert på hvem han omgås med. Man blir også kjent med et kort og presist språk. Boken inneholder også tekstmeldinger. Her kan man plukke opp tips for hvordan man kan skrive meldinger til noen. Man kan også plukke med seg ulike måter å svare på meldinger på. Dette kan også brukes i det virkelige liv. *Hjertestopper* avsluttes med en åpen slutt. Dette skaper rom for å fortsette fortellingen selv. Når man setter seg ned og arbeider med en tekst, kommer kreativiteten frem. Man kan også bruke deler av hendelsene eller karakterene i *Hjertestopper* i egne fortellinger. Dette har også forfatteren av *Hjertestopper* gjort. Alice Oseman har skrevet fortellinger om Charlie Spring i bøker som ikke henger nøyaktig sammen med *Hjertestopper*. Dette er et levende eksempel på at arbeid med tekst kan skape noe nytt som er fantastisk og kreativt.

Ungdommene i Wilhelm sin studie opplevde at de leste for å forstå andre mennesker bedre (Wilhelm, 2016a, s. 35). Her kan man igjen trekke frem teorien om vindu og det å få en forståelse for den “den andre”, ettersom ungdommene ønsker en forståelse for andre mennesker (Hennig, 2010, s. 105). Boken lar oss bli kjent med flere ulike personligheter og

karakterer. I tillegg får vi innblikk i tankene til karakterene. Dette er med på å gi leserne en forståelse av andre sine tanker og hvordan andre mennesker fungerer. Tegneserier er en sjanger som gir leserne innblikk i tanker og følelser. I tillegg får vi se ulike ansiktsuttrykk som man kan studere. For at leseren skal få nytelse av arbeidet med teksten, må man også være villig til å arbeide med den.

The pleasure of inner work- nytelse og glede ved indre arbeid

Nytelsen og gleden ved indre arbeid handler om å bli det mennesket man ønsker å være og det handler om å utvikle seg dypere i seg selv. Karakterene i bøkene kan inspirere oss til å utvikle oss som person og lære av karakterene sine situasjoner. Dette kan ses på som en av de viktigste nytelsene ettersom vi utvikler, endrer og forbedrer oss selv som mennesker. Det å oppleve at bøker hjelper oss med denne utviklingen, kan føre til stor glede og nytelse.

Hjertestopper er en bok med mange ulike meninger og personligheter. Boken tar også opp tema som er relevante for dagens samfunn, som for eksempel mobbing og kjærlighet. I tillegg trekker boken frem problemer og fine stunder som foregår på skolen. Ved å lese *Hjertestopper* kan leseren gå dypere inn i seg selv og finne ut hvordan man selv ønsker å være. Man må ta stilling til en av sidene i boken. Dersom man ser opp til at Charlie tør å være den han er, vil man også gjerne være en som står imot mobbing. Man vil respektere mennesker for hvem de er. Et eksempel fra boken viser dette tydelig. Rugbytreneren sier til kompisene til Nick: "Du kan ikke se på folk om de er homo. Og homo og streit er ikke de to eneste alternativene. Det er forresten veldig uforskammet å drive og spekulere på legningen til folk." (Oseman, 2022, s. 204). Rugbytreneren står imot kompisene til Nick som tror at homofile har et bestemt utseende. Dette gjør at man gjerne tenker seg litt om før man antar ting om andre mennesker.

Charlie og Nick møter på flere utfordringer gjennom boken. Som vi har nevnt tidligere er det fine med boken at leseren får se bilder og karakterenes reaksjoner. Dette gjør at det er lettere for leseren å sette seg selv inn i situasjonen. Alle reagerer ulikt og man vil gjerne stusse over hvorfor karakterene reagerer slik som de gjør. På den andre siden kan man bli inspirert av hvordan karakteren takler en situasjon. Et eksempel på dette kan være situasjonen mellom Charlie, Ben og Nick. Ben holder Charlie fast og presser ham til et kyss når Charlie ikke vil. Nick kommer til unnsetning og redder ham. Oppførselen til Nick viser at han er en god venn som tør å si fra. Dette kan man som leser beundre. Leserens kan også sette seg selv inn i situasjonen og reflektere over hva man selv ville gjort. Denne hendelsen man leser om kan

hjelp leseren til å stå opp for venner fremover. Nick blir i dette tilfellet sett på som modig, og det å være modig er noe alle ønsker å være. Andre tilfeller i boken som viser at Nick er modig, er for eksempel vennskapet han har til Charlie, selv om han vet at Charlie har blitt mye mobbet på skolen. Nick blir venn med Charlie uansett hva andre sier om ham. Dette er en beundringsverdig personlighet. Charlie er også en modig person. Han står frem som homofil og er den han er selv om han har blitt mobbet for det. Det står det stor respekt for.

Det fine med bøker er at man kan bli inspirert av dem. Dette henger også sammen med hva man liker å lese og hva man velger å lese. Det er ingen garanti for at leseren velger å lese *Hjertestopper*. Dersom man liker å lese om kjærlighet, vennskap og vanskelige situasjoner, vil man gjerne velge å lese den. Det er også mulig å lese disse bøkene på engelsk også. Dette kan også være et lokkemiddel for å velge denne boken.

Ut ifra det som er diskutert i avsnittene over, kan man se at *Hjertestopper* kan gi leseren en opplevelse av alle de fem nytelsene som Wilhelm har lagt frem. Boken er ikke bare basert på en nytelse, men alle fem. I tillegg kan man finne litt av alle nytelsene, noen litt mer enn andre, men de finnes der likevel. Boken gir leseren både lyst, glede og nytelse. Dersom boken blir valgt av egen vilje og interesse, kan dette føre til at leseren opplever det Wilhelm kaller for ekte lesing. I tillegg kan man utvikle lese lyst og utvikle seg selv som person og leser. *Hjertestopper* er en bok med mening. Man får noe ut av å lese den og man sitter igjen med både tanker og meninger når boken er lest. Dette gjør også at leseren får lyst til å lese bok nummer to i serien.

Hva kan læreren gjøre for å realisere potensialet for lese lyst i *Hjertestopper- Gutt Møter Gutt*?

Det finnes mye potensial i boken *Hjertestopper*. For å realisere dette potensialet må læreren la elevene arbeide med boken på ulike måter. Et eksempel på hva læreren kan gjøre er å benytte seg av rollespill eller muntlige fremføringer i undervisningen. Man kan bruke rollespill på ulike måter. Det kan både være en fremførelse eller manuskripping. Dette kan henge sammen med nytelsen Wilhelm kaller for lek. Wilhelm definerer lek som en metafor og noe som foregår mens man leser, men leken kan også trekkes ut av klasserommet og gå et steg ut av boken (Wilhelm, 2016, s. 34). Dersom elevene får drive med dramatisering, kan de

leke for eksempel hovedpersonene og andre karakterer i boken. Ettersom *Hjertestopper* inneholder få karakterer, kan man ta utgangspunkt i hendelser som skjer i boken og dramatisere disse. Elevene kan for eksempel leke ut krangel-episoden mellom Charlie, Ben og Nick. Videre kan elevene bruke *Hjertestopper* til å lage egne rollespill. Her åpnes det også en mulighet for å være i dialog med andre. Dette kaller Wilhelm for sosial nytelse (Wilhelm, 2016, s. 35). Dersom elevene skal lage et rollespill sammen, kan de diskutere og komme frem til enigheter sammen.

Dersom læreren ønsker å bruke lek på en annen måte enn rollespill, kan elevene få skrive dagbok basert på livet til Charlie. Elevene kan også få late som at de er Charlie og skrive en tekst basert på ham. Bakerst i *Hjertestopper* finner leseren et lite utdrag av Charlie sin dagbok, dette kan brukes som inspirasjon. Denne formen for lek foregår inne i ens eget hodet og ikke sammen med andre (Wilhelm, 2016, s. 34). Dersom læreren benytter seg av denne typen oppfølging, får læreren også en pekepinn over hvordan eleven har forstått boken. Ettersom elevene skal skrive om Charlie og ikke om seg selv, blir ikke dagboken personlig. Elevene kan da få lese hverandre sine tekster.

Hjertestopper er en bok som åpner opp for mye diskusjon. Her kan læreren benytte seg av litterære samtaler. Dette kan foregå i grupper eller full klasse. Her er det viktig å være klar over at noen elever ikke deltar i samtalen dersom samtalen foregår i full klasse. Læreren kan legge føringer for hva elevene skal snakke om, eller la elevene diskutere boken fritt. Dersom man legger føringer, kan dette påvirke samtalen. Ønsket er at elevene skal få snakke om det de har lyst til omkring boken (Hennig, 2019, s. 127). Som nevnt tidligere kaller Wilhelm denne nytelsen for sosial og intellektuell nytelse og glede.

Under slike samtaler kan elevene snakke om alt fra diskriminering til å diskutere om de likte boken eller ikke. Elevene kan også diskutere for eksempel oppførsel og hvordan man skal oppføre seg mot andre. Tidligere har vi nevnt at homofili kan være et vanskelig tema å snakke om. I et flerkulturelt klasserom sitter det mange ulike meninger. Her kan det trekkes frem religion, egne meninger, politikk og holdninger. Det er viktig at elevene er klare over at man har forskjellige meninger, og at man skal respektere hverandre.

Bokprat er også en fin måte å snakke om litteratur på. Her får elevene muligheten til å snakke og diskutere. Flere av ungdommene i studien til Wilhelm fikk en opplevelse av at de brukte

lesingen i diskusjoner med andre mennesker (Wilhelm, 2016, s. 35). Som nevnt tidligere, tar boken opp flere ulike temaer som kan diskuteres sammen med andre. Dersom det man leser er spennende og interessant, vil man gjerne diskutere dette med andre. *Hjertestopper* avslutter veldig spennende, og det å diskutere dette med andre kan gi leserne nytelse. Det er også mulig å oppleve nytelse selv om de man diskuterer med ikke er enige, eller ser ting fra et annet perspektiv. Diskusjoner rundt tekster kan også regnes som arbeid med tekst, som går inn under det funksjonelle arbeidet (Wilhelm, 2016 s. 31). Bokprat kan også føre med seg noen negative sider. Dersom elevene ikke liker boken, kan dette bli vanskelig å snakke om. Det kan også hende at temaene ikke fenger helt, og at det å snakke om boken blir kanskje sett på som unødvendig. Noen elever foretrekker også å holde meningene sine for seg selv. Bokprat kan være en fin avslutning på en bok, og det er derfor viktig at det settes av tid til å diskutere litteraturen.

Eksempel 1: Elever som sliter med mye tekst

Det finnes flere elever som ikke liker å lese bøker som inneholder mye tekst. Dette kan være fordi litteraturen blir vanskelig å lese, eller fordi det er mye å holde styr på. Når elevene har stillelesing på skolen, skal elevene lese boken på egenhånd. Hvis elever blir sittende å lese bøker med tettpakket tekst, kan dette ødelegge leselysten for barnet. Målet er at elevene skal oppleve glede og mestring av å lese boken (Hennig, 2019, s. 10). Dersom elever blir sittende å lese en tekst som oppleves som vanskelig, kan dette føre til at motivasjonen synker.

Dermed er det viktig at elevene blir introdusert til bøker som ikke inneholder for mye tekst og som kan leses på ulike nivåer.

De korte setningene og de mange bildene gjør *Hjertestopper* til en god bok å anbefale for elevene. For at disse elevene skal finne glede og motivasjon for å lese denne boken, kan man kikke på tykkelsen på boken. Boken er relativt tykk, og dersom elever som sliter med mye tekst klarer å lese ut denne, kan de oppleve gleden av funksjonelt arbeid (Wilhelm, 2016a). *Hjertestopper* tar ikke uoverkommelig lang tid å lese gjennom, og dersom man klarer å lese litt flere bøker enn tidligere kan dette øke gleden av å fortsette å lese. Elever som har opplevd å slite seg gjennom korte bøker med mye tekst, kan få en god opplevelse av å lese *Hjertestopper*. De kan oppleve at de klarer å lese mer og flere bøker, selv om bøkene inneholder mindre tekst. Bokserien viser seg også å være svært populær blant unge lesere.

Det å ha klart å lese seg gjennom bøker fra denne serien kan også fremme videre lese lyst hos elevene. Selv om *Hjertestopper* inneholder liten grad av tekst og setninger, kan elevene som leser den plukke med seg leseerfaring til videre lesing. I tillegg blir elevene kjent med tegneseriespråket. Ikke minst kan disse elevene bli eksperter på å lese og tolke bilder. Dette kan også være en god grunn til å anbefale *Hjertestopper* til elever som sliter med for mye tekst i bøker. Selv om stillelesingen også ofte foregår i norsktimene, kan denne boken også leses på engelsk. Dette kan også styrke elevenes leseferdigheter på ulike måter.

Hjertestopper har mange ulike temaer i boken. Dette gjør at det er stor sannsynlighet for at et av temaene i boken kan fenge eleven som leser den. Elevene må ofte like boken for at de skal nyte den. Temaer som boken berører, er hverdagen på skolen og identitet. Dette er temaer som det er stor sannsynlighet for at leseren kan kjenne seg igjen i. En god grunn til å introdusere elever for *Hjertestopper* er at det er en lettlest visuell bok som også kan fenge elever som ikke liker å lese. Derimot kan boken oppleves kjedelig dersom elevene ikke klarer å leve seg inn i den. I boken kan eleven lese mellom linjene i boken, lese bilder, forstå karakterene i boken og undre seg over det som skjer mellom karakterene. Å anbefale en slik bok som *Hjertestopper* vil gi elevene som sliter med mye tekst en følelse av at man tror at disse elevene kan klare å mestre en hel bok. I tillegg er det også en bok som er i kategorien mellomtrinnet og over. Dette kan skape en følelse av at disse elevene kan klare å lese like mye som andre elever.

Eksempel 2: Gutter som ikke tør å lese om romantikk

Av erfaring kan romantikk og kjærlighet være et flaut tema på mellomtrinnets alder. Det kan dermed regnes som flaut eller pinlig å ha *Hjertestopper* på pulten sin, mens alle andre i klassen og læreren ser hva som leses. Romantikk kan også regnes som jentete, og ofte kalles jentebøker. Gutter kan også være interessert i romantisk litteratur. Når elevene skal finne bøker å lese i stillelesingen, må de få velge de temaene som fenger dem. Dette støttes av blant annet Stuestøl (2002), Gardiner (2005) og Blikstad- Balas og Roe (2020). Her ligger en utfordring hos både lærer og elev. Elevene må få lese det som er ønskelig, samtidig som det ikke skal være flaut å lese den valgte boken. Her må læreren komme frem med ulike forslag, slik at elevene får tilfredsstilt lesingen sin. Ettersom noen elever finner glede i å lese romantiske bøker, kan det ødelegge lese lysten dersom elevene må velge noe annet, selv om det egentlig ikke var dette de ønsket å lese.

Hjertestopper er en super bok å anbefale til elever som ikke tør å lese romantikk.

Hjertestopper handler ikke om den typiske kjærligheten mellom gutt og jente. Selv om det sannsynligvis er mer akseptert å lese om heterofile forhold, kan boken være attraktiv ettersom hovedpersonene er gutter. Her handler det om kjærlighet mellom to gutter i relativt ung alder. Dette kan være en god grunn til å anbefale denne boken til gutter. Begge hovedpersonene er gutter og boken bærer ikke preg av masse femininitet. Kjærligheten i boken er ikke typisk søtlatet romantikk. Dermed kan denne formen for romantikk oppfattes som nytt og spennende. Den romantiske delen kan dermed bli plassert i bakgrunnen til fordel for de andre temaene i boken. På denne måten får elevene muligheten til å lese det de ønsker å lese, samtidig som dette ikke skaper oppmerksomhet i klasserommet. Det kan tvert imot skape positiv oppmerksomhet for elevene i klasserommet. Elevene som velger å lese *Hjertestopper* kan få en god opplevelse av denne typen oppmerksomhet rundt temaet de liker best å lese, nemlig romantikk. Dette kan også føre til at elevene senere tør å lese bøker de virkelig ønsker i stillelesing på skolen.

Av egne erfaringer og observasjoner fra praksis, var det flere gutter som hadde denne boken liggende på pulten sin. Det var også flere gutter som stod på venteliste for å lese boken. Noen hadde også kjøpt bøker fra serien selv, slik at de slapp å vente på tur. Dette viser ekte leselyst. For noen elever er ikke dette noe problem, men for andre kan dette være en utfordring. Når boken fokuserer på maskuline trekk som for eksempel rugby, gutter i hovedrollen, styrke og vennskap, kan dette føre til en ny og spennende side ved romantikken. *Hjertestopper* kan dermed være en bok som passer for både elever som liker romantikk, og for elever som synes dette kan være flaut å lese foran andre. En annen sjanger som kan fenge elever til tross for at den inneholder romantikk og kjærlighet er fantasy, slik som Harry Potter.

Harry Potter

Harry Potter er kanskje en av verdens mest kjente bok- og filmserier skrevet av J.K. Rowling. Totalt er det 7 bøker og 8 filmer i originalserien. I 2018 nådde Harry Potter en milepæl på over 500 millioner bøker solgt over hele verden og oversatt til over 80 språk (Wizards World, 2018). Serien tar oss med inn i en forunderlig verden der leseren følger den unge trollmannen. Han blir tidlig fremstilt som “den utvalgte” i fortellingen på grunn av sin fortid

med den onde Voldemort. Vennskapet med Ronny Wiltersen og Hermine Grang er en viktig årsak til serienes popularitet. Ronny kan beskrives som den morsomme bestevennen som ikke alltid tenker før han gjør eller sier noe. Hermine Grang er en gompefødt heks. Dette gjør henne til en minoritet i det magiske samfunnet og disse blir ofte sett ned på. Voldemort er den ondskapsfulle trollmannen som vil herske over den magiske verdenen og ikke-magiske verdenen. Han har mørke ambisjoner og er ikke redd for å uttale seg om sine tanker om gompefødt. Han har samlet en trofast gjeng tilhengere som blir kalt dødsetere.

Harry og vennene hans går på en magisk skole som heter Galtvort. Elevene blir sortert i ulike hus med ulike kvaliteter, med navn Ravnklo, Hådblås, Smygard og Griffing. Hovedhusene vi blir introdusert for i Harry Potter serien er Griffing og Smygard. Huset Griffing er kjent for å være modig og god. Smygard er kjent for å ha sterke ambisjoner og være slu. Smygard blir fremstilt som huset hvor de onde blir plassert. Bøkene har fantastiske elementer som magi, troll, vampyrer, og mer. I tillegg til de magiske elementene finner man typiske alminnelige temaer som forelskelse, vennskap, familie og andre tenåringstemaer. Den gjennomgående konflikten i hver bok er kampen mellom det gode og det onde i form av Harry Potter mot den onde trollmannen med navn Voldemort.

Harry Potter og Halvblodsprinsen

Harry Potter og Halvblodsprinsen handler om Harry Potter og vennene hans da de begynner sitt sjette år på Galtvort. Han er da i 16-årsalderen og i denne alderen kommer mange utfordringer og muligheter som barn og ungdom kan kjenne seg igjen i. Akkurat som i de tidligere *Harry Potter*- bøkene er det en "ny" lærer i forsvar mot svartekunstene posisjonen. Den nye læreren i dette faget er den gamle eliksirlæreren Severus Slur, som leseren har blitt kjent med siden den første boken. Dette betyr at de trenger en ny eliksirlærer, som blir Horatsion Snilehorn. Humlesnurr som fremdeles er rektor på Galtvort ønsker å ansette han, fordi han har en mistanke om at Horatsion sitter på viktig kunnskap i kampen mot Voldemort.

Tidlig i boken får vi vite at Draco Malfang Harrys erkefiende fra Galtvort har blitt en dødseter og har fått et oppdrag av Voldemort. Moren til Draco oppsøker Severus Slur og får ham til å ta et ubrytelig løfte om å hjelpe ham dette året. Dette vet ikke Harry og følger etter Draco, da han mistenker at han er en dødseter. Vi følger Harry som prøver å finne ut og bevise at Draco er på den onde siden, samtidig som vi er med Draco som prøver å fullføre

oppdraget sitt. Til slutt finner vi ut at oppdraget hans var å få dødsetere inn på skolen og deretter drepe Humlesnurr. Draco ender opp med å ikke klare å drepe rektoren sin, slik at læreren Severus Slur bruker den drepende forbannelsen på Humlesnurr.

Temaene denne boken tar opp er blant annet vennskap, kjærlighet, makt og identitet. Vennskap er ikke noe nytt i Harry Potter-serien, det er mange som misunner det vennskapet Harry har til Hermine og Ronny. Disse temaene boken tar opp er ikke noe nytt for barn og ungdom, og er ofte interessant å lese om.

Nytelser i Harry Potter og Halvblodsprinsen

Det er flere grunner til at Harry Potter og Halvblodsprinsen kan være relevant og spennende for barn på mellomtrinnet å lese. Boken kan gi en glede og nytelse som barn kan sette pris på og dette kan bidra til at elevene vil lese videre i serien. Vi vil i denne analysen av *Harry Potter og Halvblodsprinsen* undersøke den i lys av Wilhelms fem former for nytelse.

Immersive play pleasure- glede knyttet til lek

Harry Potter skaper en fantasiverden som er helt unik, men likevel kan omfavne alle. Dette gjør det enkelt for barn og unge å leve seg inn i denne verden og skape nye elementer. Til tross for at *Harry Potter* er en fantasyserie, er den detaljert beskrevet, slik at det er enkelt å følge fremstillingen og se for seg hva som foregår i bøkene og hvordan ting ser ut. Dette gjør at bøkene føles virkelige. Denne virkelighetsfølelsen gjør det enklere for leseren å leke seg inn i denne verdenen, som om leseren tilhører den (Wilhelm, 2016a, s. 34). På denne måten får leseren en aktiv rolle i denne forestillingsverdenen elevene lager i møte med *Harry Potter*. Leserens blir involvert i problemene Harry møter og leseren lurer på hvordan den eventuelt kunne bidratt for å hjelpe ham.

Dynamikken til den gyldne trioen som blir fremstilt i boken kan gi leseren en følelse som om de er ens egne venner. Du kan føle at du er en del av gjengen og har lyst til å bidra og støtte dem i deres utfordringer. Samtidig som du føler at de gjør det samme mot deg. Den lekende leseren kan kjenne seg igjen i dette og føle at den er en del av dette vennskapet (Hennig, 2010, s. 51). I den sjette boken kjenner leseren på stressfulle tider når Ronny og Hermine er uvenner og Hermine ignorerer Ronny. En blir dratt inn i handlingen og dette vennskapet.

Leseren kan føle at den må velge en side i konflikten. Skal man velge Hermine eller Ronny? Hermine viser tydelig sine følelser for Ronny og at hun er sjalu, mens Ronny verken gjengjelder eller anerkjenner disse følelsene. Likevel kan leseren oppleve eller mene at Ronny er urettferdig når han inviterer Lavendel Bruun istedenfor Hermine til en fest. En slik innlevelse inn i andres følelser motiverer og skaper mer lyst til å lese (Drangeid, 2014, s. 31).

I vennskap støtter man hverandre og hjelper hverandre. Leseren vil gjerne hjelpe, og vil trolig også være enig i at Draco oppfører seg mistenkelig. Man prøver å finne ut hva Draco pønser på og hvordan man skal finne det ut for å hjelpe vennegjengen man blir en del av i bøkene. Det er lett å forsvare Harry fordi han er en av de gode. På denne måten leker leseren seg inn i vennskapet og har en delaktig rolle. Denne lekenheten og engasjementet leseren opplever, gir en følelse av at boken holder fast på deg, griper tak i deg og det er vanskelig å slippe (Drangeid, 2014, s. 31).

Denne boken tematiserer kjærlighet i større grad enn de andre bøkene. Det er et tema som appellerer til barn og unge. De er ofte nysgjerrige på et slikt tema, og kanskje kjenner de seg igjen i fortellingen de leser. Leseren kan føle på empati med både Harry og Hermine, som begge kjenner på denne følelsen av sjalusi. Sjalusi er en følelse de fleste barn har opplevd opp gjennom årene. I rollen som venn kjemper man for hverandre. En venn ønsker gjerne at Harry og Gulla skal bli et par, i hvert fall når man ser hvor sjalu Harry blir når han ser henne med andre gutter.

Skolen Galtvort virker som en drøm, et sted hvor alle kan høre hjemme og finne sin plass. Man kan leve seg inn i hvordan det er å bli sortert i det huset som passer personlighetstrekk man selv har. Man kan for eksempel oppleve hvordan det er å bli kjent med Lulla Lunekjær om man tilhører Ravnklo, eller hvordan det er å ha Severus Slur som lærer i forsvar mot svartekunster. Man kan få oppleve hvordan det er å ha en ny lærer i eliksirer, eller man kan som leser fundere på hvilke fag man hadde gjort det bedre i enn andre. Atwell forventer at elevene skal dykke ned i og leve seg inn i bøkene (Atwell, 1998, s. 90). Det er nettopp den formen for opplevelse som karakteriserer denne nytelsen. Å kunne forestille seg hvordan karakterene er, eller skolen ser ut er med på å vekke interessen til leseren. Dette har vi vist tidligere, og dette kommer frem i den interessevekkende dimensjonen til Wilhelm.

Å leve seg inn i karakterene i boken er viktig for å utvikle forestillingsverdenen. En kan tenke seg hva jeg som leser kunne gjort annerledes hvis jeg var i Harrys sine sko. Leseren lengter etter å være en helt som møter på ulike utfordringer og skal redde verden (Hennig, 2010, s. 54). Man kan leve seg inn i denne verdenen som hovedkarakteren der det er den som må redde verden. På denne måten er leseren med som meddikter. En har gjerne et ønske om å ha venner som Ronny og Hermine som støtter deg gjennom alt. Dette kan gi en opplevelse av trygghet, noe som mange ønsker. Hvis man ønsker å legge til nye hendelser eller karakterer er dette mulig innenfor sin egen fantasiverden. Det kan også være spennende for barn og unge å leve seg selv inn i denne serien. For eksempel at leseren hjelper den gylne trioene, heier på griffing, leter etter malacrux eller prøver å få ut minne fra læreren Horatsion. Magien med Harry Potter er at historien føles ekte, noe som er viktig innenfor gleden knyttet til lek. Magi finnes ikke i virkeligheten, noe som gjør det svært attraktivt å kunne være en del av denne verdenen. Et ønske om å kunne ha magiske evner, ri på drager, spille rumpeldunk. Dette ønske er med på å dra leseren inn i denne verdenen og det føles ekte.

Intellectual pleasure- intellektuell nytelse og glede

En glede som treffer leserne når de leser *Harry Potter og Halvblodsprinsen*, er intellektuell nytelse og glede. Det er flere mysterier som leseren må finne ut av i løpet av boken. Et av mysteriene er hva Draco planlegger. Hvor drar han når han forsvinner og hva gjør han? Vi vet at han er på den onde siden, men ikke hva som er planlagt. Vi vet at det er noe viktig, fordi moren til Draco måtte få hjelp av Severus Slur for å fullføre oppdraget. Hvorfor han har valgt å være på den onde siden er også et spørsmål leseren kan stille seg. Dette er med på å vekke nysgjerrigheten til leseren. Halvblodsprinsen er en karakter som vi blir kjent med gjennom en lærebok i eliksir som Harry bruker. Halvblodsprinsen er usedvanlig flink i eliksirer og finner opp nye trylleformler. Hermine viser tidlig sin mistro, mens Harry fortsetter og bruker boken hans. Mysteriet her handler om hvem Halvblodsprinsen er og gjerne om hvordan han var som person. Trylleformlene han har laget, viser seg å være farlige trylleformler og svært skadelige. Kan dette være en ond person sin tidligere bok? Andre spørsmål leseren kan stille seg er om de allerede kjenner Halvblodsprinsen?

Rektor Humlesnurr mistenker at den nye læreren Horatsion ikke har fortalt ham hele sannheten da han var lærer for Tom Venster. Hva kan dette minnet handle om? Hva prøver læreren å skjule? Hvorfor føler han at det er viktig å skjule det? Harry får i oppgave å finne ut av dette minnet. Hvordan skal han klare å overtale læreren til å fortelle det? Her får leseren en

skikkelig detektivoppgave å undre seg over. Vi får vite at Horatsion fortalte Tom Venster om Malacruxer og hvordan man lager disse. Malacruxer kan bli laget når man splitter sjelen sin, og dette gjør man ved å drepe noen. Malacruxer er også med på å forevigge sjelen slik at noen er vanskeligere å drepe. Vi får vite om dagboken som Harry ødela tidligere i skoleløpet sitt, var en malacrux. Humlesnurr forteller om at Voldemort har splittet sjelen sin flere ganger og lagd malacruxer. Disse malacruxene er objekter som har en betydning for enten Voldemort eller magiverdenen. Sammen med Harry og Humlesnurr får vi reflektere over hvilke andre betydningsfulle objekter som kan inneholde malacruxer. Dette er fremgangsmåten for å beseire Voldemort. Hvor mange malacruxer er det og hvor er de?

I denne boken får leseren innblikk i Tom Vensters bakgrunn og historie frem til han blir kjent som Voldemort. Fortiden og oppveksten er avgjørende for å forme en persons karakter og identitet. Vi får vite at moren sannsynligvis brukte en kjærlighetseliksir for at faren skulle bli forelsket i henne. Dette betyr at selv om moren var kjempeforelsket i faren, gjengjeldte han ikke disse følelsene. Faren til Tom Venster forlot moren mens hun var gravid med Tom. Humlesnurr sier selv at det er mye gjetting i hva som har skjedd før og under Tom. Ettersom moren døde og faren gjorde ikke forsøk på å finne sønnen, lurer leseren på om dette kanskje kan ha vært med på å gjøre Tom ond? Dersom Tom hadde hatt en kjærlig familie, hadde han likevel vist seg å være ond?

Boken har en dramatisk slutt hvor Humlesnurr blir drept av Severus Slur. Her kan leseren reflektere over hva som skjer videre. Alle trodde Severus Slur var på den gode siden? Det var opprinnelig Draco sin oppgave, hvorfor klarte han ikke det? Hva skjer med skolen når rektoren er død? Hva skjer videre? Disse spørsmålene gjør at elever kan spekulere på hva svaret er, og er med på å opprettholde interessen for serien

Et annet spørsmål vi ikke får svar på i boken og forhåpentligvis får i de andre bøkene er hvordan kjærligheten utvikler seg videre. Vi får ikke vite noe om hva som skjer videre med verken Harry og Gulla eller Ronny og Hermine. Harry sliter gjennom boken for å godta sine følelser for Gulla. Han bekymrer seg også for hva Ronny vil synes om at han er forelsket i lillesøsteren hans. Harry og Gulla ender forholdet sitt før det i det hele tatt starter, dette er for sikkerheten til Gulla. Hva skjer videre med Harry og Gulla? Hvorfor kan de ikke være sammen og passe på hverandre?

Denne nytelsen spiller på leserens nysgjerrighet i flere elementer i boken, enten det er vennskap, kjærlighet, Draco, Tom Venster osv. Den konnektive dimensjonen til Wilhelm (Wilhelm, 2016, s. 88) er relevant her, fordi den trekker forbindelser i og utenfor forestillingsverdenen og hvordan den utformer seg videre nå som rektoren er drept av læreren. Å kunne trekke forbindelser og bygge på forståelsen sin bruker leseren begrepskjemaer (Drangeid, 2014, s. 67). Disse begrepskjemaene er med på å styrke forståelsen i møte med ulik litteratur. Har leseren tidligere erfaringer med Harry Potter-serien eller andre fantasybøker er dette med på å finne ulike sammenhenger som en kanskje ikke hadde funnet tidligere. Å oppleve at en får utbytte av det en tidligere har lest kan øke leselysten til leseren.

Social pleasure- sosial nytelse og glede

Det er to sosiale nytelser leseren kan finne i Harry Potter- serien og den boken som vi har valgt å analysere. Den første nytelsen handler om å få en kobling til andre. Harry Potter er et verdensfenomen som "alle" har hørt om, gjerne også lest. Den andre formen for sosial nytelse handler om å identifisere seg med personene. Det er mange karakterer i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* som lesere kan identifisere seg med. Karakterene i Harry Potter er alle forskjellige med ulik familiebakgrunn, samfunnsklasser, personlighet og egenskaper.

Harry Potter er foreldreløs og har bodd mesteparten av livet sitt hos tanten og onkelen sin der han har vokst opp i vanskelige forhold. Han blir fremstilt som "den utvalgte", dette er et begrep han har akseptert. Han viser frem sin modighet og gode lederegenskaper. Han har mange medelever som ser opp til ham og vil gjerne fortsette å lære av ham til tross for at det er dyktige lærere på skolen. Han kjenner på fristelse å bruke boken til halvblodsprinsen uten å vite hvem denne personen er eller om det er riktig det som står i boken. Han går gjennom tenåringsfølelser som forelskelse og sjalusi, noe som er lett å kjenne seg igjen i. Han viser at han er dedikert både overfor vennene sine, men også for å beseire det onde.

Ronny Wiltersen kommer fra en stor familie med mange søsken, og de har ikke den beste økonomiske posisjonen. Han er den morsomme bestevennen til Harry og Hermine. Han bidrar med mye godt humør og støtte. Han viser i den sjette boken at føler på en del usikkerhet og utrygghet som er vanlig i ungdomstiden. Han er usikker på om han er god nok til å være med på rumpeldunk laget, og vil ikke bli satt på laget bare fordi han er vennen til

Harry. Han føler også usikkerhet over følelsene sine til Hermine. Han har ikke alltid vært den som jentene har vært ute etter, derfor får han en økning i selvtilliten når Lavendel vil ha han.

Hermine Grang kommer fra en kjærlig gompe familie hvor hun er enebarn. Hun er akademisk dyktig, og dette blir fremhevet i boken. Hun har som regel nesen i en bok og er en flittig student for å gjøre det best mulig. Hun er en ærlig person og kjenner på uærlighet når Harry bruker boken til Halvblodsprinsen og vil at han skal legge den vekk. Hun kjenner nok også på at hun ikke er den beste i faget lenger. Hun føler på mye sjalusi i boken når Ronny er sammen med Lavendel, så mye at hun klarer ikke å se dem sammen.

Draco Malfang er også et enebarn, men kommer fra en rik familie som har store krav til ham. Fremtiden hans er så å si bestemt på forhånd. I den sjette boken blir vi kjent med en litt mer sårbar Draco. Han virker som den samme arrogante personen, men på innsiden kjenner han på frykt og angst for å ikke klare denne oppgaven. Han kjenner på en indre konflikt hvor han må gjøre denne oppgaven som er å drepe Humlesnurr, men han har egentlig ikke lyst. Draco Malfang blir sett på som en ond og arrogant person i serien. Dersom en kjenner seg igjen i denne karakteren kan man føle på å være redd for å bli utestengt. Dette kan være fordi han ikke er på samme side som de gode karakterene. Det kan også være skummelt og skamfullt å si at en kjenner seg igjen i denne karakteren.

Dette er eksempler på fire forskjellige karakterer i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* som barn og unge kan relatere seg til. Alle karakterene har ulike familiesituasjoner som mange kan relatere til. Situasjoner der man er nødt til å ta ansvar og være en leder enten det er for vennegjengen, studiegjengene eller i andre situasjoner. Forelskelse, sjalusi, usikkerhet og fristelser er følelser som en kan kjenne seg igjen i. Mange barn kan relatere til frykten og angsten ved å bli satt store krav og forventninger til. Å kunne identifisere seg med karakterer, deres opplevelser og forutsetninger er med på å øke motivasjonen til leseren (Drangeid, 2014, s. 31). En slik innlevelse som å sette seg inn i en annens opplevelse eller dele den samme opplevelsen gjør at en har lyst å lese mer for å se hvordan situasjonen utfolder seg.

Flerkulturell litteratur finnes det stadig mer av. Dette er bra fordi det fremmer mangfold, og i barnelitteratur er det et håp om at ved å fokusere på mangfoldet skal elever som ikke ser seg selv i litteratur få en bekreftelse på positive skildringer. I mangfoldet er alle forskjellige. Dette kan være legning, kjønn og religion. Barn som kommer fra ulike hjem, vil lese på ulike

måter og de vil forstå ting ulikt. Personlighet og kulturell kontekst henger tett sammen med hvordan barn forstår litteraturen. I tillegg kan flerkulturell litteratur rette fokus mot egne holdninger og fordommer. Det gir unge lesere en mulighet til å lære om andre kulturer enn sin egen (Hennig, 2010, s. 98). Når unge lesere oppdager litteratur som passer med egne tradisjoner og personlighet, kan dette øke lysten til å lese. Derimot kan det føles som en mangelfull representasjon av andre etnisiteter og legninger. Det er et fåtall av afroamerikanske, asiatiske, latinske eller andre etnisiteter i *Harry Potter og halvblodsprinsen*. Det blir heller ikke fremstilt forhold av samme kjønn eller andre legninger i boken. Dette kan føre til en følelse av utestengelse eller lite aksept for det som skiller seg fra det gjennomsnittlige. Når det gjelder å få forståelse for andre kan man trekke frem det Belinda Louie kaller for vindu. Dette handler om å lære å kjenne og forstå andre (Hennig, 2010, s. 107). Man kan også trekke frem det som kan fungere som et speil i litteraturen. Her handler det om å forstå seg selv gjennom litteraturen. Når leseren ikke finner representasjon i form av karakterer eller situasjoner som en kan lære av eller speile seg i, kan dette påvirke leselysten til elevene. Til tross for at det kan oppleves som mangelfull representasjon i boken åpner boken for inkludering da alle kan finne sin plass i de fire husene på Galtvort.

The pleasure of work- nytelsen av funksjonelt arbeid

Den sjette boken i Harry Potter serien er på hele 585 sider. Ungdommer kan få en følelse av mestring av å lese en så lang bok og dette kan også øke motivasjonen. Boken inneholder mange ukjente ord som tilhører denne magiske verdenen. Å forstå hva det snakkes om, hvem som blir nevnt, og hvor det skjer kan gi en følelse av mestring innenfor dette universet. Da det ikke blir snakket om dagligdagse temaer og begreper på denne måten får de et rikere vokabular. Samtidig som dette også kan gå motsatt vei og minske motivasjonen hvis det blir for vanskelig.

Det kan også være spennende for barn og unge å skrive seg selv inn i denne serien. Leserens hjelper den gylne trio, heier på Griffing, leter etter malacruks eller prøver å få ut minne fra læreren Horatsion. *Harry Potter og Halvblodsprinsen* har ikke bilder utenom på forsiden og baksiden. På denne måten må leseren bearbeide og gi uttrykk for de inntrykkene og følelsene de får når de leser. For eksempel er disse fuglene Hermine klarer å lage som hun bruker mot Ronny. Eller hvor nedtrykt og stakkarslig Draco ser ut. Halvblodsprinsen åpner for temaer som kan brukes for å få en forståelse for andre mennesker. Horatsion ville ikke oppgi minnet hvor han forteller om malacruks til Tom Venster, fordi han var skamfull og har levd med

denne skammen siden. Å forstå hvordan skam påvirker hvilke valg man tar og hvordan man må leve med det. En annen kan være hvordan noen tilsynelatende kan ha det perfekte livet med rikdom og glamour, men likevel kan ha et uoppnåelig press som ødelegger en psykisk. Eller hvordan Draco er den som egentlig skulle drepe Humlesnurr, men klarer det ikke til tross for at han skal være på den onde siden. Eventuelt hvordan Severus Slur er nødt til å ta på seg rollen som den onde for at Draco ikke skal være den som dreper Humlesnurr.

The pleasure of inner work- nytelse og glede ved indre arbeid

Indre glede og nytelse med arbeid i møte med *Harry Potter og Halvblodsprinsen*. Som tidligere nevnt har karakterene i Harry Potter-serien mange gode og beundringsverdige egenskaper som er ønskelige og appellerer til leseren. Dette kan være i form av at man kjenner seg igjen i disse egenskapene og får en bekreftelse på at disse egenskapene er bra å ha. Eller at leseren ønsker og jobber mot å ha slike egenskaper som blir verdsatt og fremhevet som positivt.

Kvaliteter som blir fremhevet i *Halvblodsprinsen* er blant annet ærlighet, modighet, vennskap, lojalitet og tro på seg selv. Disse temaene er utrolig viktige i identitetsskapingen barn på mellomtrinnet, slike temaer er med på å forme hvilke verdier elevene setter høyt og hvordan de vil at andre skal se på dem. Å se hvordan karakterene går gjennom ulike utfordringer der disse kvalitetene blir satt under press, er med på å utfordre leseren også. Hva hadde jeg gjort i disse situasjonene? Dette er med på å forme identiteten til elevene basert på de svarene de kommer frem til. Disse kvalitetene blir utfordret på flere ulike måter hvor leseren kan sette seg inn i situasjonen og reflektere over seg selv.

Ærlighet kommer frem i flere situasjoner, den største omhandler boken til Halvblodsprinsen og å ikke bruke den. Å lære og prestere på ærlig vis og ikke jukse. Det gjelder også å være ærlig om både positive og negative ting en har gjort i fortiden, og å hjelpe andre. Modighet leser vi mye om i slutten, da Humlesnurr og Harry drar på jakt etter malacrux og må gjennom flere prøvelser før de får tak i malacruxen. Modighet går også på å være ærlig med seg selv og fortelle hva en føler. Hermine som må tilstå sine følelser for Ronny. Harry og Gulla som må tørre å tilstå sine følelser. Harry må også tørre å si ifra til bestekompisen sin at han er forelsket i søsteren hans. Vennskap er et gjennomgående tema i Harry Potter-serien. *Halvblodsprinsen* viser til at alle vennskap har sine oppturer og nedturer. Den viser at dersom noen i gjengen er på kanten med hverandre, endrer dette hele dynamikken i gjengen. Den

viser hvordan man er nødt til å både gi og ta i et vennskap. Lojalitet blir fremstilt i vennskapet, men også lojaliteten Harry har til Humlesnurr. Dette leser vi når Harry nesten blindt er med på oppdragene til Humlesnurr. Tro på seg selv kommer frem både i fag, der de skal prestere, ens egne evner, styrker og verdier. For å komme langt er en nødt til å ha tro på seg selv. Ronny trengte å ha tro på seg selv for å prestere godt i rumpeldunk. Tviler man på seg selv, vil man gjøre det dårligere og ikke få det like godt til. Harry har troen på seg selv som den utvalgte til å beseire over Voldemort.

Disse kvalitetene blir spesielt fremhevet i denne boken. I den nytelsen om glede ved indre arbeid er disse viktige. Disse kvalitetene kan en kjenne seg igjen i og få en bekreftelse på at disse blir sett på som positive og verdige egenskaper å ha. Dersom en føler at de har litt av disse egenskapene eller ikke har disse egenskapene, kan dette føre til en motivasjon og et ønske om å ha slike verdsette egenskaper. På denne måten blir karakterene et forbilde og har en positiv virkning for leseren. Leseren gjør en innsats for å utvikle seg i denne retningen, og utvikle seg til et dypere selv. Dersom en mangler alle disse kvalitetene og ikke ser det mulig å jobbe for å oppnå disse kan dette påvirke leseren negativt. Det kan føles som en håpløshet å prøve på noe som leseren ikke ser på som oppnåelig. Samtidig kan man få en følelse av at ingen kommer til å like deg og forakte deg dersom en mangler disse kvalitetene.

Karakterene i bøkene havner i mange ulike situasjoner. Her kan leseren sette seg selv i disse situasjonene og tenke hva de hadde gjort. Her reflekterer de over sine egne valg og tanker, og på denne måten lærer de mer om seg selv. Hva hadde vi gjort dersom rektor hadde spurt om å være med på et potensielt farlig oppdrag? Hva gjør jeg dersom to av mine nærmeste venner krangler? Hvem skal man støtte? Hva hadde jeg gjort om jeg var forelsket i søsteren til bestekompisen min? Hva hadde jeg gjort dersom læreren min drepte rektoren til skolen? Å kunne identifisere seg med de situasjonene som forekommer i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* jobber man med seg selv. Denne formen for indre arbeid har vi nevnt tidligere i Wilhelms Konnektive dimensjon. Her tar leseren og setter seg selv inn i situasjonen om hva en selv hadde gjort.

I lys av analysen om Wilhelms fem former for nytelser i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* er det mye en leser kan oppleve. Boken er særlig interessant for elever som er i samme alder og opplever de samme situasjonene som Harry Potter og vennene hans. Disse nytelsene leseren erfarer kan være med på å øke leselysten samtidig som personlig vekst. Denne boken

inneholder dype meninger og temaer som kan være med på å utfordre leserens synspunkter og handlinger. Leseren sitter igjen med en nysgjerrighet etter boken som kan bidra til at leseren plukker opp den neste for å finne ut hva som skjer videre.

Hva kan læreren gjøre for å realisere potensialet for leselyst i *Harry Potter og Halvblodsprinsen i stillelesing*

Harry Potter og Halvblodsprinsen åpner for leselyst og nytelse i boken. Arbeid med boken kan videreføre denne leselysten og skape nytelser utenfor bokens sider som også kan bidra til mer leselyst. Den fantastiske forestillingsverdenen som *Harry Potter* fremstiller, er så attraktiv at en ønsker å være en del av den. Selv om Wilhelm refererer til lek som en metafor, mener vi at det er mulig å gjøre det om til i virkeligheten utenfor boken. Dette kan hjelpe de elevene som sliter med å etablere en forestillingsverden eller kunne leve seg inn i boken. En mulighet kan være å ha et rollespill for å hjelpe elevene å visualisere det som skjer i boken. En annen mulighet er å spille rumpeldunk. Dette kan gjøre at elevene engasjerer seg for “sporten” og er spent på å lese hvordan det går med karakterene når de spiller mot hverandre. Dersom eleven sliter med å forstå reglene eller å engasjere seg for rumpeldunk, kan dette gi en avsmak og fremmedgjøring hvor engasjementet kan bli redusert. Arbeid med teksten kan også gi ideer til lek. Personer de vil være, hvordan de ser ut, egenskaper og situasjoner. En kan leke at man er Harry, Hermine eller Ronny og er på skolen, leter etter malacruzer, drar til Galtvang. På disse stedene kan de møte Voldemort, Draco eller andre karakterer der de er nødt til å forsvare seg. Kanskje er de på oppdrag for Humlesnurr. Boken gir mange ideer og inspirasjon til rollespill og lek i skolegården eller fritiden med andre. Denne fysiske formen for lek vil kunne utvikle den forestillingsverdenen leseren har forestilt seg, men også hjelpe de som synes det er utfordrende å leve seg inn i bøker.

Å lese fantasy bøker som *Harry Potter* kan skape mer kreativitet hos leseren, enten det er skrijving, tegning eller forestillingsevne. Leseren kan for eksempel ønske å lage en fortsettelse etter at Humlesnurr døde og skrive i samme stil som J.K. Rowling. Eller lage en “sidebok” om en av karakterene som blir nevnt i teksten, for å gi dem en historie. Et eksempel på karakterer leseren kan lage en historie til kan være Draco. Leseren kan lage en fortelling om hvordan møtet med Voldemort var og hvordan det var å få det mørke merket hans. I boken blir vi kjent med Draco som er stressa og fryktfull. Det kan være en mulighet at hans oppdrag

var noe han ikke ønsket å gjøre, men ble tvunget til. En slik fortsettelse av teksten forutsetter at leseren er interessert i karakteren og dens eventuelle fortsettelse. En annen måte å fortsette historien på er å skrive seg selv inn i fortellingen. Her kan nye utfordringer oppstå og andre mulige måter å løse disse utfordringene på enn det som er tidligere gjort i bøkene. På denne måten får leseren skrevet ned de mulighetene den ser når den har lest og setter seg selv i for eksempel Harry sine sko. Dette gjør at man setter ord på det en finner ut i den intellektuelle nytelsen. Tidligere ble det nevnt at det er en mangelfull representasjon av andre nasjonaliteter og seksuelle legninger, dette kan føre til at elevene mister interessen for bøkene og innholdet i dem. En mulighet er å la elevene skrive inn en karakter som de kan relatere til. Enten dette er en kulturell identitet, legning, nasjonalitet osv. Dette kan føre til at elevene har en positiv holdning til teksten og karakterene. Dette vil styrke leseengasjementet ved at de opplever karakterene relevant og har en tilknytning til dem. Dersom leseren ikke relaterer til figurene i bøkene kan dette gi en fremmedgjøring til teksten og figurene. Samtidig kan det være utfordrende at leseren kun forbinder seg med en karakter når de plasserer den inn selv.

Eksempel 1: Harry Potter åpner for et fellesskap og fantasiverden

Det er mange suksessfulle bøker innenfor fantasy-sjangeren som for eksempel *Ringenes Herre* og *Hobbiten*, men det er få som har vært så suksessfulle for barn på mellomtrinnet som *Harry Potter* har vært. Fantasy-sjangeren åpner mange dører for lek, fellesskap og kreativitet for unge. Ettersom *Harry Potter* er et verdensfenomen, gjør dette det enklere å bygge vennskap og fellesskap innenfor dette universet. Dette fellesskapet bygger på den sosiale nytelsen hvor elevene kan nyte bøkene sammen med andre. Selv om *Harry Potter*-serien er relativt lettlest og markedsført for barn og ungdom er det mange magiske og fantastiske elementer å sette seg inn i. Det finnes fantasy-bøker som kan være lettere å sette seg inn i enn *Harry Potter* som for eksempel *Narnia*. Derimot er ikke fellesskapet og samfunnet rundt *Narnia* like stort som i *Harry Potter*.

Fellesskapet denne bokserien har oppnådd er attraktivt å være en del av. Det er enkelt å finne ut hvordan man passer inn i dette fellesskapet, enten ved å se på kvalitetene til de ulike husene eller ta den offisielle quizen laget på nettsiden til *Harry Potter*. Denne plasseringen kan gi en tilhørighet til et fellesskap der leseren er plassert med likesinnede og andre lesere med samme kvaliteter. Dersom elever aldri har hatt en følelse av tilhørighet kan denne

plasseringen gi en bekreftelse på dens kvaliteter og personlige egenskaper. Denne lidenskapen *Harry Potter* kan skape for leseren er viktig for mennesker og å vite at det er flere som deler denne lidenskapen. En kan bli plassert i ett av disse husene uten å føle tilhørighet til dens kvaliteter. Dette kan oppleves som utenforskap innenfor det “huset” de tilsynelatende skal tilhøre. En slik opplevelse kan føre til en indre konflikt om ens identitet. Denne kampen kan være sårbar for elever på mellomtrinnet som er i en tid hvor pubertet og identitet står sentralt. Denne identitetsbyggingen som skjer med barn i denne alderen er en sårbar fase hvor man prøver å finne ut hvem man er, hvor man hører til i verden, hvordan man vil være, hvilke venner en har og hvilken rolle man har i de ulike sosiale relasjonene barnet tilhører. Å ikke føle en tilhører på Galtvort som blir omtalt som et sted hvor alle kan høre hjemme kan påvirke selvpåfatningen og de sosiale relasjonene til eleven. Elevene kan tvile på seg selv, og lure på om det er noe gale med seg dersom de ikke finner gleden med bokserien. Dette kan også påvirke motivasjonen til å fortsette å lese *Harry Potter*-serien. Hvorfor fortsette å lese en serie som gir deg negative tanker og følelser, og en ikke klarer å relatere seg til historien? Slike refleksjoner kommer frem i nytelsen ved indre arbeid hvor man reflekterer over seg selv som person, dette kan bygge identitet eller bryte ned identiteten.

Innenfor *Harry Potter* og *Halvblodsprinsen* tar leseren en rolle som helt eller heltinne. Dette er kjent innenfor fantasy-sjangeren. Karakterene Harry, Ronny og Hermine er heltene og heltinnen i denne serien. Harry er den største helten og som møter de største utfordringene, likevel hadde han ikke klart det uten sine trofaste venner. Elevene kan kjenne seg igjen i Harry eller noen av vennene hans. Som vi har nevnt tidligere vil leseren som helt gjerne være like modig og god som helten demonstrerer. *Harry Potter* og *Halvblodsprinsen* får elevene reflektere sammen med helten, hva som står i fremtiden for helten og vennene hans og hvordan de skal løse utfordringene som er i vente. Dette kan gi en motivasjon for å fortsette serien. En positiv opplevelse med *Harry Potter*-serien kan gi en mersmak på fantasy-sjangeren. Fantasy-sjangeren er en mangfoldig sjanger som betyr at det er masse litteratur å velge av, det kan være magi som *Harry Potter* helt til gresk mytologi og halvguder som *Percy Jackson*. På den andre siden kan det være demotiverende dersom en ser at alle de andre elevene interesserer og engasjerer seg i boken og en ikke har den samme opplevelsen. Da stiller man seg spørsmålet at en ikke er lagd for å like og lese *Harry Potter* eller annen fantasy litteratur. Denne negative opplevelsen gir en fordomsfull tankegang til slik litteratur og påvirker fremtidig valg av bøker.

Eksempel 2: Mer komplisert tekst som utfordrer leseren

I motsetning til *Hjertestopper* og *En pingles dagbok* er det mer tekst i *Harry Potter* enn de to grafiske romanene. Bildene og illustrasjonene som fremkommer i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* er på framsiden av Harry Potter og Humlesnurr og på baksiden av Draco Malfang i versjonen utgitt i 2016 fra Cappelen Damm. På innsiden finner leseren et kart over skolen Galtvort og hva som ligger i nærheten som Rumpeldunkstadion, Gygrid sin hytte, den forbudte skogen og Galtvang. Utenom dette er det ikke flere bilder eller illustrasjoner som kan hjelpe å visualisere historien. Dermed må leseren selv bruke sine kognitive kunnskaper for å visualisere teksten, men kan bruke forside, bakside og kartet til støtte i teksten. Det er leseren og teksten som skaper sammen en forestillingsverden mens man leser *Harry Potter og Halvblodsprinsen*. Som nevnt tidligere er dette avhengig av at leseren har en aktiv rolle i lesingen (Hennig, 2019, s. 22). Leseren trenger fantasi for å kunne visualisere det den leser og lage en forestillingsverden, i fantasy sjangeren kan dette gjøre det mer spennende og interessant eller enda vanskeligere da det er mange elementer som kan føles utenomjordiske. Å få positive opplevelser ved å lese en mer komplisert bok gir elevene nytelse ved funksjonelt arbeid (Wilhelm, 2016a, s. 35-36). Dette kan gi en motivasjon til å lese mer kompliserte bøker.

Har leseren lest grafiske romaner som *Hjertestopper* eller *En pingles dagbok* og gått videre til for eksempel grafiske romaner innenfor fantasy-sjangeren, kan dette gi en mersmak på denne type sjanger. Videre kan leseren utfordre seg ved å lese litteratur som er mer komplisert enn en grafisk roman innenfor fantasy-sjangeren. *Harry Potter* en fin inngang inn i denne sjangeren. Det er bøker som er skrevet for barn, men på samme tid som de er lettlest kan de oppleves utfordrende når det er opp til leseren å visualisere det den leser. På denne måten får elevene oppleve erfaringer med bøker med mer tekst og utvikle sine visuelle egenskaper og utfordre seg selv. Det kan oppleves som en suksess å klare å lese en bok uten bilder og likevel klare å se for seg hva som skjer i boken. Disse positive erfaringene er essensielle for leselysten å fullføre og lese mer litteratur. Dersom elevene ikke klarer å visualisere forestillingsverdenen tar de en passiv rolle hvor de bare tar imot informasjonen og ikke klarer å bruke denne informasjonen (Hennig, 2019, s. 22). Der elevene ikke klarer å bruke teksten for å lage en forestillingsverden vil dette oppleves som et nederlag. Ikke bare vil dette kunne påvirke fremtidig sjangervalg, men også teksttype. Et nederlag vil påvirke tilnærmingen deres til slike tekster hvor det ikke er mange bilder til hjelp. Dette påpeker Allington og Gabriel at

dersom elever velger bøker eller leser bøker som er for utfordrende påvirker dette både lesingen og selvtiliten deres (Allington & Gabriel, 2012, s. 12). Dette kan føre til at elevene leser mindre.

Eksempel 3: Samfunnsengasjerte elever som leser *Harry Potter og Halvblodsprinsen*

Et eksempel kan være tre samfunnsengasjerte elever som leser *Harry Potter og Halvblodsprinsen* i stillelesing. Hva kan læreren gjøre for å forsterke dette engasjementet han/hun vet at disse elevene har om samfunnet? Hvordan kan læreren bygge på nytelsen fra lesingen til noe som disse elevene er opptatt av? *Harry Potter*-serien gir mange åpninger for å kunne diskutere seriøse temaer i et trygt forum. Det er flere temaer som *Harry Potter*-serien tar opp som kan sammenlignes med virkeligheten. Dette kan blant annet være verdenskrig, rasisme, penger, status, familieforhold, slavearbeid, kulturelt mangfold osv. Læreren kan prøve å forsterke dette engasjementet ved en litterær samtale. Slik faglig dialog handler om noe som elever har lyst å snakke om (Hennig, 2019, s. 127). Når læreren vet at disse tre elevene er samfunnsengasjerte og har mange bra refleksjoner om dette temaet, kan læreren tilrettelegge med for eksempel nøkkelord.

Dette bygger på den intellektuelle nytelsen. I disse litterære samtalene får elevene reflektert over spørsmål og tanker som de lurer på eller påstander de vil argumentere for. Det er spennende å dra linjer fra bok til virkelighet og se sammenhenger. Et eksempel kan være: en diktatorisk hersker med navn Voldemort som starter en krig og hater gomper og deres etterkommere. Han ser ned på dem og betrakter dem som skitne og ønsker å ha et samfunn med bare renblodige trollmenn og hekser. Dette kan sammenlignes med Andre verdenskrig og Hitlers regime. Dette kan også trekkes opp mot rasisme, hvordan enkeltes synspunkt er at en rase er mer verdt enn en annen. Det bygger også på den sosiale nytelsen hvor elevene får diskutert sammen med andre likesinnede elever og bygge videre sin forståelse. Elevene får også utfordret empatien sin ved å sette seg inn i andres posisjon og deres eventuelle opplevelser.

Det er mange muligheter og positive sider ved en slik litterær samtale. Den er med på å styrke bevisstheten til det elevene leser, samtidig at de kan utvikle en dypere forståelse. Det er med på å se sammenhenger og bruke aktivt det de har lest. En litterær samtale forutsetter at

elevene kan høre etter det den andre sier og kan bygge videre på det utsagnet som blir sagt. Dersom eleven er uenig med et utsagn, lærer eleven å argumentere for sin mening og å ha respekt for andres meninger. Ved å diskutere med andre elever som tenker det samme eller utfordrer din tankegang kan dette føre til at elevene har lyst å lese mer for å kunne fortsette en slik samtale. Derimot kan det bli en ensidig diskusjon dersom alle elevene er enige og dette kan oppleves kjedelig. Ved at alle er enige kan dette begrense forståelsen eller minske muligheten for å dra flere linjer eller sammenhenger som elevene ville ha foretrukket. En annen utfordring ved en slik samtale sammensatt av disse tre “like” elevene er at det kan oppstå forenkling. Dette gjør at samfunnsproblemet som blir diskutert kan bli misforstått og mangelfullt. Dette kan også føre til at man får en polarisering ved at det blir en “oss” mot “dem” mentalitet som ikke er heldig.

En pingles dagbok

En pingles dagbok ble først utgitt i 2007 av forfatteren Jeff Kinney (Wimpy Kid, u.å.). *En pingles dagbok* er en bokserie som består av totalt 17 bøker. Den ble en massiv suksess tidlig og fortsetter å være et fast innslag i elevenes hverdag innenfor lesing. Totalt har bøkene blitt oversatt til 69 språk og solgt over 290 millioner utgaver over hele verden. I 2010 ble det utgitt en film av *En pingles dagbok*, til sammen er det utgitt fire spillefilmer og tre animerte filmer. Bøkene er lettlesete med flere tegninger på nesten hver side. Tegningene er enkle og uten farger. Personene i boken som er illustrert har få detaljer, men ulike nok til å skille mellom de forskjellige karakterene. Bøkene vil være av interesse for barn i 8-13 års alderen.

Jeff Kinney er en amerikansk forfatter født i 1971. Kinney startet forfatterkarrieren sin i 1998 ved å sende inn illustrasjoner og vitser til journaler. Jeff Kinney forteller selv at bøkene er løst basert på egen barndom (Wimpy Kid, u.å.)

En pingles dagbok handler om Greg Heffley og hans liv. Vi får lese gjennom livet hans i form av en dagbok han skriver. I denne serien er vi med Greg i hans liv med oppturer og nedturer, vennskap, kjærlighet, følelser, puberteten, familie og skolelivet. Andre sentrale karakterer i denne serien er Rowley Jefferson og storebroren Rodrick. Rowley er bestevennen til Greg. Rowley blir beskrevet som en redd fyr. Han er redd for puberteten og er lettskremt. I tillegg er han veldig godtroende. Greg mener Rowley er noen år tilbake i utviklingen,

ettersom han ikke klarer å knytte skolissene sine selv. Storebroren Rodrick blir fremstått som en bøllete tenåring. Han liker å erte Greg og spiller i et rockeband.

En pingles dagbok- Den brutale sannheten

En pingles dagbok- Den brutale sannheten er en lettlest barnebok med masse bilder underveis i boken. Boken er skrevet som en dagbok, og vi følger Greg sitt liv gjennom forskjellige dager. Gjennom boken får leseren vite hva som skjer i de ulike dagene gjennom korte kapitler. Boken starter med at Greg har kranget med bestevennen sin, Rowley Jefferson. Greg må dermed finne seg en ny bestevenn, men dette er ikke lett, særlig når målet til Greg er å bli populær. Boken trekker ofte frem hendelser på skolen. Blant annet får leseren være med når helsesøster skal snakke om puberteten. Leseren får også bli kjent med guttegarderoben. Videre får leseren oppleve Greg som forelder når han skal passe på et egg. Skolenatt og pyjamasparty på skolen er også sentrale handlinger i boken. Dette ender ofte i katastrofe.

Gjennom boken får leseren bli kjent med store deler av familien Heffleys. Man får møte foreldrene til Greg. Faren til Greg ønsker at gutten skal bli mer selvstendig. Moren til Greg skal ikke lenger bare være hjemme, fordi hun ønsker å studere. Dette skaper utfordringer for Greg, storebroren Rodrick og lillebroren Manny. Greg blir tildelt mer ansvar, som å lage egen matpakke, vaske og stå opp på egen hånd. Dette er ikke enkelt, særlig når den late hushjelpen Isabella ikke gjør jobben sin. Han synes det er vanskelig å ikke være den lille søte i familien lenger. Hele tiden har Greg hatt det travelt med å bli voksen, men etter praten med oldemor, Gammie har han kanskje endret mening. Temaene boken tar opp er vennskap, mobbing, skolepress og utfordringer i hverdagen.

Nytelser i *En pingles dagbok- Den brutale sannheten*.

Immersive play pleasure- glede knyttet til lek

En pingles dagbok- Den brutale sannheten gir leseren flere nytelser innenfor glede knyttet til lek. Selve boken i seg selv er skrevet på en leken måte. *En pingles dagbok- Den brutale sannheten* inneholder mye humor og trekker gjerne unge lesere inn i spennende leker. Boken inneholder mange forskjellige personer, og det er dermed ikke like enkelt å bli godt kjent med

alle. Greg som er hovedpersonen, blir leseren godt kjent med. Rowley som er bestevennen til Greg får leseren også vite mye om. Resten av Gregs venner på skolen, kjernefamilie, onkler og besteforeldre får leseren bare et lite kort bekjentskap til. Likevel får leseren informasjon om utseende i form av tegninger og leseren får kunnskap om hvordan disse personene oppfører seg. Selv om karakterene er mange, kan dette også oppleves positivt. Ettersom det er flere karakterer, er det flere potensielle venner å velge å vrake i. Selv om leseren får mest informasjon om Greg, kan likevel leseren velge å utvikle et vennskap med lillebroren Manny.

Leseren kan leve seg så dypt inn i boken at man føler at man selv er en karakter der inne (Wilhelm, 2016, s. 34). Som nevnt er personene mange, og leseren kan da plukke ut de karakterene som interesserer dem. Man kan opparbeide seg et vennskap, og på denne måten foregår leken i eget hode. Også i denne boken finner leseren flest gutter. Dette trenger ikke å ha noe å bety for leken, ettersom det kun er fantasien som setter grenser. Selv om Greg er gutt, kan man leke videre med handlingene hans. Greg lager seg en plan på hvordan han skal klare å stå opp alene om morgenen. Her kan leseren forestille seg situasjonen og komme på andre løsninger eller metoder som kunne fungert. Greg finner også på ulike måter å huske ting på. Han legger ut sokker for å huske ting han ikke må glemme. Her kan også leseren tenke på hvordan man selv husker på ting, eller bruke kreativiteten til å komme frem til nye morsomme forslag. Boken består av enkle strektegninger. Her kan barn bygge videre på egne episoder hvor de benytter seg av karakterene i boken. Man kan gjerne lage nye scener eller man kan bygge videre og utvikle noe nytt. Dette gir også en tydelig forståelse for hvordan leseren opplever karakterene i boken.

Intellectual pleasure- intellektuell nytelse og glede

I *En pingles dagbok- Den brutale sannheten* kan man finne intellektuell nytelse og glede. Boken utlyser ikke direkte gåter eller hendelser som leseren må finne ut av, men det åpnes opp for ulike spørsmål leseren kan undre seg over og tenke rundt. Ettersom dette er en bok midt i en serie, vet ikke leseren hva som har skjedd tidligere i de andre bøkene med mindre leseren har lest dem. Dette gjør at man må bruke fantasien når man skal finne frem til et svar. Dersom man virkelig ønsker å finne ut av noe, kan dette føre til at elevene har lyst til å lese de andre bøkene i serien. *Den brutale sannheten* starter med at leseren får vite at Greg og Rowley ikke er venner lenger. Hvorfor får ikke leseren nøyaktig vite, og dette blir da et spørsmål leseren må tenke over og prøve å finne et svar på. Gjennom boken får leseren informasjon om Rowley og det kommer frem at han er av den barnslige typen. Om dette er

grunnen til at Greg og Rowley ikke er venner lenger får man ikke svar på og leseren må lete etter hendelser i boken eller tenke seg frem til et mulig svar. Andre spørsmål man kan prøve å finne ut av, er for eksempel hvorfor det er så viktig for Greg å bli voksen fort. Leserens kan også undre seg over om gamle Gammie har rett når hun sier at man må nyte tiden man har som ung.

I *Den brutale sannheten* skjer det noe nytt hele tiden. Hver handling er derfor kort, og dette kan gi leseren flere spørsmål å tenke over. Spørsmålene kan også handle om karakterene sine handlinger. Denne formen for handlingsdrivende element i boken er med på å trekke leseren inn i teksten og gjøre det spennende for leseren (Drangeid, 2014, s. 52). Dette gjør at leseren trer inn i Greg sin verden og alt som skjer rundt ham, og glemmer verden rundt. Gjennom boken kan leseren tydelig se at det blir familieproblemer når moren til Greg ønsker å begynne å studere igjen. Man ser hvordan hele familien har tatt alt hun har gjort for gitt, som for eksempel at Greg slenger ryggsekken sin i hendene hennes så fort han kommer hjem fra skolen. Dette er en kjent oppførsel blant unge at man tar foreldre for gitt. Når man ser at Greg gjør dette gang på gang, ser man hvor utakknemlig og slemt det ser ut. Da kan leseren begynne å tenke over hvordan foreldre bør behandles og leseren kan reflektere rundt hvorfor Greg ikke innser at dette er galt å gjøre. Leserens får også møte den late hushjelpen Isabella. Her kan leseren tenke over hvorfor hun ikke gjør jobben sin.

Leseren kan også tenke over hva Isabella egentlig gjør i huset hele dagen. Dette får leseren svar på lenger ute i boken, men det kan være moro å reflektere over hva denne hushjelpen egentlig driver med. Man møter også det typiske søskenforholdet til brødrene Heffley. Lillebror Manny tar Greg sine saker og leseren kan da undre seg over hvorfor de som er mindre tar de eldre sine ting. Leserens kan også reflektere over hvorfor den eldste broren Rodrick liker å være slem mot Greg. Han sender med Greg slemme lapper i matboksen og gir ham kald middag for egen underholdning. Hvorfor behandler søsken hverandre på denne måten? Når det gjelder dette familieforholdet, kan leseren prøve å komme fram til en løsning på problemet og gjerne komme på forslag som kunne forbedret situasjonen. Selv om boken er basert på humor, kan likevel leseren tenke seg frem til egne forslag. En annen luring som stiller spørsmål i boken, er gamle Gammie. Hun lurte familien til å besøke henne og hun er en mester i å gi andre dårlig samvittighet. Dette gjør hun i form av å late som hun har vunnet masse penger for å få familien på besøk, og hun sender unnskyldningsbrev for at andre skal få dårlig samvittighet. Her kan leseren tenke over hvorfor gamle Gammie egentlig gjør dette

og hva hensikten hennes egentlig er. Her kan man også trekke paralleller til det virkelige liv, og gjerne bruke egne besteforeldre for å finne et mulig svar. Da får man virkelig prøvd seg som detektiv.

Pubertet er et tydelig tema i boken. Leserene kan prøve å finne et svar på hvorfor dette temaet er så vanskelig og flaut. Her kan leserne også tenke over dusje- episodene på skolen. Guttene vil ikke dusje etter gymmen. De tar bare vann i håret og lurer lærerne. Hvordan kan man komme opp med en løsning på dette problemet? Leseren kan tenke over hvordan skolen eller guttene selv kan løse dette problemet. Pubertet er en spennende opplevelse med kroppen. Hvorfor er dette så flaut og hvor kan man få svar på det man lurer på? Dette er spørsmål leseren kan tenke over og komme med løsninger på. Det at man vokser og blir eldre fremmer andre utfordringer. Popularitet kan være vanskelig i ungdomsalderen, spesielt når kviser og skjegg kan gjøre deg mer populær på skolen. Greg legger ut falske bilder på sosiale medier, hvor det ser ut som han har det kjempegøy, mens han egentlig bare kjeder seg. Her kan leseren tenke over om dette fører til ekte glede eller om det er riktig å gjøre slikt. I denne alderen er venner også viktig. Leseren kan tenke over om det er riktig å betale for et vennskap, slik som foreldrene til Rowley gjør. Selv om boken hopper mye i tid og handling, kan leseren få stor glede av å tenke over disse spørsmålene og kanskje finne en løsning på dem.

Social pleasure- sosial nytelse og glede

Som nevnt tidligere la studien til Wilhelm frem at sosial nytelse kunne foregå på to ulike måter. Både bruk av lesing til å koble seg til andre, og glede av å bruke lesingen til å bli bedre kjent med seg selv som person finner man i *Den brutale sannheten*. Dersom noen man diskuterer med har samme synspunkt eller tanker om for eksempel karakterene, kan dette føre til stor nytelse hos leseren. Man kan også bli utfordret av mennesker som tenker annerledes enn oss selv. Dette kan også styrke leseren til å tenke nytt.

Man kan bli inspirert av det man leser. Greg er en morsom fyr som finner mange morsomheter. Leseren kan få et ønske om å være mer slik som Greg sin personlighet er. Det er også flere karakterer i boken man kan ønske å identifisere seg med, både unge og gamle. Dette åpner opp for flere ulike personligheter eller trekk ved andre som man gjerne vil plukke opp selv. Onkel Gary forelsker seg for eksempel veldig lett og lever livet sitt som et voksent barn. Kanskje leseren ønsker å ha et slikt voksenliv, og dermed ser opp til onkel Gary. Andre

lesere har gjerne et ønske om å være populær på skolen og kan dermed se opp til Bryce Anderson og gjengen hans. Boken inneholder også eldre mennesker som oldemor Gammie og bestefar Heffley. Gammie er som nevnt en liten luring, mens bestefar er en vimsete mann som enda tror Greg og brødrene er småunger. Når man finner trekk eller handlinger man liker hos andre personer, foregår det en kobling til andre mennesker som ikke direkte eksisterer i dette tilfellet. I tillegg blir leseren bedre kjent med seg selv som person gjennom å lese boken og studere karakterene.

Det som leses i bøker kan også brukes i det virkelige liv. Greg havner for eksempel i flere ulike situasjoner og flere av dem skjer i dagliglivet. At man for eksempel må begynne å klare seg mer selv eller hjelpe til mer hjemme er ikke en uvanlig opplevelse blant unge. Det man leser om disse situasjonene i *Den brutale sannheten* kan brukes i virkeligheten dersom leseren blir inspirert over hvordan Greg handler ut fra situasjonene. Situasjoner man møter i hverdagen henger ofte sammen med andre mennesker. Det kan være alt fra venner, familie eller hendelser på skolen. Alle disse temaene fremmer *Den brutale sannheten*. Dersom man selv havner på en skoleovernatting, kan man for eksempel bruke handlingene som Greg og guttene gjør for å få det litt morsomt på overnattingen. Guttene begynner å lage morsomme prompelyder og har konkurranser rundt dette.

Når man leser *Den brutale sannheten* kan man bli litt kjent med andre sine tanker og følelser, selv om det er begrenset hvor dypt tanker og følelser blir fremstilt i en bok som denne. Den personen som leseren kommer dypest inn på er Greg. Ut ifra Wilhelm sin studie, får elever glede av å arbeide med personlige problemer ut fra karakterene i boken sine problemer. På denne måten kan leseren selv bearbeide sine egne sosiale problemer. *Den brutale sannheten* har eksempler knyttet til dette. Tannlege er noe mange gruer seg til, og tenner som vokser i hytt og pine er ikke noe man kan unngå. Greg er kjempefornøyd med barnetannlegen og han er kjempeforelsket i den søte tannpleieren som er der, men han får ikke lenger gå til barnetannlegen. Nå må han gå til en voksen tannlege som ikke er like hyggelig. Han får også regulering som strekker seg over hele ansiktet hans. Tannlege kan være et stort problem, det samme med regulering. Dette er noe som leseren kan tenke på og sette seg inn i utfordringene Greg møter på. Dette kan bidra til en større forståelse for både karakterenes problemer, men også egne problemer knyttet til dette temaet.

The pleasure of work- nytelsen av funksjonelt arbeid

Denne gleden handler om å bruke teksten man leser som et verktøy for oss selv som lesere. En glede eller nytelse leseren kan oppleve her er for eksempel å klare å gjennomføre hele boken. Boken i seg selv ser tykk ut, men består av mange bilder og lite skrift. Boken består av 217 sider og leseren kan dermed oppnå høy mestringsfølelse ved å klare å lese seg gjennom hele boken på egen hånd. Selv om boken inneholder mange bilder, ligger det arbeid med å tolke og forstå disse bildene også. Det er også andre måter man kan oppleve mestring på. Som nevnt tidligere utvikler man evnen sin til å skrive og formulere seg bedre eller annerledes når man leser bøker. Dette er en nytelse som kan skje uten at leseren legger merke til det. Mens man leser, kan man plukke med seg ord og uttrykk man selv kan benytte seg av. *Den brutale sannheten* viser leseren nye måter å skrive på. I boken kan man se at ord som for eksempel GRATIS, EGENTLIG og STORT er skrevet med store bokstaver midt i setningene. Dette viser at forfatteren har lagt stort trykk på disse ordene. Kanskje kan man også bruke det som en form for humor og sarkasme. Andre skrivestiler man kan fange opp i boken er den morsomme måten å skrive på. Forfatteren benytter seg stadig av humor. Det kan man se på tegningene hvor det for eksempel står “jeg var Greg Heffleys gode venn” eller lappene som Greg sender hushjelp Isabella for å få henne til å ta de skitne klærne hans. Boken er også skrevet som en dagbok som er en egen skrivestil.

Ettersom boken bærer preg av en dagbok- stil, kan leseren bli bedre kjent med denne måten å skrive på. I tillegg kan leseren utvikle evnen til å tolke og lese bilder. Flere av bildene i *Den brutale sannheten* har ikke snakkebobler, og man må da få en forståelse av det som skjer på bildet. Bildene i boken er ikke like enkle å tolke som for eksempel i *Hjertestopper*, men i *Den brutale sannheten* kan man lese tydelig på munnen til karakterene. Tegningene viser tydelig om karakterene har sur munn som peker nedover eller om de har et stort smil om munnen. I boken finner leseren også to varianter av brev. Det ene er brevene fra oldemor Gammie og de andre brevene er små brev mellom Greg og vaskehjelpen Isabella. Her kan leseren plukke med seg tips til hvordan man skriver brev. I boken starter Gammies brev med “kjære familie” og avsluttes med “kjærlig hilsen”. Dette er tips leseren kan ta med seg videre. Andre eksempler knyttet til dette er brevene fra Isabella. Hennes brev starter med “kjære” og avsluttes med navnet “Isabella”. Leserens får da se at det finnes flere måter å skrive brev på.

Nytelse av funksjonelt arbeid handler også om å lese for å forstå andre mennesker bedre. Her kan man også trekke frem teorien om vindu ettersom man ønsker å få en forståelse for “den andre” og deres tanker og følelser (Hennig, 2010, s. 105). Boken lar oss få et innblikk i

mange forskjellige karakterer med ulike personligheter. Vi får også en liten smakebit av hvordan disse personene har det. Selv om leseren får et lite innblikk, må man tolke personene videre selv. Boken gir oss ikke mye informasjon om hver person og leseren må dermed tenke selv hvordan de oppfatter karakterene i boken. For at leseren skal oppleve en forståelse av karakterene, må man være villig til å jobbe med dette. Dette er noe som også skjer av seg selv. Man tenker gjerne ikke over det, men man sitter igjen med en mening eller en tanke om hvordan opplevde en person, og hva man synes om den. Ettersom *Den brutale sannheten* har et hav av karakterer, legger dette godt til grunn for å starte arbeid rundt dette.

The pleasure of inner work- nytelse og glede ved indre arbeid

Denne nytelsen handler som tidligere nevnt om å bli et menneske som man ønsker å være og det handler om å få en dypere forståelse av seg selv. Karakterer i bøkene kan inspirere oss til å bli de menneskene vi vil være. Dette er en viktig nytelse, ettersom man forbedrer, endrer og ønsker å utvikle seg som menneske. I tillegg kan man lære mye om andre av å bli kjent med karakterer i bøker. Når bøker får opp lysten i oss til å forandre oss som mennesker, har det foregått en form for nytelse. *Den brutale sannheten* er en bok med mange ulike karakterer og personligheter, og inneholder alt fra unge personer til gamle mennesker i begge kjønn. Boken trekker også frem relevante problemer i hverdagen og for dagens samfunn. Eksempler på dette er skole, popularitet, dusjing etter gym og pubertet. Ved å lese *Den brutale sannheten* kan man gå dypere inn i seg selv og lete etter handlinger eller personlighetstrekk man ønsker å tilegne seg. Da kikker man også gjerne på de karakterene man likte best. Dersom man for eksempel liker Greg best, har man gjerne et ønske om å bli mer humoristisk og kreativ. Dersom man fant mest interesse for oldemor Gammie, ønsker man gjerne å bli lurere.

Greg møter på flere utfordringer gjennom boken, som for eksempel jakten på ny bestevenn, bli populær og å klare å stå opp selv om morgenen uten å være avhengig av pappa. Det som er fint med *Den brutale sannheten* er at leseren får se bilder og tegninger av det som skjer. Dette gjør at leseren kan sette seg inn i situasjonen. Alle mennesker tenker ulikt, og man vil dermed stusse over hvorfor Greg eller en av de andre karakterene reagerer slik som de gjør. Man kan gjerne tenke over hvorfor oldemor Gammie vil gi andre dårlig samvittighet, hvorfor hushjelp Isabella sløver på jobb eller hvorfor Greg bruker sokkene sine til å huske ting. Man kan også bli inspirert av hvordan karakterene takler ulike situasjoner. Et eksempel på dette er hvordan Greg redder seg selv fra bestefar som enda følger barnepass-regelboken fra da Greg var liten. Greg river ut sidene i boken og tilfører det han ønsker skal stå i boken. Denne

oppførselen viser at Greg tenker raskt og ser muligheter for å løse problemer som oppstår. Dette kan man som leser se opp til, og man kan sette seg selv inn i situasjonen og tenke over hva man selv ville gjort i samme situasjon. De aller fleste har opplevd å bli passet på av besteforeldre eller andre familiemedlemmer og man kan da bruke dette som utgangspunkt.

Andre eksempler hentet fra boken knyttet til vennskap, er hvordan Greg er venn med Rowley selv om han ikke kan knytte skolissene sine og er litt utenom det vanlige. Dette er en fin personlighet å se opp til. Her kan leseren lære at gode venner holder sammen uansett hva, og at man skal hjelpe vennene sine. Rowley er også en karakter i boken som kan defineres som modig. Selv om foreldrene hans betaler eldre gutter for å være sammen med han, og selv om han strever med mye og har mange frykter, er han likevel seg selv. Leserens kan da se at man skal være stolt over den man er.

Ut ifra det som er diskutert i avsnittene over, kan man se at *Den brutale sannheten* gir leseren opplevelser av alle de fem nytelsene som Wilhelm legger frem. Boken har potensial for å etablere responser som er karakterisert av Wilhelm i sine fem nytelser. Disse bøkene er det flere lærere som stusser over. De blir ofte valgt av elevene, men lærere forstår ikke hva elever får ut av å lese disse bøkene. Denne gjennomgangen av hvilke nytelser elevene får av å lese *Den brutale sannheten*, viser at elevene kan få noe positivt ut av å lese den. Dersom boken blir valgt av egen lyst og interesse, kan dette føre til at leseren opplever nytelse og glede. I tillegg kan leselysten vokse, og man kan bli kjent med seg selv som leser. Leserens får noe ut av å lese boken og man sitter igjen med tanker og meninger når boken er utlest. Dette er en bok i en serie av flere slike bøker, og dette kan føre til at leseren ønsker å lese flere av bøkene i serien.

Hva kan læreren gjøre for å realisere potensialet for leselyst i *En pingles dagbok - Den brutale sannheten*

En pingles dagbok - Den brutale sannheten åpner opp for både leselyst og nytelse i boken. Denne boken kan være en god begynnelse for å videre fremme leselyst av liknende eller ny litteratur. Boken bærer preg av mye humor, og dette kan læreren bruke. Dette kan knyttes til det Wilhelm kaller for lek, men på et videre perspektiv. Leken foregår ikke i hodet, men sammen med andre. *Den brutale sannheten* kan føre til fysisk lek i form av rollespill. Boken

inneholder mange karakterer og dette åpner opp for at man kan være mange i rollespillet. Ettersom mange snakker sammen, befinner man seg innenfor det Wilhelm kaller for sosial lyst og glede. Det sosiale kan også være en utfordring. Det er ikke like enkelt å lage et rollespill med hele klassen. Det er også muligheter for å lage mindre grupper eller bytte på hvem som er i rolle. Læreren kan ta utgangspunkt i noen hendelser i boken, gjerne noen av de humoristiske delene. Et eksempel her kan være “kul- bris- reklamen”. Her kan elevene få lage seg en egen reklame, eller sitt eget fotografi. Dette kan oppleves mindre skummelt enn et rollespill.

Det er også andre måter å leke sammen på. En av utfordringene Greg og skolekameratene møter på, er at de skal leke foreldre og passe på et egg. Denne leken kan også videreføres sammen med andre. Her kan alle i klassen få sitt eget egg og passe på dette i en periode. *Den brutale sannheten* har flere humoristiske hendelser og læreren kan også benytte seg av aktiviteter som elevene kan gjøre sammen. Et eksempel fra boken er at elevene skulle ta bilde av en kroppsdelt, og etterpå skulle resten av gruppene gjette hvem bildet tilhørte. Dette kan være morsomt og spennende, men det kan også oppleves ubehagelig for noen som gjerne ikke liker å bli tatt bilde av. Når elevene får lekt seg gjennom de humoristiske og morsomme hendelsene i boken, kan dette skape interesse for bokserien. Dette kan også føre til at elevene ønsker å se flere morsomheter bøkene har å by på.

Ungdommene i studien til Wilhelm opplevde at de brukte lesingen sin i samtale med andre mennesker. *Den brutale sannheten* trekker frem flere interessante temaer å snakke om. Noen av temaene i boken er vennskap, pubertet, familie og forelskelse. Dersom det man leser er morsomt eller spennende, kan det være interessant å diskutere det man har lest med noen andre. Dette kan man gjøre i form av bokprat eller en litterær samtale. Boken har flere små kapitler som handler om litt forskjellige hendelser, og dersom man diskuterer de delene av boken man likte best med noen andre kan dette skape nytelse. Selv om man ikke diskuterer sin favorittkarakter eller hendelse i boken, kan man likevel få en følelse av å oppnå nytelse. Når man diskuterer en tekst, kan dette også være en form for arbeid. Dersom man får diskutere bøker sammen med andre, kan man oppleve sosial lyst og glede.

Den brutale sannheten fremmer det vanskelige temaet puberteten og det å bli voksen. Her kan det være mulig å ta diskusjonen inn i klasserommet. Man kan for eksempel skrive ned masse spørsmål man lurer på, og få svar i fellesskap av læreren eller hverandre. En slik type

oppgave kan regnes som både morsom og lærerik. Aktiviteten kan også foregå anonymt, og det blir dermed ikke flaut for elevene å delta. Her er det viktig at læreren poengterer at aktiviteten er hentet fra *Den brutale sannheten*. Dersom elevene ikke ser noen koblinger til boken, blir de heller ikke interessert i å lese den. Det er viktig at man skaper interesse rundt litteraturen.

Eksempel 1: Gutter som ikke liker å lese

Gutter som ikke liker å lese er ikke noe nytt. Det er å se i flere klasserom, hjemme og det kommer frem under PISA undersøkelser. Det er ikke bare gutter som ikke liker å lese. Flere jenter kan også befinne seg under samme kategori, men det er guttene som skiller seg ut. Dette kan være elever som bare sitter og blar i boken uten å egentlig lese noe som helst. Dette kan fort bli kjedelig, og lesingen gir dermed ingen glede. Videre finner man elever som aktivt skal bytte bok av ulike årsaker. Dette blir brukt for å slippe unna lesingen. Det kommer også fram i PISA undersøkelsen fra 2000 og 2018 at elever ikke leser, fordi de ikke har lyst og at de ikke leser av fri vilje (Blikstad- Balas & Roe, 2020, s. 45). Av disse undersøkelsene er det oftest guttene som skårer dårligst. Elevene som ikke liker å lese er ofte de elevene som drives av den ytre motivasjonen (Hennig, 2019, s. 16). De leser kun fordi de må og ikke fordi de vil. I tillegg unngår disse elevene gjerne lesingen dersom det er mulighet for dette.

Det er ikke alltid like lett å motivere elever til å lese og til å like lesing. Målet er å skape livslange lesere og gi elevene en positiv opplevelse av å lese litteratur (Gardiner, 2005, s. 15). Selv om dette er vanskelig, er det likevel noe du kan gjøre. *En pingles dagbok- Den brutale sannheten* kan være en bok som skaper denne leselysten. Her kan læreren gjøre guttene oppmerksomme på at dette er en morsom bok med masse humor og morsomheter. Alle har ulik humor, men *Den brutale sannheten* har alle slags forskjelligheter på lager. Dette kan fenge guttene, spesielt når boken består av lite tekst og morsomme strektegninger. Videre er dette en bok som inneholder mange karakterer, men hovedpersonen er en gutt. I tillegg har Greg, hovedpersonen, to brødre. Dette kan bidra til å gjøre lesingen mer interessant.

Lesemotivasjon handler om årsaken bak at barn velger seg ut en bok og leser i den (Hennig, 2019, s. 15). Dersom barnet ikke finner denne motivasjonen, må læreren gjøre noe. *Den brutale sannheten* trekker frem sentrale temaer som vennskap, mobbing, skolepress og utfordringer i hverdagen. Det er viktig å gjøre elevene klare over at boken trekker frem disse

temaene på en morsom måte. De morsomme og ulike hendelsene leseren møter på i boken, åpner et rom for å leke som leser (s. 51). Ikke minst kan det være morsomt å teste ut ting fra boken selv, eller la seg rive med og stjele litt av humoren i eget liv. *En pingles dagbok* bøkene kan også minne en smule om TV serier som Family Guy og The Simpsons. Dette kan inspirere guttene til å trekke mot denne boken.

Dagbokskrivning kan skremme gutter bort. Ikke alle finner interesse av å lese om andre sin hverdag i detaljer uten mål og mening. Det er viktig å vise elevene at *Den brutale sannheten* handler om mer enn bare dagbokskrivning. Boken bærer likevel preg av dagbokstilen, men leseren sitter ikke igjen med en følelse av at det blir monoton lesing. Dagbøker kan også gi leseren innblikk i andre menneskers liv, tanker og følelser. *Den brutale sannheten* gir leseren muligheten til å være en hemmelig deltager i andre sine liv. Dette kan være et spennende oppdrag å begi seg ut på. Leseren får oppleve noen av Greg sine dager gjennom året. Handlingen foregår også på ulike steder nesten hver side. Dette gjør at handlingen ikke foregår over lang tid og det blir overkommelig å lese og følge med i handlingen. Videre kan man finne humor gjennom hele boken. Når man gjør disse guttene oppmerksomme på mulighetene bøker kan gi oss, kan man klare å skape leselyst hos dem. Holdninger hos elevene har mye å si, men dersom man får snudd på denne holdningen kan man oppnå leselyst. Dette kan starte med bare en bok som elevene finner glede av. Når elevene har fått til å finne litteratur de liker, kan de oppleve mestringsstro. Når de har opplevd dette kan viljen øke for å gjøre det igjen (Hennig, 2019, s. 16).

Eksempel 2: Guttetyper som bare leser den ene serien, hvordan utvikle dette?

Som nevnt er det flere ting man som lærer kan gjøre for å oppmuntre gutter og andre elever til å lese *En pingles dagbok* bøkene. Når elevene har fått smak på boken og utviklet leselyst og glede av å lese, kan man se at dette dapper av når alle bøkene i serien er lest ut. Når elevene har lest alle de 17 bøkene i serien, har de ikke lenger en bok som gir dem glede. Leselysten kan dermed forsvinne igjen. Det er fullt forståelig at elevene ikke ønsker å lese bøker fra serien som de allerede har lest en gang på nytt. I tillegg er det også forståelig at elevene liker bøkene så godt at de ikke ønsker å velge noe annet. Dette tyder på at de har hatt stor glede av å lese disse bøkene. For disse elevene kan det være vanskelig å gå over til nye bøker, fordi man likte de forrige så godt. Ettersom elevene har klart å oppnå en leselyst for disse pinglebøkene, har de gjerne fått den gode opplevelsen som Ottesen og Tysvær

presenterer, nemlig det å drømme seg bort i boken (Ottesen & Tysvær, 2017, s. 61). For at disse elevene ikke skal gå tilbake til å miste leselyst, må man hjelpe dem med å finne lignende litteratur som kan falle i smak for at de skal fortsette å mestre og ha glede av å lese.

Når det ikke er flere *En pingles dagbok* bøker igjen, trenger disse elevene ny litteratur å lese. Flere av dem kan være fast bestemte på at de aldri kommer til å finne noe som er like gøy som pingleserien. Av denne grunn har elevene låst seg litt, og det kan dermed være vanskelig for dem å finne nye bøker de kan få glede av å lese. Dersom elevene får vandre fritt på biblioteket på jakt etter en ny bok, kan dette bli en dårlig opplevelse dersom de ikke finner noe. Når man har vent seg til en serie, kan man trenge hjelp til å oppdage hva annet som finnes. Nettopp disse guttene og andre elever som bare biter seg fast i den ene serien de likte, trenger hjelp til å oppdage ny litteratur. Her har læreren ansvaret for at skolebiblioteket blir aktivt brukt. Biblioteket har ansvar for å tilby elevene et bredt utvalg av litteratur. I tillegg må biblioteket være oversiktlig og det må være flere bok-fristelser (Fredwall & Bergan, 2023, s. 54).

For å få elevene til å lese trenger man også et bredt utvalg av bøker. Her spiller skolebiblioteket en stor rolle. Skolebiblioteket skal sørge for et bredt utvalg av bøker. I tillegg kan skolebibliotekar være behjelpelige med å finne tilpasset litteratur (Fredwall & Bergan, 2023, s. 61). For at barn skal bli interessert i litteratur, må de også eksponeres for litteraturen. Dette er skolebiblioteket pliktet til å følge opp dersom skolen barnet går på har et bibliotek (Fredwall & Bergan, 2023, s. 54). Disse elevene bærer på en opplevelse av glede og flere av dem har positive opplevelser av å lese pingle- serien. Krashen mener at lesere som har disse positive opplevelsene kan øke motivasjonen for å lese mer bøker (Krashen, 2004, s. 82). Muligheten for å fortsette lesingen er der, men disse elevene trenger hjelp med å finne ny litteratur.

Ettersom elevene hadde stor fornøyelse av å lese *En pingles dagbok* bøkene, kan det være lurt å finne bøker som ligner på denne serien. Bøkene er skrevet som en dagbok og minner om tegneseriesjangeren. I tillegg er den lettlest og inneholder mye humor. Bøkene inneholder også temaer som vennskap, familie, hverdagen og utfordringer. Dersom elevene blir engasjert av temaene, kan det være lurt å finne bøker med lignende tema. Det finnes flere bøker som kan minne om *En pingles dagbok*. Her kan det trekkes frem for eksempel *Tom Gates* og *Dagbok for alle*. Dette er også morsomme og engasjerte bøker som passer godt for unge

lesere. Dersom man klarer å veilede elevene inn på disse bøkene, hjelper man dem til å fortsette lesingen uten at leselysten forsvinner. Man kan også vise disse elevene *Hjertestopper* bøkene. Selv om dette ikke er en bok med humor, kan oppbyggingen av bøkene minne om hverandre. Denne boken er også lettlest og inneholder flere tegninger. Det er viktig å ikke glemme bort at elevene må få en mulighet til å velge litteratur selv. Læreren og andre voksne må være forsiktige med å legge litteratur i fanget til barna. Voksne må i stedet veilede og legge frem alternativer som kan fenge leseren videre.

Konklusjon

I denne masteroppgaven har vi forsøkt å belyse problemstillingen: *Hvordan kan individuell stillelesing, som lesesiesta eller lesekvart, fremme leselyst blant elever på mellomtrinnet ved bruk av tre utvalgte bøker?* Gjennom oppgaven har vi sett nærmere på hvilken potensial leselyst finnes i tre bøker på mellomtrinnet, gjennom stillelesing i form av lesesiesta eller lesekvart. Innledningsvis pekte vi mot gleden av å være godt oppslukt i en bok, og vi rettet fokus på hvordan lærere kan hjelpe elevene til å oppnå denne nytelsen og gleden. Etter å ha gått gjennom teori om individuell stillelesing og leselyst, videreført av analyse av tre bøker på mellomtrinnet med drøfting, kan vi trekke frem sentrale funn.

Stillelesing finner sted på flere ulike skoler og i mange klasserom. Dette er tid som elevene får til å sitte å lese i en selvvalgt bok. Læreplanen legger ikke frem at lærere skal bruke undervisningstiden på dette, men likevel er stillelesingen svært utbredt. Flere lærere velger å bruke stillelesing, fordi de får elevene fri mulighet til å lese det som interesserer dem. I tillegg får elevene mulighet til å lage seg egne meninger om teksten uten at det stilles noen form for krav de skal lete etter. Det er ikke lenger fokus og et mål at elevene skal analysere, tolke og innta informasjon. Målet er at elevene skal oppleve glede og mestring av å lese. Skolen har også mål med litteraturlesingen. Som vi har nevnt tidligere er et mål at elevene skal få en unik opplevelse av å lese litteratur, da dette kan fostre mer lesing. For at elever skal få muligheten til å få disse unike opplevelsene, velger flere lærere å benytte seg av lesekvart som er en variant av stillelesing. Dersom elevene skal kunne nyte litteratur slik vi har vist i analysen må lærerne lage tid til lesing. En god mulighet for dette er lesekvart eller lesesiesta. Dette innebærer å ha et kvarter med lesing i selvvalgt bok. Dette er noe teoretikere som Krashen og Gardiner legger frem i teorien sin som viktig, som tidligere vist i teorikapittelet. De har funnet ut at ett kvarter med lesing er tilstrekkelig for å opprettholde interesse og leselysten. Når elever skal lese for seg selv, kan det hende at ord misforstås og tolkningen blir annerledes enn den hadde blitt dersom litteraturen hadde blitt diskutert i klasserommet. Flere lærere velger også å la elevene sitte uavbrutt å lese, slik at elevene skal nyte tiden de får til dette.

Det finnes flere årsaker til at lærere bruker stillelesing. Når elevene får lese litteratur i ulike sjangre og med ulik tekststruktur, vil de utvikle lesekompetansen sin. Her kan elevene hente med seg nyttig lærdom som de kan få bruk for videre i norskfaget som vi har vist til i

nyttelsen ved funksjonelt arbeid. Dersom elevene tar med seg en slik lærdom kan de senere få utbytte av denne lærdommen, både i form av lesing og skriving. Dette kan også føre til videre mestring og leselyst. I dag er det norsklæreren som selv bestemmer hvilken litteratur elevene skal lese i norskfaget. Dette åpner for å la elevene lese nøyaktig det de ønsker og ikke være bundet til tidligere tradisjoner. Total valgfri litteratur har vi vist blir støttet av Stuestøl og Krashen. Med bakgrunn av egne erfaringer leser elevene mest skjønnlitteratur i form av en roman eller novelle. Vi har sett viktigheten at elevene velger litteraturen selv. Å ha muligheten til å velge bok selv og ikke ha press på seg for å prestere kan føre til leselyst. Når man ikke skal besvare spørsmål eller lete etter noe spesifikt i teksten, leser man for å kose seg. Det er viktig at elevene får oppleve dette, fordi det kan fremme glede og økt leselyst. Samtidig har vi vist at nysgjerrighet innenfor tekst er viktig for å lese mer. Å stille spørsmål til teksten av interesse har vi vist kommer frem i den intellektuelle nytelsen og spesielt i *Harry Potter og Halvblodsprinsen*.

Norsklæreren har stor betydning for motivasjonen som blir overført til elevene for å få dem til å lese frivillig på fritiden. Vi har vist tidligere at ungdom leser mindre enn før og bare leste dersom de var nødt. Dermed er det viktig at læreren snakker om gleden av å lese. Lærere kan også aktivt anbefale bøker til elevene. Vi har også sett viktigheten med et variert bibliotek som læreren bør bruke aktivt. Dersom læreren leser selv i stillelesingen modellerer læreren og kan inspirere elevene til å lese. Dette gjør at læreren viser gleden av å lese, denne gleden kan føre til leselyst hos elevene.

Vi har funnet ut i analysen og drøftingen av *Hjertestopper - Gutt Møter Gutt*, *Harry Potter og Halvblodsprinsen* og *En pingles dagbok- Den brutale sannheten* at det er mange muligheter for nytelse og potensial for å realisere leselyst som kan bidra til videre lesing. Vi har skilt mellom det som skjer mens man leser og det som læreren kan gjøre før og etter boken er lest. Vi har også identifisert hvorfor mange lærere velger å bruke stillelesing. Vi konkluderer med at det er tre av de fem nytelsene til Wilhelm som vi har bitt oss spesielt merke i. Disse er *glede ved lek*, *intellektuell nytelse* og *nytelse ved indre arbeid*. Innenfor *glede ved lek* er en interessant refleksjon barns evne til innlevelse. Hvordan en kan lese seg så inn i boken at man glemmer det som skjer rundt seg. Hvordan karakterer kan oppleves som venner og hvordan forestillingsevnen er essensiell for å ha et ønske om å lese videre. Vi har funnet ut at forestillingsevne og nysgjerrighet er viktig for at elevene skal leve seg inn i bøkene. Forestillingsevne ser vi gjerne som viktigst i *Harry Potter og Halvblodsprinsen* da denne

boken ikke inneholder bilder. Samtidig handler denne boken om noe som ikke er virkelig som krever at fantasien vår klarer å visualisere de magiske elementene som blir presentert. En annen nytelse som vi opplever som viktig for leselysten er ønske om å finne ut hva som skjer.

Den andre nytelsen som vi trekker frem som viktig er den *intellektuelle nytelsen*. Denne bygger mye på ønsket om å finne ut hva som skjer mens man leser, men også etterpå. Nysgjerrighet kommer frem i alle tre bøkene, ettersom en reflekterer over ulike spørsmål mens man leser, men også etter endt lesing. Denne nysgjerrigheten er drivkraften for å fortsette boken og å plukke opp den neste i serien. Når en bok ender spennende og gjerne som et spørsmål slik *Hjertestopper- Gutt Møter Gutt* gjør, kan dette være et eksempel på en slik drivkraft til å lese den neste boken for å finne ut hva som skjer med karakterene.

Den siste nytelsen vi synes har vært særlig interessant er *nytelsen ved indre arbeid*. Å kunne reflektere over karakterens utfordringer og se seg selv i lys av disse utfordringene. Å se seg selv i disse karakterene kan være med på å utvikle identiteten og verdiene til elevene. På denne måten former elevene seg selv og tenker over hva de selv hadde gjort. Hvordan dette bygger identitet og hvordan en blir påvirket av de karakterene en møter på i bøkene. Den karakteren elevene møter på som de kan kjenne seg godt igjen i er Greg Heffley i *En pingles dagbok*. Denne karakteren går gjennom liknende situasjoner som leseren selv kan ha opplevd. Vi har nevnt tidligere at boken trekker frem situasjoner i familien og på skolen, som det kan være lett å kjenne seg igjen i. *En pingles dagbok- Den brutale sannheten* er et fint eksempel på en god begynnelse for å fremme leselyst hos elevene.

I drøftingen har vi sett på hvordan læreren kan fremme leselyst ved hjelp av disse bøkene. Dette har vi gitt i generell form og i eksempler på elevtyper i møte med disse bøkene. Dette er eksempler på hva læreren kan gjøre for å skape mer leselyst, og kunne se muligheter og bruke disse mulighetene i håp om å lage et engasjement rundt bøkene. Dette viser også viktigheten av en motiverende lærer i lesing og dens holdning. Vi har særlig sett på litterære samtaler som en god form for å videreutvikle leselysten til elevene. Vi har vist hvordan litterære samtaler kan bygge på interesser elevene allerede har og hvordan de kan diskutere disse interessene. Dette kan elevene gjøre ved å diskutere likheter og ulikheter slik vi har presentert i det ene eksempelet om arbeid i *Harry Potter* for å styrke samfunnsengasjerte elever.

Gutter som ikke tør å lese romantikk i klasserommet kan være en utfordring. Guttetypen som ikke tør å lese romantikk ble derfor inkludert i denne oppgaven. Som vist tidligere er dette en populær bok og vi har opplevd selv at det er flere gutter som leser *Hjertestopper*.

Kjærligheten som blir fremstilt i boken er ikke typisk kjærlighet som en kanskje er vant med, og kan være nytt og spennende. Det er mange spennende temaer som læreren kan ta opp ved lesing av *Hjertestopper*. Dette har vi vist at læreren kan gjøre med for eksempel rollespill, litterære samtaler eller bokprat. Vi har påpekt flere ganger at boken er lettlest, det gjør den tilgjengelig for de fleste leserne som kan føre til at flere leser den og engasjerer seg i den

I denne studien har vi funnet ut at disse tre bøkene vi har analysert kan føre til leselyst og hvordan læreren kan aktivt jobbe for å utvikle mer leselyst. Før og etterarbeid med bøker trenger nødvendigvis ikke være negativt som vi tidligere har vist at Krashen mener. Derimot er det viktig at videre arbeid med bøkene oppleves positivt for at elevene skal ønske å lese mer. I og med at denne masteroppgaven har hatt en teoretisk tilnærming, hadde det vært spennende og forsket på disse nytelsene og arbeidsmåtene i klasserommet. Det hadde også vært spennende om fremtidig forskning kan undersøke hvilken effekt ulike tilnærminger læreren velger å bruke har, for å fremme leselysten til elevene i stillelesing. Vi har presentert de nytelsene som vi har opplevd som det bør fokuseres mest på, men vi har ikke sett på hvilken som gir mest uttelling for leselyst. Dette kan videre forskning undersøke, hvilken nytelse som er viktigst at elevene opplever for å oppnå leselyst. Det hadde også vært interessant å undersøke hvordan klassemiljøet blir påvirket dersom elevene opplever å nyte bøkene og kan motivere andre elever til å lese. Vi hadde et ønske om at denne oppgaven kunne være til inspirasjon for lærere om hvordan stillelesing kan fremme leselyst og hvordan læreren kan arbeide i litteraturundervisningen og videre forskning om leselyst og stillelesing.

Litteraturliste

- Allington, R., & Gabriel, R. (2012). Every Child, Every Day. *Educational Leadership*, 69.
- Atwell, N. (1998). *In the middle: New understandings about writing, reading, and learning* (2nd ed). Boynton/Cook.
- Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? : Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.
- Drangeid, M. (2014). *Litterær analyse og undervisning*. Gyldendal akademisk.
- Folkebibliotekloven. (1985). *Lov om folkebibliotek*. (LOV-1985-12-20-108). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1985-12-20-108>
- Fredheim, N. S. (2023). *Grafisk litteratur: En sjanger i vekst som treffer alle aldersgrupper - Institutt for språk, litteratur og kultur*. <https://www.hiof.no/lusp/slik/om/aktuelt/aktuelle-saker/2023/grafisk-litteratur-en-sjanger-i-vekst-som-treffer-.html>
- Fredwall, I. E., & Bergan, C. (2023). *Skolebiblioteket som læringsarena—Leseglede, utforskning, opplevelse*.
- Gardiner, S. (2005). *Building Student Literacy Through Sustained Silent Reading*. ASCD.
- Hauge, H. (2007). *Postkolonialisme*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hennig, Å. (2010). *Litterær forståelse: Innføring i litteraturredaktikk* (1. utg., 1. oppl). Gyldendal akademisk.
- Hennig, Å. (2019). *Leselyst i klasserommet: Om trusler og redningsaksjoner* (1. utg.). Gyldendal.
- Kinney, J. (2011). *Den brutale sannheten*. Gyldendal.
- Kjelen, H. (2015). Litterær kompetanse—Portrett av tre lesarar. *Acta Didactica Norge*, 9(1), 12. <https://doi.org/10.5617/adno.1390>
- Krashen, S. D. (2004). *The power of reading: Insights from the research* (2nd ed). Libraries Unlimited Heinemann.

- Krashen, S. D. (2011). *Free voluntary reading*. Libraries Unlimited.
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023a, april 14). *Formålet med leselyststrategien* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no; regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/om-arbeidet-med-leselyststrategien/formalet-med-leselyststrategien/id2971622/>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023b, april 17). *Regjeringen satser på lesing* [Pressemelding]. Regjeringen.no; regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-satser-pa-lesing/id2971619/>
- Oseman, A. (2022). *Hjertestopper—Gutt Møter Gutt, Volum 1* (Bd. 1). Gyldendal.
- Ottesen, S. H., & Tysvær, A. (2017). «SKJØNNLITTERATUR FOR KOSEN». <https://static1.squarespace.com/static/5d00b418d9cad80001fc3882/t/5d68dd78521bde00013cb88a/1567153531914/NL+4-17+OttesenTysv%C3%A6r.pdf%22>
- Roe, A. (2014). *Lesedidaktikk: Etter den første leseopplæringen* (3. utg.). Universitetsforl.
- Roe, A. (2020). Elevenes lesevaner og holdninger til lesing. I T. S. Frønes & F. Jensen (Red.), *Like muligheter til god leseforståelse?* (s. 107–134). Universitetsforlaget.
<https://doi.org/10.18261/9788215040066-2020-05>
- Rowling, J. K. (2016). *Harry Potter og Halvblodsprinsen*. Damm.
- Stokke, R. S., & Tønnessen, E. S. (Red.). (2018). *Møter med barnelitteratur: Introduksjon for lærere*. Universitetsforlaget.
- Stuestøl, L. C. (2002). *Lesesiesta: Et enkelt og effektivt lesestimuleringstiltak*. Damm.
- Svanes, I. K. (2016). Stillelesing i norskfaget – pustepause for læreren eller veiledningsøkt i lesing? *Acta Didactica Norge*, 10(3), 2. <https://doi.org/10.5617/adno.2478>
- Svartdal, F., & Blystad, M. H. (2022). Empati. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/empati>
- USC Rossier. (u.å.). *Stephen Krashen | USC Rossier School of Education*. USC Rossier. Hentet 18. mai 2024, fra <https://rossier.usc.edu/faculty-research/directory/stephen-krashen>

Utdanningsdirektoratet. (2017a). *1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang*.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.4-skaperglede-engasjement-og-utforskertrang/>

Utdanningsdirektoratet. (2017b). *2.3 Å kunne lese som grunnleggende ferdighet*.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeverk/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/2.3-a-kunne lese/>

Wilhelm, J. D. (2016a). Recognising the power of pleasure: What engaged adolescent readers get from their free-choice reading, and how teachers can leverage this for all. *The Australian Journal of Language and Literacy*, 39(1), 30–41. <https://doi.org/10.1007/BF03651904>

Wilhelm, J. D. (2016b). *You gotta BE the book: Teaching engaged and reflective reading with adolescents* (Third edition). Teachers College Press.

Wimpy Kid. (u.å.). About · Wimpy Kid · Official. *Wimpy Kid*. Hentet 20. mai 2024, fra <https://wimpykid.com/about/>

Wizarding World. (2018). *500 million Harry Potter books have now been sold worldwide* | *Wizarding World*. <https://www.wizardingworld.com/news/500-million-harry-potter-books-have-now-been-sold-worldwide>

Vedlegg

Vedlegg 1: Samskrivingsprosessen

Samskrivingsprosessen på denne masteren har gått bra. Vi har begge deltatt i arbeidet med denne oppgaven. Dette betyr at begge parter har vært med på å både finne teori og produsere tekst. Vi har jobbet sammen, hver for oss og til slutt lest det den andre har skrevet slik at det er best mulig flyt i oppgaven. Vi har aktivt støttet hverandre og hjulpet hverandre der det til tider har føltes tungt. Vi har kunnet utvekslet ideer og diskutert med hverandre som har hjulpet oss mye i denne prosessen. Vi har lært å tilpasse oss hverandre og lært å jobbe med oss selv for å se egne svakheter. Vi har kunnet gi hverandre kommentarer slik at arbeidet blir bedre. Vi har begge hatt det samme målet som har vært en drivkraft som har gjort fordelingen av arbeidet så likt som mulig. Samarbeidet har funket så bra at vi ikke klarer å skille hvem som har skrevet hva. Vi vil begge stå ansvarlige for denne oppgaven.